

SKOMANTAS

POLOCKO RANKA

“- Prašau Didįjį Naugardą prieiti! - iškilmingai pakvietė Folkvinas.

Kirilas, Gerasimas ir popas Avramas oriai prisiartino prie stalo. Didelis pergamento lapas buvo pilnas vingiuotų mėlynų brūkšnių, nupieštų raudonų namelių, žalių eglučių ir kalnelių, išmargintų rusams neįkandamais lotyniškais rašmenimis. Buvo aišku, kad tai žemėlapis.

Ant stalo greta pergamento gulėjo anglies gabalėlis, kurį iš savo plačios rankovės taip pat buvo ištraukęs mažasis vienuolis. Didysis magistras priėjo prie stalo, paėmė anglį ir brūkštelėjo per patį pergamento vidurį.

- Štai! - iškilmingai pareiškė. - Štai jums žemės keliems šimtams ar net tūkstančiui cerkvių! Jūs žinote, kad lietuvių gentys vienos vadina save žemaičiais, o kitos - aukštaičiais. Jas skiria Dubysos upė. Ta upe ir aukščiau iki pat mūsų žemių aš ir nubrėžiau brūkšnį. Manau, kad mums neverta grumtis dėl kelių kaimų prie mūsų sienos. Kas į kairę nuo šio brūkšnio, atitenka mums, o kas į dešinę - Didžiajam Naugardui. Ar taip bus teisinga?

Trys rusai susižvalgė.”

Skomantas

Polocko ranka

Apysaka

Skomantas 1996

UDK 888.2

Redaktorius Eugenijus VALOTKA
Dailininkas Gintaras JOCIUS

ISBN 9986 - 476 - 12 - 7

1

Magistro bokštas

Livonijos ordino didysis magistras Folkvinas sėdėjo minkštame, raudonu persišku brokatu aptrauktame krėsle ir iš padilbų stebėjo savo šachmatų priešininką. Pagarsėjęs žygiais pagonių ir klaidatikių žemėse komtūras Haseldorfas atsargiai laikė stambioje, kalaviju švytruoti įpratusioje rankoje iš dramblio kaulo išdrožtą žirgą. Delsdamas sukinėjo jį ore, rinkdamas vietą lentoje. Haseldorfas neskubėjo, nors žinojo, kad magistrą erzino toks laisvas jo elgesys.

Pagaliau komtūras tyliai pastatė figūrą ant lentos, kilstelėjo šviesius antakius ir nusišypsojęs pažvelgė į magistrą.

Didysis magistras žaidė baltaisiais. Baltųjų karalių jau supo juodųjų karalienė, žirgas ir rikis. Karaliui teliko trauktis tik du langeliai. Kol Livonijos valdovas nerimaudamas mąstė, kurį pasirinkti, Haseldorfas vėl šyptelėjo. Nežinia kaip, ar netyčia pastebėjęs, ar tiesiog tai pajutęs, Folkvinas staigiai pakėlė akis į komtūrą, kuris ir nesiruošė slėpti savo šypsenos.

Haseldorfas, stambaus sudėjimo ir guvaus proto vokiečių karvedys, vienintelis iš pavaldinių išdrįsdavo rodyti tiek įžūlumo savo magistrui. Tokios akimirkos teikdavo jam nemaža malonumo. Folkvinas, žinodamas tai, nenorėjo pirmas nutraukti tylos.

Pagaliau, nutaręs per daug nebandyti didžiojo magistro kantrybės, komtūras kietai sučiaupė lūpas ir, imdamas nuo lentos savo bokštą, prabilo:

- Jums tuojau matas, broli magistre.

Ištaręs šiuos žodžius, jis pastatė bokštą taip, kad tapo aišku: po kito ėjimo juodieji švęs pergalę. Didysis magistras įsmeigė akis į bokštą, paskui vėl žvilgtelėjo iš padilbų į Haseldorfą.

- Sveikinu, - trumpai burbtelėjo ir, ryžtingai nubloškęs nuo lentos savo karalių, pakilo. Svečias, laikydamasis pilyje priimto etiketo, taip pat stojosi, bet Rygos pilies šeimininkas rankos mostu parodė, kad jis gali neskubėti.

Folkvinas priėjo prie lango ir kurį laiką įdėmiai stebėjo, kas vyksta kieme. Matyt, jį kažkas ypatingai sudomino, nes priėjo arčiau, ieškodamas drumstais ratilais banguotame stikle lygesnio plotelio, pro kurį būtų matyti. Paskui patenkintas palinga-

vo galvą, atsigręžė į Kuoknesės pilies valdytoją ir nusišypsojo:

- O vis dėlto diena baigsis gerai, broli komtūre!

Ką tik patirtą pralaimėjimą didysis magistras, atrodo, jau buvo pamiršęs. Jis vėl sugrįžo prie stalo ir smagiai krito į savo krėslą.

- Dabar eisim prie rimtesnių reikalų, - tarė. - Dėl to tave ir iškviečiau iš Kuoknesės. Pažvelk! - Folkvinas paėmė nublokštąją karaliaus figūrą ir pastatė ją ant lentos. - Čia tebūnie lietuvių gentys!

- Lietuvių gentys? - nesuprato Haseldorfas.

- Taip, lietuvių gentys! O čia... - Didysis magistras per kelis langelius nuo baltųjų karaliaus pastatė juodą karalienę. - Mūsų ordinas! - Po to taukštelėjo ant lentos juodųjų žirgą ir rikį. - Čia - Voluinės kariauna, o šitas - Vitebsko kunigaikštis... - Folkvinas pažvelgė į Kuoknesės komtūrą. - Atrodo, artėjame prie tikslo...

Iš tiesų, baltasis karalius dabar buvo vienišas ir apsuptas. Jo laukė matas. Komtūras Haseldorfas nežymiai nusišypsojo.

- Nors... - dirstelėjo į jį Folkvinas. - Pats žinai, šachmatų lentoje viskas paprasčiau. Visada žinai, ko verta kiekviena figūra. O karo lauke sunkiau numatyti ėjimus, nes rikis kartais šokinėja kaip žirgas. Kaip dabar vertini lietuvius, broli magistre?

Haseldorfas negirdomis praleido jo laimėjimą menkinančią užuominą apie šachmatus. Ir magistro klausimas, ir pats reikalas buvo per rimti.

- Tai bjaurus priešas, - tarė jis. - Ir blogiausia, kad lietuvių gentys dabar vis dažniau veikia išvien. Karalius ant lentos neatspindi tikrosios padėties Lietuvoje. Jų daug.

- Suprantu, - sutiko Folkvinas. - Didžiausia karvedžio klaida - neįvertinti priešo. Taigi - lietuvių gentys jungiasi. Todėl statykime jiems ir karalienę... - Jis pastatė ant lentos baltąją karalienę, tuo sukeldamas pavojų ir juodajam rikiui, ir juodajam žirgui. - Vadinasi, mums būtina juos sunaikinti, kol nevėlu.

- Ne tik jungiasi, bet ir plečiasi, - įsiterpė Haseldorfas. - Nepaminėjot Polocko, broli magistre.

- Teisingai, - taikiai pritarė Folkvinas. - Padėtį turime įvertinti tokią, kokia ji yra. Mindaugas jau elgiasi ten kaip tinkamas.

Ką gi, pastatykim jiems bent baltą pėstininką. O gal ir du. Kaip manai, broli komtūre?

- Aš manau, kad Polocką dar galima palenkti į mūsų pusę. Tik reikia pastangų ir lėšų. Tada šis pėstininkas būtų mūsų.

Folkvinas laikė pakėlęs prie pat savo akių baltąjį pėstininką. Atrodė, kad jis atidžiai tyrinėja jo kovines savybes.

- Pats gi sakei, kad reikia atsižvelgti į tikrą padėtį, - palingavo galvą magistras. - O ji tokia: Polockas - Mindaugo pusėje. Juk ne kas kitas, o Mindaugas ten pasodino kunigaikštį Michailą.

- Ši padėtis gali ir pasikeisti, broli magistre, - mįslingai nusišypsojo Haseldorfas.

- Kai pasikeis, tada ir lenta atrodys kitaip. O dabar yra taip, kaip yra. - Magistras Folkvinas suraukė kaktą ir, šiek tiek padvejojęs, tvirtai pastatė baltą pėstininką ant lentos. Lietuvių pusėje. - Geriau vadovautis tikrove, negu sapnais... - sausai burbtelėjo jis. - O tikrovė tokia, kad Polockas dabar yra jų. Užtat mes, savaime suprantama, gaunam paspirties iš už jūros. - Didysis magistras, parinkęs kelis juodus pėstininkus ir dar vieną juodą rikį, pastatė juos ant lentos viena grėsminga eile. Pažvelgė į susiklosčiusią padėtį ir prikando apatinę lūpą. - Atrodytų tarsi neblogai, tačiau pajėgų mums dar nepakanka. Mums reikia smogiamosios jėgos, kuri trenktų iš šono! - Paėmęs juodą bokštą, magistras pastatė jį taip, kad šis grėstų baltųjų karalienei ir karaliui.

- Štai! Reikia kirsti taip, kad jie iki gyvenimo pabaigos nebeatsikvošėtų. Atspėk, broli komtūre, kas tas mūsų bokštas?

- Naugardo kariuomenė, - nedelsdamas atšovė Haseldorfas.

- Būtent taip! - Folkvinas juoduoju bokštu iškilmingai nuvertė baltąją karalienę nuo lentos. Didysis Livonijos magistras atsiduso, tarsi jam būtų staiga palengvėję, ir išdidžiai nusišypsojo:

- Naugardas! Štai kas!.. Su Didžiuoju Naugardu mes juos sutrinsim!

Kuoknesės pilies komtūras pakraipė galvą - jis žinojo apie magistro pastangas sudaryti slaptą sutartį su Didžiuoju Naugardu. Apie dovanas, siųstas per Hanzos pirklius Naugardo valdžiai, apie pastangas įtikinti rusų pirklius, kad tik susitarę su Ordinu jie ga-

lės užtikrinti laisvą kelią savo prekėms. Tačiau kol kas tos pastangos liko bergždžios. Ne tik atsakymo, bet ir tinkamo atgarsio nesulaukta. Naugardą perprasti nelengva, - tiek Haseldorfas per tuos metus suvokė. Tame rusų mieste valdžia taip išdalyta, kad viena pusė gali elgtis vienaip, kita - kitaip, o trečioji tave ir visiškai apmulkins.

- Bet, broli magistre, - tarė Kuoknesės komtūras, - Naugardo kniaziumi mes negalime pasitikėti net jei jis su mumis tartųsi - ir net jei susitartų. Ten yra posadnikas*, kuris turi pritarti, yra jų bojarinų taryba, pagaliau, be jų schizmatiko vyskupo palaiminimo irgi nieko negali net pradėti. Jau tiek laiko praėjo, o mes vis dar negavome nė iš vienos jų valdžios jokio atsakymo. Ir aš suprantu, kodėl. Jei viena pusė ir norėtų pradėti derėtis, tai kita šauktų, kad negalima su mumis tartis, kol mes nenugriausim pilių, kurias pastatėme neva jų žemėse. Štai kokia tikrovė. O su Polocku galimybės išties ženkliai geresnės...

Komtūras nutilo ir laukė ugningo magistro atkirčio, tačiau jam teko nustebti: Folkvino šie žodžiai ne tik neužgavo - atrodė, kad didysis magistras jų ir neišgirdo. Parėmęs skruostą ranka, su vos juntama šypsena veide, jis žvelgė pro langą į pilies kiemą.

Tokio magistro abejingumo Haseldorfas nesitikėjo. Deja, iš savo vietos prie šachmatų lentos jis kiemo nematė, o atsistoti,didžiajam magistrui nepasiūlius, buvo nepatogu. Nejauki tyla užsitęsė, kol pagaliau prasivėrė menės durys.

Įėjo magistro sekretorius. Sustojo prie durų, nusilenkė ir ramiai, tarytum apie nevertą dėmesio įvykį, pranešė:

- Didysis magistre, atvyko Didžiojo Naugardo pasiuntiniai.

Haseldorfas pažvelgė į duris, norėdamas įsitikinti, ar teisingai išgirdo.

- Kiek jų, gerbiamasis? - paklausė Folkvinas, taip pat ramiai, lyg iš anksto žinotų atsakymą.

- Trys. Nuo kniaziaus Jaroslavo, nuo posadniko ir nuo schizmatikų vyskupo.

---

* Posadnikas - aukščiausias Naugardo valstybės pareigūnas, kurį rinkdavo večė (miesto gyventojų susirinkimas) iš turtingiausių ir kilmingiausių bojarinų.

Ordino vyresnysis pergalingai atsilošė ir kurį laiką su piktdžiugiška šypsena stebėjo, kaip sutrikęs žiūri į jį Haseldorfas. Po to vėl pasisuko į sekretorių:

- Priimk garbingus svečius. Apgyvendink, kaip sakiau. Būk pakankamai dėmesingas.

Kai trys prabangiai apsitaisę vyrai, lydimi kelių tarnų ir karių palydos, įjojo į Rygos miestą, jie tikėjosi susilaukti didesnio dėmesio. Didžiajame Naugarde tokius svečius keli bojarinai būtinai būtų pasitikę prie didžiųjų vartų, o čia sargybiniai, gerai žinoję apie jų atvykimą, elgėsi taip, tarytum tokie aukšti svečiai čia atvyktų kasdien. Paskyrė jiems paprastą, dvokiantį alumi šašuotą kareivį, kad parodytų kelią į Ordino pilį, ir viskas. Nedundėjo būgnai, neskardėjo trimitai. Visi trys pasiuntiniai čia viešėjo pirmą kartą ir toks požiūris į svetimšalius juos stebino.

Tiesą sakant, šis sparčiai augantis, jau Kristaus amžiaus sulaukęs miestas svetimšalių sulaukdavo apsčiai. Plaukė čia pirkliai iš Baltijos jūros uostų, keliavo iš Vokietijos miestų didikai, kurie kariaudami prieš pagonis vylėsi gauti iš popiežiaus nuodėmių atleidimą ir, jei pavyks, prisiplėšti grobio. Margas miestas buvo pripratęs prie svetimšalių, todėl net praeiviai bei gatvės vaikėzai nekreipė ypatingo dėmesio į atkeliavusius rusus.

O pasižiūrėti buvo į ką. Pirmasis iš rusų, vidutinio sudėjimo, sabalo kailiu apsiūta prabangia skraiste, matyt, buvo didžiūnas bojarinas. Kitas, nors ir apsirengęs prasčiau, sėdėjo balne, žvelgdamas taip išdidžiai, tarsi reikalautų ypatingos pagarbos. Trečiasis, pats jauniausias, vilkėjo stačiatikių dvasininko drabužiais ir, nors laikėsi kukliausiai, kaip tik jis dažniau atkreipdavo praeivių dėmesį. Visi trys barzdoti svetimšaliai oriai dairėsi aplinkui, įvertindami naujus trobesius ir miesto įtvirtinimus.

Nedidelė vilkstinė, priekyje žengiančio kareivio vedama, lėtai nujojo Didžiąja gatve iki turgaus aikštės ir pasuko prie mūrinės Ordino pilies.

2

Didžiojo Naugardo pasiuntiniai

Didžiojo Naugardo kunigaikščio Jaroslavo pasiuntinys Kirilas, likęs vienas kambaryje, nusimetė apsiaustą ir įtariai apsižvalgė. Prie siuvinėta šilkine antklode užklotos lovos su baldakimu stovėjo staliukas su užkandžiais ir žalsvo stiklo buteliu. Gerti masino. Kirilas atkimšo butelį ir pauostė. Vynas, ir tikriausiai neblogas! Kad jį kas bandytų šiuo metu nunuodyti, neįtikėtina. Pagaliau juk ne kas kitas, o teutonai taip stengėsi, kad jie čia atkeliautų. Bent iki derybų tai tikrai nenunuodys... Tačiau apie kitas Ordino gudrybes jis buvo prisiklausęs baisių dalykų. Kad atsigėręs kažkokio užburto jų vyno negali suvaldyti liežuvio arba kad užeina toks silpnumas, jog visai nuleipsti, - tą žmonės pasakojo. Tačiau vynas kvepėjo visai pakenčiamai. Pasiryžęs įsipylė pusę talpios stiklinės taurės ir atsargiai, po gurkšnelį; išgėrė. Pastatė taurę prie butelio ir, atsisėdęs ant lovos, apžvelgė kambarį. Jam skirta patalpa buvo išties puiki. To nenuginčysi.

"Gal ir neblogai, - samprotavo Kirilas, - kad tas Ordino viršininkas mūsų prie vartų nepasitiko, kad tokie jų papročiai. Tikro tikėjimo neturi, tai ko iš jų gali tikėtis... Geriau atsipūsti po kelionės. Kažin, ar Gerasimo kambarys irgi toks, ar prastesnis? Gerasimas, nors ir paties posadniko parinktas ir nosį riečia, bet iš smulkių bajorų kilęs. Tad jam tiek pagarbos nepriklauso... Va popas Avramas - tai jau kitas reikalas. Nors ir jaunas dar, bet iš turtingiausios Naugardo bojarinų giminės. Pavažinės su pasiuntinybėmis ir kaip mat bus vyskupas!"

Kirilas atsiduso, atsikando gabalėlio šaltos veršienos ir bekramtydamas užsimerkė, nusprendęs pailsėti. Pasitikęs juos pilies kieme vokietis Johanas, sklandžiai kalbantis rusiškai, sakė, kad pirmas pokalbis su Ordino vadovybe įvyks tik vakare. Jėgų tam susitikimui reikės su kaupu, tad vertėjo jas pataupyti. Nenusirengęs ir net nenusiavęs batų, Kirilas išsitiesė ant šilkinio lovos užtiesalo ir net nepajuto, kaip užmigo.

Vakare bojarinas Kirilas nusiprausė šiltu vandeniu, kurį atnešė tarnas, ir paliepė jam pakviesti Gerasimą ir popą Avramą. Šiedu irgi atrodė pailsėję, tačiau iš Avramo ištįsusio veido išraiškos

galima buvo spręsti, jog popas gerokai nustebęs. Kirilas ir Gerasimas praeityje buvo nemažai keliavę, tačiau jaunajam Avramui tai buvo pirmas pasižvalgymas plačiajame pasaulyje. Kirilas paklausė, ar kas per tą laiką juodu aplankė. Abu papurtė galvas.

- Matot, mus atskyrė... Manau, gal nori atskirai kiekvieną palenkti! Vadinasi, laikysimės, kaip buvo sutarta.

- Sutarta - kaip kirviu nukirsta, - kietai atrėžė Gerasimas, labai dažnai kitų žodžiuose ir veiksmuose įžvelgiantis norą jį pažeminti.

Pasirodė raudonais striukais drabužiais apsitaisę tarnai, ir rusai buvo palydėti į didžiulę menę, kurioje laukė Ordino vadovybė. Svečių dėmesį pirmiausia prikaustė didysis magistras, sėdintis minkštame, raudonu brokatu apmuštame krėsle ant nedidelės pakylos. Nenuleisdami nuo jo akių, svečiai pagal savo papročius nusilenkė iki žemės. Magistras Folkvinas atsakė kukliu galvos linktelėjimu ir rankos mostu nurodė svečiams jų vietas. Kirilas oriai, neskubėdamas atsisėdo ir atidžiu žvilgsniu įvertino menę. Nors jo veidas liko pakankamai abejingas, tačiau mintyse pats sau prisipažino, kad menė padarė įspūdį. Lubos buvo kur kas aukštesnės nei Naugardo pilyje, o jų skliautai buvo išdėstyti taip, kad tarp sienų ir remiančių juos kolonų liko daug vietos. Kolonos buvo laibos, jos visai neužgožė erdvės.

Taip pat atidžiai Kirilas apžiūrėjo esančius patalpoje žmones. Šalia pilies valdovo stovėjo du vyrai. Vienas buvo su šarvais. Matėsi, kad jiedu - aukštos kilmės didikai. Menės gilumoje prie mažo stalelio sėdėjo žmogelis rudu vienuolio abitu, iš visa ko sprendžiant, metraštininkas. Netoli magistro krėslo stovėjo dar vienas stalas, ant kurio buvo padėta sidabru inkrustuota šachmatų lenta su figūrų statulėlėmis, išdrožtomis iš dramblio kaulo. Prie įėjimo stovėjo keli kareiviai ir pasiuntinius atlydėjęs vokietis Johanas, puikiai šnekantis rusiškai. O gal jis ne vokietis, o latgalis iš Jersikos? Prieš dešimtį metų jie dar priklausė tikrajai Rytų bažnyčiai.

Pristatęs per vertėją savo pavaldinius - komtūrą Haseldorfą ir baroną Danenbergą, Livonijos Ordino magistras, kaip reika-

lavo etiketas, pasiteiravo atvykusiųjų, ar nenuvargino kelionė, ar gerai pailsėjo. Padėkojęs už jiems skirtą dėmesį, rusų pasiuntinys perdavė Didžiojo Naugardo kunigaikščio Jaroslavo linkėjimus. Po to atsistojo Gerasimas ir, savo ruožtu perdavęs linkėjimus nuo posadniko Negutino, oriai atsisėdo. Didysis magistras žvilgtelėjo į popą Avramą. Įsivyravo tyla, kelias akimirkas niekas net nekrustelėjo. Magistras nežinojo, kad Naugardo vyskupas Antonas, nors ir sutiko pritarti būsimai sutarčiai, jei joje bus atsižvelgta į tikrojo tikėjimo teises, siųsti sveikinimus klaidatikiams atsisakė. Jau atrodė, kad laukimas prailgs, tačiau tada vėl atsistojo Kirilas ir pareiškė, jog jie pasiruošę išklausyti Livonijos ordino pasiūlymus.

Folkvinas, dar kartą metęs žvilgsnį į popą, reikšmingai patylėjo, po to iškart pradėjo kalbėti apie reikalą:

- Nepaisant senos mūsų valstybių nesantaikos, dabar tiek jums, tiek mums mirtiną pavojų kelia lietuvių gentys. Būdami pagonys, jie yra tikrieji mūsų bendri priešai. Šventa Kristaus kariuomenės brolių pareiga - kuo greičiau pašalinti tą kasmet vis grėsmingesnį pavojų.Todėl, nieko neslėpdamas, sakau jums: mes ieškome sąjungininkų. Ir neslėpkime savo skirtybių, nors jos mums praeityje ir trukdė veikti išvien. Tačiau dabar bendra grėsmė auga, ir mes turime suprasti, kad pirmiausia turime ją atitolinti, nes to nepadarius iš viso neiškils klausimas, ar tuos kietakakčius žemaičius ir bedieves lietuvių gentis priglaus Rytų ar Vakarų tikėjimas. Atsakymas bus toks, kad nepriglaus nė vienas - jie patys mus sunaikins! - Čia magistras, pajutęs, jog įsikarščiavo, nutilo.

Rusai ramiai žvelgė į jį, laukdami, kol vertėjas išvers.

- Taigi, jau sakiau, kad ieškome sąjungininkų, - tęsė Folkvinas. - Čia norėčiau pridurti, kad sąjungininkų mes jau turime pakankamai - ir Bremeno, Liubeko, Rostoko miestai, ir Heseno, Brandenburgo, Šlezvigo valdovai, ir daug kitų riterių, vienuolynų ir kilmingųjų jau pažadėjo paremti kariais, ginklais ir lėšomis. Voluinės, Vitebsko ir Smolensko valdovai irgi kaupia jėgas šiam kilniam tikslui. Tad siūlome jums telktis į bendrą, mums visiems gyvybiškai svarbų žygį. Klausimo esmė yra tokia - ar Didžiojo Nau-

gardo valstybė nori prisidėti, apgindama save ir tuo pačiu praplėsdama savo valdas lietuvių žemėse...

Folkvinas nutilo. Už jo nugaros, perteikdamas magistro žodžius ant pergamento ritinio, skubiai vedžiojo žąsies plunksną rudai apsirėdęs vienuolis. Išklausę vertimą, svečiai susižvalgė. Gerasimas kilstelėjo antakius, parodydamas, jog magistro žodžiai padarė jam įspūdį, tačiau jaunasis popas Avramas tebesėdėjo apsiblausęs ir paniuręs.

- Jūsų prakilnybe, - atsistojęs prabilo Kirilas, - jūsų žodžiai išreiškia ir mums gerai suvokiamą pavojų... Perduosiu jūsų žodžius šviesiausiam kniaziui Jaroslavui, tačiau net ir dabar esu jo įpareigotas jūsų prakilnybei pareikšti, kad į karinio bendradarbiavimo galimybę šviesiausiasis kniazius žvelgia palankiai. - Vertėjui Johanui išvertus šiuos kelis sakinius į vokiečių kalbą, magistras trumpai šyptelėjo. - Tačiau, jūsų prakilnybe, jei norime, kad pastatas stovėtų, jam reikia tvirtų pamatų. Bendradarbiavimo pamatas yra teisingumas, o teisingumas reikalauja atlyginti praeities skriaudas. Tad šviesiausiojo kniaziaus Jaroslavo, posadniko ir visos Didžiojo Naugardo bojarinų tarybos vardu aš klausiu - ar už šią mūsų karinę pagalbą Didysis Naugardas atgaus žemes, kurias neteisėtai užvaldė Livonijos valstybė?

Livonijos ordino magistras puikiai žinojo, kad šis klausimas bus iškeltas, tačiau vylėsi, kad jis nuskambės ne taip tiesmukai. Po vertėjo Johano žodžių stojo mirtina tyla. Folkvinas apsidairė, ir jo žvilgsnis sustojo prie mažojo vienuolio. Jis ką tik buvo pakėlęs žąsies plunksną ir nežymiai krestelėjo ja, tarsi duotų ženklą.

- Mane stebina ne pats klausimas, bet jo pobūdis... - lėtai rinkdamas žodžius, tęsė magistras. - Suprantama, derėtis galima dėl visko, net ir dėl pasienio žemių. Maniau, kad atsižvelgiant į kylantį pavojų, kurį jums paminėjau, ne pats geriausias laikas tokiems reikalavimams, tačiau, kaip matau, jūsų nuomonė kitokia. Tebūnie. Bet norėčiau jūsų paklausti... Jūs ką tik ištarėte žodžius - "neteisėtai"... Kaip įsakysite suprasti? Tos žemės buvo įgytos kovos lauke. Mūsų ginklas ir kraujas jas užkariavo. Jei užkariautos

žemės įgytos neteisėtai, tai kiek žemių iš tiesų turi Didysis Naugardas?

Rusai susižvalgė. Gerasimas kažką sušnibždėjo, tačiau, matyt, nežinojo, kad skliautuotos lubos labai gerai atmuša aidą. Tie teutonai, kurie suprato rusiškai, nugirdo žodį “Ne per daug...” Vertėjas Johanas, pripratęs prie derybų vingrybių, jo, žinoma, neišvertė.

- Todėl ir sakau Didžiajam Naugardui: mes visada pasiruošę derėtis, ir visos sritys lieka atviros deryboms, įskaitant ir teisėtai prijungtas prie Livonijos žemes. Dabar norėčiau žinoti, dėl ko įgalioti derėtis jūs?

Magistras vėl nutilo, vildamasis, jog bus sugrąžinęs derybų eigą į tinkamas vėžes. Kirilas ir posadniko atstovas Gerasimas kalbėjosi dar tyliau. Atrodė, kad jie jau svarstė, nuo kurio iš kelių magistro pasiūlymų pradėti. Tačiau tada pašoko kol kas ramiai sėdėjęs jaunasis popas Avramas.

- O išniekintos cerkvės? - sušuko jis. - Kada bus grąžintos jos? Ar pergalė karo lauke davė jums teisę išniekinti Tikrojo tikėjimo buveines? Jūs sakote - kariaukime kartu prieš pagonis, nes jie - bendri priešai, tikrasis pavojus... Tačiau pagonys net kraštuose, kuriuose jie laimi, mūsų šventnamių neliečia. O jūs išniekinat...

Avramo jaunas, nuoskauda persunktas balsas skardėte skardėjo po aukštais menės skliautais. Vertėjui verčiant klupo liežuvis, nes buvo sunku rasti pakankamai mandagų žodį, galintį atstoti Avramo sviestą įžeidimą “išniekintas”.

- “Vergewaltigt...” - pakartojo vertėjo žodį magistras. Jo skruostus nutvieskė raudonis.

- Jis taip apibūdina aplinkybę, kad mes perkrikštijom užimtas cerkves, broli magistre... - pusbalsiu paaiškino komtūras Haseldorfas.

- Aa... Šit kaip! Tada paklauskite jo, kiek Vakarų tikėjimo šventovių yra Naugardo žemėse?

- Neverta net klausti, broli magistre, - taip pat tyliai atsakė komtūras. - Yra dvi. Pačiame Naugarde ir Toržoke...

Magistras kilstelėjo antakius ir atsiduso. Jis trumpam nusva-

rino galvą, patylėjo ir pakėlė akis tiesiai į kunigaikščio patikėtinį Kirilą:

- Garbusis vyskupo Antono atstovas palietė skaudų klausimą. Sakiau, kad mes esame pasiruošę derėtis, ir galiu tai pakartoti, tačiau, norint pradėti derėtis, reikia sėsti prie derybų stalo. Tad pradžiai galiu pasakyti tiek - Rytų apeigų išpažinėjams jų šventovės bus grąžintos!

Abu - Kirilas ir Gerasimas - dabar kažką karštai šnibždėjo jaunajam Avramui, o Haseldorfas nustebęs žvelgė į magistrą. Pažadas buvo ištartas taip tvirtai, kad Haseldorfas nesuvokė, kaip tuos žodžius suprasti.

Popas Avramas jau norėjo stotis, tačiau greičiau pašoko Gerasimas.

- Jūsų prakilnybe, jei jūsų žodžiai tokie pat tikri kaip deimantas, niekam nenusileidžiąs savo skaidrumu ir kietumu, tai mes nepabijosime už juos atsakyti prieš bojarinų Tarybą, kniazių ir patį vyskupą. Pareiškiu, kad tai yra tvirtas pamatas deryboms. Mes esame įgalioti apibrėžti tą pamatą. Taip pat esame įgalioti nustatyti sąlygas, kuriomis toliau bus tariamasi po to, kai padėtį apsvarstys mūsų valdovai.

- Deja, perspėjau jus, broli magistre... - sumurmėjo Haseldorfas, kai tie žodžiai buvo išversti. - Jei prasidėsi su Naugardu, tai ir galo nebus.

Didysis magistras tarsi neišgirdo komtūro žodžių.

- Broli Steponai, - tarė jis, palaukęs, kol mažasis vienuolis baigs užrašinėti Gerasimo žodžius. - Pateikite tą pergamentą, apie kurį šnekėjome.

Vienuolis padėjo žąsies plunksną, atsistojo, ištraukė iš plačios abito rankovės gelsvą ritinį, priėjo prie didžiojo magistro ir išskleidė jį ant greta stovinčio stalo. Kad vėl nesusivyniotų, pergamentą prispaudė šachmatų statulėlėmis.

- Prašau Didįjį Naugardą prieiti! - iškilmingai pakvietė Folkvinas.

Kirilas, Gerasimas ir popas Avramas oriai prisiartino prie stalo. Didelis pergamento lapas buvo pilnas vingiuotų mėlynų brūkš-

nių, nupieštų raudonų namelių, žalių eglučių ir kalnelių, išmargintų rusams neįkandamais lotyniškais rašmenimis. Buvo aišku, kad tai žemėlapis, ir trys vyrai pirmiausia pabandė jame surasti Didįjį Naugardą.

- Va čia! - greičiausiai susigaudė jaunasis popas Avramas. - O čia Čiūdo ežeras, o va vingiuoja Dvina, va Polockas, ir štai ten - Ryga.

- Kam jūs rodote mums šį žemėlapį? - paklausė bojarinas Kirilas. - Gal norite parodyti, kur tos šventovės, kurias mums grąžinsite?

- Jos čia nepažymėtos, - burbtelėjo Folkvinas. - Per maži tie kaimai... Tuos klausimus mes aptarsime susitikime su kunigaikščiu Jaroslavu. Tačiau dabar mes galime išspręsti kitą, gal net svarbesnį, klausimą. Jūs sakote, kad bendradarbiavimo pamatas yra teisingumas. Mes galime pasiūlyti jums mainais į prarastas cerkves kur kas daugiau naujų cerkvių. Jūs praradote keliolika, o galite gauti kelis šimtus. Ar tinka tokie mainai? Ar jie teisingi?

- Kur jie, tie keli šimtai cerkvių? - paklausė popas Avramas. - Parodykite man!

Ant stalo greta pergamento gulėjo anglies gabalėlis, kurį iš savo plačios rankovės taip pat buvo ištraukęs mažasis vienuolis. Didysis magistras priėjo prie stalo, paėmė anglį ir brūkštelėjo per patį pergamento vidurį.

- Štai! - iškilmingai pareiškė. - Štai jums žemės keliems šimtams ar net tūkstančiui cerkvių! Jūs žinote, kad lietuvių gentys vienos vadina save žemaičiais, o kitos - aukštaičiais. Jas skiria Dubysos upė. Ta upe ir aukščiau iki pat mūsų žemių aš ir nubrėžiau brūkšnį. Manau, kad mums neverta grumtis dėl kelių kaimų prie mūsų sienos. Kas į kairę nuo šio brūkšnio, atitenka mums, o kas į dešinę - Didžiajam Naugardui. Ar taip bus teisinga?

Trys rusai susižvalgė.

- Turiu pasitarti su šviesiausiuoju Jaroslavu, - tarė Kirilas.

- Nežinau, ką pasakys posadnikas, - pridūrė Gerasimas.

Popas Avramas tylėjo, tačiau visa jo išvaizda liudijo, kad šis pasiūlymas jam patiko.

Didysis magistras suvyniojo ritinį ir įteikė jį bojarinui Kirilui.

- Savo antspaudu dar netvirtinu, - nusišypsojo Folkvinas. - Tačiau tai bus galima padaryti per tikrąsias derybas...

Tolesni svarstymai vyko pakankamai sklandžiai, nes tereikėjo suderinti vos keletą smulkmenų. Pirmasis svečių pasiūlymas buvo tas, kad dabar Ordino pasiuntiniai atvyktų į Naugardą, tačiau magistras pataisė, kad kokia nors tarpinė vietovė būtų geriau. Štai, pavyzdžiui, galima būtų susitikti po dviejų savaičių Pskove, kuris tiek pat nutolęs nuo Rygos, kiek ir nuo Didžiojo Naugardo. Ir valdžia ten visiškai pavaldi Didžiajam Naugardui. Svečiai neprieštaravo, tačiau nukėlė derybas dar dviem savaitėm vėliau. Sutiko ir su pasiūlymu, jog derybose turėtų dalyvauti kas nors iš paties kunigaikščio šeimos. Jei ne jis pats, tai bent jo sūnus Aleksandras.

- Vyskupas Antonas atvykti negalės! - tuojau pat paaiškino popas Avramas.

Magistras linktelėjo.

- Jei derybose dalyvaus tokie sumanūs jo reikalų gynėjai, kaip šiandien, vyskupas gali nesijaudinti, - tarė jis.

Avramas buvo linkęs dar paprieštarauti, tačiau nerado tinkamų žodžių.

- Šaunu! - atsistojo Folkvinas. - Džiugu, kad mes greitai surandame bendrą kalbą. Iš mano pusės į Pskovą išvyks komtūras Haseldorfas ir vyskupo įgaliotinis bei mano asmeninis patikėtinis brolis Steponas. Jie turės visus reikalingus įgaliojimus. Tad leiskite palinkėti jums smagių dienų čia ir sėkmingos kelionės. Taip pat tikiuosi, kad šio pergamento, kurį įteikiau, nepamatys nepageidaujama akis. Gero kelio!

Atsigręžęs į Haseldorfą, didysis magistras pastebėjo, kad komtūrą nelabai nudžiugino toks įpareigojimas.

Kai danguje ryškėjo žvaigždės, o Didžiojo Naugardo pasiuntiniai turbūt jau ruošėsi miegui jiems paruoštuose kambariuose, Livonijos valdovas vėl lošė šachmatais, tik šį kartą su baronu Da-

nenbergu, kuris buvo kur kas silpnesnis varžovas nei Haseldorfas. Galbūt todėl magistras buvo puikiai nusiteikęs ir tyliai niūniuodamas dažnai pasižvalgydavo į šalis. Diena praėjo puikiai. Šalia žaidžiančių sėdėjo Kuoknesės pilies komtūras ir gurkšnodamas vyną susimąstęs stebėjo padėtį lentoje. Pasinaudojęs tylos minute, kai žaidėjai pasilenkė prie šachmatų lentos ir girdėjosi tik indų, kuriuos menės kampe tvarkė tarnas, žvangesys, Haseldorfas kreipėsi į magistrą:

- Nejaugi jūs iš tiesų nutarėte grąžinti stačiatikiams šventoves?

Folkvinas atsakė ne iš karto. Padaręs ėjimą, pasisuko visu kūnu į komtūrą ir šyptelėjęs uždėjo ranką jam ant peties:

- Mano mielas broli komtūre, ar mes turime teisę atiduoti mūsų krauju apkrikštytus latgalius schizmatikų valdžion?

- Be abejo, ne.

- O apkrikštytus sėlius, žiemgalius?..

- Ir kalbos apie tai negali būti!

- Teisingai. Šventajame rašte parašyta, kad šviesos tarnai turi būti gudresni už tamsos tarnus. Pasakysim, kad mes pasiruošę grąžinti šventoves ten, kur jos gali būti tinkamai prižiūrimos... O tai priežiūrai reikia tinkamo skaičiaus schizmatikų.

- Kokį skaičių reikės minėti, broli magistre?

- Kokį? Paklausyk, broli komtūre, juk dauguma tų buvusių cerkvių yra Kuoknesės komtūrystėje. Pats prieš tai suskaičiuosi, kiek ten dar liko rusų... Kiek dar latgalių nepersikrikštiję. Negi turiu tau dar aiškinti?

- Ne, nereikia, - Haseldorfas krestelėjo galvą ir nužvelgė šachmatų lentą. - Jūsų padėtis visai nebloga, broli magistre.

Folkvinas patenkintas patrynė delnus ir atsigręžė į baroną Danenbergą.

- Tavo eilė, gerbiamasis barone, - tarė jis.

Tą vakarą Kalavijuočių ordino didysis magistras laimėjo šachmatų partiją.

3

Broliai

Uvis buvo šešeriais metais jaunesnis už brolį ir bent dvigubai silpnesnis, bet kur kas vikresnis už tą "griaumedį", kaip pats jį vadino. Dabar abu išsišiepę iki ausų stovėjo vienas prieš kitą ir sunkiai šnopavo. Daubaras kaip įmanydamas stengėsi nutverti Uvį ir prispausti, o šiam vis pasisekdavo ištrūkti ir pastūmėti brolį į šoną. Šias draugiškas imtynes, prasidėjusias nuo paprasto ginčo, stebėjo rungtyniaujančiųjų seserys Gailė ir Junda. Jauniausias brolis Einius, taip pat gerai nusiteikęs, erzino čia vieną, čia kitą.

Aplink besigrumiančius pradėjo rinktis net tarnai, ir netrukus Ventės pilies kieme susibūrė vos ne visi gyventojai.

Pats rikis stebėjo imtynes pro langą ir patyliukais murmėjo:

- Na, ir duodasi nelyginant piemenys...

Žybartas net nepajuto, kai prie jo prisiartino žmona Medeina. Medeiną visi gerbė ne tik šioje pilyje, bet ir toli už jos. Ji žinojo gydančių žolelių paslaptis, gebėjo burti ateitį iš kylančio aukuro dūmo krypties, driežo smėlyje nubrėžto tako ar vanago skrydžio. Ji vienintelė galėjo kreiptis į miškų ir medžioklės deivę Medeiną, kuriai pati vaikystėje buvo pašvęsta. Žybartas tarsi atsiprašydamas mostelėjo į bedūkstančius vaikus.

- Matai, atrodytų, kad suaugę, o va kaip...

Medeina prisišliejo prie jo, kad irgi galėtų pažvelgti pro siaurą pilies langą. Dar vešlūs jos plaukai švelniai kuteno Žybarto skruostą.

- Sveikatos sūnūs turi... Kad mums tiek.

Žybartas atsiduso - per ilgus bendro gyvenimo metus buvo įpratęs, kad žmona nieko nesakydavo be reikalo. O dabar žmona tikriausiai turėjo galvoje ne tik sveikatą - jos Žybartui dar pakako. Tačiau negalima buvo paneigti, kad metų našta vis sunkėjo.

- Dar vyresniosios neapvesdinom, o jau ir jaunesniajai greitai laikas.

Iš tiesų, jauniausioji, nedrąsiausia iš visų vaikų, tačiau, be jokios abejonės, gražiausia - Gailė - ėjo septynioliktus, o Daubaras, vyriausias sūnus, senokai augino barzdą. Nebe už kalnų ir apvalios trys dešimtys. Tiesa, jis nemažai užgyveno per pastaruo-

sius metus, iš žygių į rytus parsivedė tiek belaisvių, kad abiems seserims kraičio pakaktų. O štai dabar laksto paskui brolį kaip mažas vaikas...

- Taigi. Vyrai... Jėgos daugiau, negu reikia. Kad proto tiek būtų.

- Nepykink dievų. Nejaugi Uviui proto trūksta? Ar Einiui, ar merginom? O ir Daubaras tiek turi, kad tą savo meškino jėgą suvaldo. Juk nusisekė tau vaikai, Žybartai...

- Nemanyk, kad dievams nedėkoju. - Žybartas atsigręžė į žmoną. Derėjo nusišypsoti, bet nepavyko. Kažkodėl kaip tik dabar jis pajuto savo amžių. Visus šešiasdešimt metų.

Medeina švelniai pažvelgė vyrui į akis ir negarsiai tarė:

- Nesirūpink. Vaikai jau užaugę, o tu, kai tik nuspręsi, gali ir pailsėti.

Ji perbraukė jam šiltais pirštais per skruostą, tačiau švelnus žmonos prisilietimas Žybarto ūpo nepataisė. Šešios dešimtys... ir kas galėjo tikėtis, kai jis išjodavo į vis naujus žygius, kai be atodairos šokdavo į pirmąsias gretas puolime, kad Laimos jam tokią ilgą giją išaus? Kliudyti, tiesa, jį kliudė, ir ne vieną kartą. Randai vagojo jo krūtinę, o kairiąją ranką dabar gelia vis labiau. Ypač prieš lietų. Kaulą kliudė ir perskėlė vitebskiečio iš pasalų sviesta ietis. Sugijo neblogai, skydą ranka nulaiko.

Bet prieš lietų visada prisimena tą vitebskietį su išžiota riksmui burna. Tiesa, jau dvidešimt metų, kaip jo kaulai kažkur pamiškėje dūlėja.

Susimąstęs nuėjo į menės gilumą ir atsisėdo ant lokenomis užkloto suolo. Medeina liko prie lango. Saulėlydžio spinduliai apšvietė ir rausvai nuspalvino jos tankius, jau žilstelėjusius plaukus.

O lauke žaidimas tęsėsi. Uvis atsitraukė prie rąstų krūvos ir tik tada pamatė, kad nuo Daubaro niekur nepasislėps. Šis prišoko prie jaunesniojo brolio, apglėbė jį savo didelėmis kaip ližės plaštakomis, bet Uvis staigiai šoko į šoną. Čiupęs Daubarą už dešinės rankos, pasuko ją ir timptelėjo, tuo pat metu virsdamas ant kairiojo peties. Meškinas pasviro ir krito, brolio prispausta jo ranka pataikė tiesiai ant rąsto.

- O kad tave! - iš skausmo suriko vyriausias Žybarto sūnus.

Uvis paleido jo ranką ir, užvirtęs ant brolio, nusikvatojo. Daubaras nubloškė jį nuo savęs, ir dabar jau abu, susėdę ant žemės, suprakaitavę, juokėsi vienas iš kito. Žiūrovai išsiskirstė, o likusieji su broliais pritarė jiems - kas šypsena, kas balsu. Skardžiausias iš visų buvo, aišku, Daubaro juokas - tarytum aidas šulinyje.

Prie besiilsinčių brolių prisiartino Gailė su ąsočiu vandens. Padavė ąsotį Uviui. Šis, gerokai gurkštelėjęs, iš delno apsišlakstė veidą.

Daubaras, vis dar netverdamas juoku, ištiesė ranką:

- Ir man...

Uvis žvilgtelėjo į brolį, paskui pakėlė ąsotį ir staiga šliūkštelėjo visą likusį vandenį ant Daubaro. Stryktelėjo ir tekinas pasileido tolyn.

Daubaras buvo besivejąs Uvį, tačiau karys, stovintis aukštai kuore, pratisai sušuko:

- Raitelis!

Šis perspėjimas nuskardėjo per pilies kiemą. Visi pasuko galvas link nuleisto tilto, kuris, būdamas pakeltas, paprastai atstojo vartus. Neilgai trukus sukaukšėjo arklio kanopos, ir į tvirtovės kiemą įjojo Sirputis - Sudotų pilies, esančios pačiame Žemaičių žemės viduryje, rikis, Uvio bendraamžis. Iš putoto žirgo ir niūraus Sirpučio žvilgsnio buvo matyti, kad reikia tikėtis svarbios žinios. Jis žvelgė į Uvį, tačiau net nenusišypsojo jam, tarytum nepažintų savo seno bičiulio. Nušoko nuo žirgo ir neatsigręždamas pasuko prie rūmo durų. Uvis riktelėjo:

- Sirputi, kas nutiko?

- Tuojau... - pavargusiu balsu atsakė Sirputis. - Tuojau sužinosi... Atvykau pas tavo tėvą, Uvi. - Ir Sirputis neatsigręždamas nuskubėjo pas Ventės valdovą.

Uvis nustebęs palydėjo jį žvilgsniu. Tolimas giminaitis Sirputis gyveno jų pilyje, kai juodviem buvo devyneri. Vėliau jis buvo atvykęs prašyti Žybarto pagalbos, kai Sudotų pilyje dėjosi nesuprantami dalykai, o Sirpučio tėvas rikis Algimantas vadavosi mirtimi. Tada Uvis su jaunyliu broliu Einiumi išnarpliojo baisų nu-

sikaltimą ir padėjo Sirpučiui.* O dabar atrodo, tarsi Sirputis viską būtų užmiršęs...

- Kas nutiko Sirpučiui, brolau? - pasigirdo sodrus Daubaro balsas.

- Sako, turi skubėti pas tėvą... Kažkokia svarbi žinia... - atsakė Uvis, tačiau toks bičiulio pasikeitimas vis tiek nedavė jam ramybės. - Gal vėl tuose Sudotuose kokia nelaimė?

Čia pasirodė kažkur dingęs Einius. Švilpaudamas ir kaip visuomet strakaliojimu stengdamasis slėpti savo šlubčiojimą, jis prisiartino prie brolių:

- Na, peštukai, eikim pas tėvą. Kviečia. Svarbi žinia.

Didžiojoje menėje, kur Ventės vyrai paprastai rinkdavosi aptarti svarbių reikalų, sėdėjo šešiese. Tarnas vaikščiojo pasieniais ir baigė uždeginėti balanas, nes kambary jau darėsi tamsu. Susirinkusieji sėdėjo aplink ilgą medinį skobnį. Vienoje jo pusėje įsitaisė Lygeikis, senas pilies šeimininko bičiulis ir bendražygis, o šalia - pats Žybartas. Kitoje pusėje, priešais juos - Einius. Jauniausias iš Žybarto sūnų žvelgė rudomis akimis į šalia sėdintį vyriausiąjį brolį. Daubaro veido negalėjai įžiūrėti, nes buvo nuleidęs galvą, o šviesūs plaukai užkrito ant akių. Greta sėdėjo Sirputis. Atrodė, jog jis mintyse kartoja tai, ką dabar turi visiems pranešti. Pasirėmęs ranka į stalą, skobnio gale įsitaisė Uvis ir vis dar nustebęs sekė savo seną bičiulį. Vyresnieji priešais juos laukė, kol pasišalins tarnas. Jam išėjus, Žybartas pagaliau prabilo:

- Dabar pasakok viską iš eilės.

Sirputis atsikvėpė ir pradėjo:

- Naujienos rimtos. Atvykau Medininkų pilies valdovo Vykinto pavedimu. Šios žinios jo paties patikrintos. Atrodo, Deltuvoje ir Nalšioje, o gal ir kitose Lietuvos žemėse vėl prasidės nesantaika. Panašiai, kaip ir po Rimgaudo mirties ar po Šventaragio. Ir

* Apie tai rašoma Skomanto knygoje “Mėlynojo varno paslaptis”.

štai dabar... - Jis patylėjo, vėl giliai atsikvėpė ir baigė: - Atrodo, kad Mindaugas nunuodijo savo brolį. Perėmė jo valdas.

- Dausprungą?! - net pašoko iš vietos Daubaras.

Visi puikiai suprato, kodėl jis taip susijaudino. Daubaras dalyvavo keliuose Dausprungo žygiuose į rusų žemes.

- Sėsk! - griežtai paliepė tėvas. - Tęsk, Sirputi.

Vyriausias Žybarto sūnus atsisėdo į vietą ir nulenkė galvą. Jo galingi pečiai nusviro. Patylėjęs Sirputis tęsė:

- Tautvilą Mindaugas, atrodo, pasiruošė išsiųsti pas rusus. Lieka Daumantas, bet jis Mindaugo klauso. Išeitų, kad Vykintas - vienintelis kunigaikštis, kuris galėtų jam pasipriešinti. Bet jis - Žemaičiuose. O Deltuvoje, Nalšioje ir Dainavoje, kur pažvelgsi, jau Mindaugas. Žinia, jį ne visi mėgsta, bet dabar visi jau bijo. Dabar, atrodo, visi pripažins Mindaugą Lietuvos valdovu.

- Bet ne Žemaitijos! - pašoko Daubaras. - Žemaičiai brolžudžiui nesilenks!

Sirputis pažvelgė į senąjį rikį. Šį kartą Žybartas tylėjo. Tada jaunasis Sudotų rikis pats paaiškino Daubarui:

- Nežinia, kuo viskas būtų baigęsi. Buvo kalbama, kad Dausprungas dairėsi į Daugpilį. Galėjo kilti karas tarp genčių. Mindaugas griebia tai, kas jam nepriklauso, tas tiesa. Bet tiesa ir tai, kad kai bus vieno viršus, tai ir Deltuvoje, ir Nalšioje taps ramiau. O mums, žemaičiams, tai tik į gera.

- Ugi tikrai į gera! - niūriai atšovė Daubaras. - Ypač į gera, kad mes jam ne broliai. Dausprungas buvo karys, kaip reta, - atsiduso jis.

Bet jaunasis Sudotų rikis tęsė:

- Mindaugas - ne blogesnis karys. Mano galva, neverta raudot, jei kas mums nepatinka. Yra kaip yra. Jei dievams tai nepatiktų, jie duotų ženklą, o dabar atrodo, kad ir dievai jo pusėje. Mindaugo aš nemėgstu, bet jis dabar yra stipriausias visose lietuvių žemėse. - Sirputis vėl giliai atsikvėpė ir tarė: - O dabar pranešiu svarbiausia, dėl ko ir atjojau. Mindaugas skelbia Vilniuje didžiąją sueigą, kuri įvyks po trijų dienų ir naktų. Krivūlė išsiųsta, kviečia ir žemaičius. Kviečia tave, garbusis Žybartai.

- O tu pats ką manai? Kas ten bus? - žvelgdamas iš padilbų, paklausė Daubaras.

- Negalvoju, kad tai pinklės, - perpratęs jo mintį, atsakė Sirputis. - Krivūlė pasiųsta į daugelį žemių, tad Šventaragio alkos žyniai tam pritaria. Iš žemaičių, Vykintas sakė, kad būtinai keliaus, ir mane pasiuntė jums pranešti. Jis norėtų, kad būtų kuo daugiau žemaičių rikių. Matyt, Mindaugas nori prieš visus pasiskelbti lietuvių valdovu.

- Ne žemaičių! - sugriaudėjo Daubaras.

- Nesakau, kad žemaičių. Todėl ir Vykintas bus Vilniuje. Bet... - Sirputis pakramtė lūpą ir patylėjęs pridūrė: - Yra mat ir kitų žinių. Ir tos žinios labai negeros. Tvirtai nieko nežinau, bet Medininkuose žmonės šneka, kad kalavijuočiai buria kariuomenę. Jau Igaunius baigė nukariauti, tai, sako, dabar mums eilė. Sako, užtat ir Mindaugas taip skuba. Manau, kad reikia būtinai nuvykti. Be to, Vykintas pageidauja, kad būtų ir Ventės rikis.

Uvis, visą laiką tylėjęs ir įtemptai mąstęs, pats nepajuto, kad linktelėjo galvą. Žybartas tai pastebėjo. Apžvelgęs visus sėdinčius prie skobnio, Ventės rikis lėtai, pasverdamas kiekvieną žodį, prabilo:

- Aš būčiau patenkintas, jei mūsuose įsivyrautų taika. Priešų ir taip su kaupu. Juk patys žinom, kas atsitiko sėliams, kaip vargsta žiemgaliai. Patys žinom, kiek teko prisikentėti nuo teutonų. Tevaldo Mindaugas Lietuvos kraštą! Jei valdys tvirtai, žemaičiams bent iš to šono bus ramiau. O į Vilnių vykti reikia. Reikia sužinoti, ką jis ten yra sumanęs, ir nuraminti jį, kad pikto jam nelinkim. Kas buvo - buvo. Dabar virš mūsų visų kaupiasi didesni pavojai. Kiek dar mes vieni prieš tuos nelabuosius teutonus atsilaikysim?

Žybarto sprendimas buvo trumpas, aiškus ir galutinis. Prieštarauti niekas nedrįso. Bet tolesni senojo rikio žodžiai nustebino visus, buvusius menėje. Ne tik žodžiai - net Žybarto balsas atrodė pasikeitęs, kažkoks pavargęs ir neįprastas.

- Brangūs sūnai, Lygeiki, Sirputi, - kreipėsi į visus. - Praamžius nepagailėjo man laimės. Turiu tris puikius sūnus. Dvi šau-

nias dukteris. Jūs visi išaugot. Visi tvirti, o aš pasenau. Jau ir į Vilnių keliauti būtų nelengva.

Trys broliai, supratę, kurlink suka tėvas, pasijuto nejaukiai. Daubaras neiškentęs išsižiojo, tačiau, vos išgirdęs jo įprastą "ugi", Žybartas mostelėjo ranka:

- Palauk, sūnau! Aš dar nebaigiau. Nereikia man nieko sakyti. Nereikia prieštarauti. Tiesa yra tiesa. Aš senas, ir jėgos man nebeleidžia visko aprėpti. Todėl aš ir klausiu jūsų: kas stos į mano vietą? Kas vyks į Vilnių?

Kai Žybartas baigė, įsivyravo tyla. Visi sėdėjo tarytum sustingę. Jei kas ir sujudėdavo, tai stengėsi tai padaryti kuo tyliau. Nors visi čia susirinkę buvo savi, nejauki įtampa tvyrojo menėje. Žybartas, truputį nerimaudamas, stebėjo sūnus. Jaunėlis Einius, nors ir labai gudrus, buvo silpnos sveikatos. Užtat ši aplinkybė leido jam dabar iš aukšto žiūrėti į brolius, leidžiant suprasti, kad į tėvo vietą jis netaiko. Daubaras pasisukdavo čia į Einiaus, čia į Uvio pusę. Galėjai jausti, kad tėvo žodžiai jį jaudina. Pagaliau, garsiai pašnopavęs, prabilo:

- Ugi Uvis jos į Vilnių. Uvis.

Nežinia, kodėl vyriausiasis sūnus taip nusprendė - gal nenorėjo vykti pas savo bendražygio žudiką, o gal pats suprato, jog būti Ventės valdovu vien jo meškino jėgos neužtenka. Šiaip ar taip, jo nuomonė buvo pareikšta. Žybarto akys įsmigo į vidurinįjį, mylimiausią sūnų. Uvis skvarbiu žvilgsniu dar kartą permetė brolius. Einius šyptelėjo ir skėstelėjo rankomis: "Sakyk, Uvi".

Uvis krenkštelėjo ir neskubėdamas tarė:

- Aš josiu, tėve, bet šeimininkas šioj pily buvai ir liksi tu. Mes visuomet klausysim tavo žodžio.

Tėvas linktelėjo galvą, patenkintas vaikų sprendimu.

- Žinok: josi ne nusilenkti Mindaugui, bet pranešti, kad mes neprieštaraujam.

Kai broliai išėjo iš menės į kiemą, kurį jau spėjo užlieti melsva mėnesiena, Einius iššoko į priekį ir, atsigręžęs į Uvį, tarsi visai rimtai nulenkė prieš jį galvą:

- Šviesusis valdove...

4

Mindaugas

Uvis tą naktį miegojo blogai. Pabudo dar saulei nepatekėjus ir pradėjo ruoštis kelionėn. Gretimame kambaryje atsikėlęs tvarkė nakties patalą Sirputis. Susitikę abu tylom papusryčiavo ir išėjo į kiemą.

Saulės spinduliai dar nebuvo prasiskverbę pro aukštos Ventės pilies gynybinės sienos vartus, o jos gyventojai tik kėlėsi iš guolių, kai tarnai baigė ruošti žirgus ir krauti ant jų maistą trijų dienų kelionei. Kai viskas buvo baigta, Sirputis ir Uvis šoko ant žirgų. Kartu su jais išvykti buvo pasirengę dar du kariai. Uvio motina Medeina palaimino juos, Žybartas palinkėjo gero kelio, ir jaunuoliai su palydovais išjojo iš Ventės.

Vilniaus pilies menėje tvyrojo žvakių kvapas ir įtampa. Dabar, po visą dieną trukusių kalbų ir ginčų, prisidėjo ir nuovargis. Sueiga buvo tikrai neeilinė. Susirinko per trisdešimt Lietuvos ir Žemaitijos genčių kunigaikščių, rikių bei didžiūnų. Plazdanti žvakių šviesa čia paryškindavo, čia nugramzdindavo šešėlin jų veidus. Dauguma - barzdotų. Vieni jau žilstelėję, kiti - pačiame tvirtume. Veidai paženklinti kautynių randais. Šie vyrai buvo pripratę niekam nenusilenkti ir vadovautis tik savo protu. Ir štai dabar jie visą dieną šnekėjo, jog toliau taip būti nebegalės, jog laikai mainosi, kaupiasi pavojų, kurių nė vienas jų be kitų pagalbos atremti nebepajėgs. Jog visų labui teks vienam iš saviškių suteikti teisę ir galią suburti visų jėgas. Teks vieną iškelti aukščiau kitų.

Tai ir buvo sunkiausia. Iškilus kokiam svarbiam reikalui, rengiant didesnį žygį, jie jau buvo pripratę veikti išvien. Taip būdavo ne kartą praeityje. Tačiau vos praeidavo pavojus ar pasibaigdavo žygis, jie vėl buvo kiekvienas sau šeimininkas. Tiesa, vienų valdos buvo didesnės ir jotys stipresnės, kiti nusipelnydavo daugiau šlovės mūšio lauke, bet visi jautėsi lygūs. O dabar reikėjo tą seną paprotį keisti.

Reikėjo vienam iš jų suteikti didelę galią. Ir, ko gero, ne vie-

neriems metams, nes laikai iš tikrųjų mainėsi ir lietuvių genčių priešai jungėsi, keldami vis didesnį pavojų.

Taip jiems aiškino padėtį Vilniaus kunigaikštis. O kai Mindaugas kalbėjo, reikėjo klausytis. Ir ne tik todėl, kad jo valdos visai neseniai gerokai prasiplėtė ir jis tapo pats stipriausias iš Lietuvos kunigaikščių. Ir ne tik todėl, kad tą valdų išplėtimą lydėjo kraujas - susirinkusieji buvo prie kraujo pripratę kariai. Klausytis reikėjo todėl, kad dažnas jau ir pats buvo suvokęs, jog grėsmė visoms gentims nepaliaujamai didėja. Dabar Mindaugas tą grėsmę pavaizdavo labai įtikinamai. Šis skvarbaus žvilgsnio, valdingų judesių, vos trisdešimt penkerių metų vyras sugebėjo net vyresniems už jį rikiams įkvėpti pasitikėjimo savimi, įtikinti, kad dievai yra jo pusėje ir kad jis visų, o ne savo vieno garbei pasinaudotų jam suteikta galia. Jo balsas skardėjo menėje taip ryžtingai, jog kiekvienam tapo aišku: ką Mindaugas pažadėjo, tą ir padarys. Jei prireiks, jo ranka nesudrebės.

Žinoma, ne visi pritarė tokiam pasikeitimui. Žemaičiai žvalgėsi į savo vyriausiąjį kunigaikštį Vykintą, tačiau tas sėdėjo atokiau nuo visų, įdėmiai klausėsi, o pats balso nekėlė.

Baigiantis dienai Uvis suprato, jog Mindaugas savo pasieks. Dauguma pritars jam, o nesutinkantys savo nepritarimą užgniauš, pasilaikys sau.

Uvis su Sirpučiu sėdėjo pasienyje, pasitraukęs už menės lubas remiančio ąžuolinio stulpo. Sėdėjo ir slepiamas šešėlio stebėjo šį garbingiausių Lietuvos vyrų susirinkimą. Kadangi tokioje draugijoje jam teko dalyvauti pirmąkart, buvo ir neramu, ir nesmagu. Šaltu prakaitu aprasojo kakta, kai vienu metu pasirodė, jog ir jam teks atsakyti į Mindaugo klausimą. Tačiau ginčai, artėjant vidurnakčiui, pasibaigė - lietuvių rikiai pripažino Mindaugą pirmuoju iš kunigaikščių. Vykintas nieko nepasakė, tik ramiai palingavo galvą. Sėdintys greta jo žymiausi žemaičių rikiai taip pat tylėjo. Žybarto sūnui nebereikėjo jaudintis - Vykintas ir žemaičių rikių sueiga jau buvo nusprendusi už jį. Jį neramino kitkas - keistas pokalbis su Vykintu ir Mindaugu vakar vakare, kai jis atvyko į pilį.

Uvis jau buvo girdėjęs, kad Mindaugas stato mūrinę pilį, tačiau negalėjo net įsivaizduoti, jog tiek daug padaryta. Pačiame stataus kalno viršuje stūksojo iš didžiulių akmenų sukrautos sienos. Atviri atjojantiems į pasitarimą rikiams vartai buvo apkalti geležies lakštais. Į tokią pilį lengvai neįsiverši!

Kai Trabantas užnešė jį į kalną, Uvis atsigręžė ir pažvelgė žemyn. Plačiame Vilnios vingyje kerojo ąžuolynas -Šventaragio slėnis, apie kurį dar Uvio vaikystėje ne kartą pasakojo dainiai. Virš svarbiausios Lietuvos žynių buveinės kilo melsvas dūmas - žyniai atnašavo dievams, galbūt stengėsi išsiaiškinti, ar jie palankūs šiam valdovo pasitarimui su rikiais ir kunigaikščiais. Už Vilnios, įtekančios į Nerį, kuri, kaip žinojo Uvis, prie Kauno susiliejo su didžiausia lietuvių ir žemaičių upe Nemunu, pilkavo mediniai nameliai, dengti malksnų ir šiaudų stogais - pats Vilniaus miestas. Kitas, didesnis miestas buvo išsidėstęs ant gretimos kalvos, kur taip pat stovėjo pilis - medinė, bet gana didelė, kur kas didesnė už Ventės.

Pro plačiai atvertus geležimi apkaustytus vartus Uvis įjojo į pilies kiemą.. Čia buvo net tiršta nuo kilmingųjų ir karių, kurie stovėjo būreliais ir šnekučiavosi. Prie kunigaikščio rūmo durų Uvis iš karto išvydo žemaičių vyriausiąjį kunigaikštį Vykintą, kuris kalbėjosi su jaunu vyru, užsimetusiu sabalų skraistę. Uvis iš karto suprato, kad tai - Mindaugas. Išvydęs įjojantį Uvį, žemaičių vadas kažką pasakė Mindaugui. Šis įdėmiai pažvelgė į Uvį, pakraipė galvą ir, atrodo, kažko paklausė Vykinto, nes tas tarsi pritardamas linktelėjo. Uvis suprato, kad kalbama apie jį. Kai jiedu su Sirpučiu nulipo nuo žirgų ir numetė pavadžius lydintiems juos kariams, Vykintas rankos mostu pakvietė Uvį prieiti arčiau.

Mindaugas kurį laiką tiriamai žvelgė į jo akis. Uvis atlaikė žvilgsnį, kiek leido mandagumas ir pagarba vyriausiajam, ir tik tada nuleido akis. Kai jas pakėlė, užgrūdinto plieno spalvos Mindaugo akys jį vėl tarsi pervėrė kiaurai.

- Esi Žybarto sūnus?

- Esu.

- O garbusis Žybartas, tikiuosi, sveikas?

- Sveikas ir linki šviesiausiam kunigaikščiui stiprybės.

- Dėkoju. - Mindaugas nutilo ir vėl įdėmiai patyrinėjo Uvio veidą. - Tai tu tas Žybarto sūnus, kurį buvo pagrobę teutonai? Taip?

- Taip. - Kad šis svarbus žmogus žino apie jo nuotykius, Uviui buvo netikėta, ir jis pajuto, kaip nukaito skruostai.

- Šitaip... Tai ir teutoniškai kalbi? - Mindaugas pats linktelėjo, nelaukdamas atsakymo, ir nežymiai šyptelėjo. - Klausyk, Žybartaiti, rytoj, po tų visų pasitarimų, nepabėk, gerai? Štai Vykintas man sakė, kad su tavim verta pasikalbėti. Kuo tu vardu?

- Esu Uvis, šviesusis kunigaikšti.

- Aa! Ventės pilies rikis Uvis. Geras vardas. Vadinasi, rytoj, kai visi bus išsikalbėję. Nepamirši?

- Jokiu būdu, šviesusis kunigaikšti. - Dvejoti nebuvo ko, nes Mindaugas ne be reikalo paminėjo Vykinto vardą, tuo norėdamas pabrėžti, jog jo ketinimui žemaičių vyresnysis kunigaikštis pritaria.

Rikiai ir kunigaikščiai pakilo ir pamažu ėmė skirstytis. Prieš išeidamas kiekvienas nusilenkdavo vyriausiuoju tapusiam Mindaugui. Pagarbos dvasia dar tebetvyrojo menėje. Paskutinieji Mindaugo žodžiai buvo skirti pavojui, kuris kaupėsi šiaurėje ir apie kurį dar bus kalbama rytoj. Išėjo ir Sirputis, pasakęs, kad palauks pilies kieme. Pagaliau blausioje žvakių šviesoje teliko Uvis, žemaičių vadas Vykintas ir Lietuvos didysis kunigaikštis. Kol Žybarto sūnus, nedrįsdamas pertraukti valdovo minčių, laukė, Mindaugas sėdėjo giliai atsidrėbęs krėsle - atrodė, jis buvo ne čia, Vilniaus pilies menėje, o kažkur labai toli... Niūrus jo veidas, atrodė, nežadėjo nieko gero, ir Uvis pakilo, manydamas, kad geriau pasišalinti. Vykintas, padrąsindamas Uvį, rankos mostu parodė, kad lauktų. Pagaliau kunigaikštis atsipeikėjo iš susi-

mąstymų, ir jo veide vėl atsirado valdinga, neįžvelgiama išraiška.

- Sėsk greta manęs, Uvi, - paliepė jaunuoliui. Kol Uvis perėjo didelę menę ir atsisėdo ant suolo kampelio, Mindaugas kažką pusbalsiu aiškino Vykintui. Tas išklausė ir pritardamas linktelėjo.

Sėdėjo dabar visai greta - vos į kario amžių įžengiantis jaunuolis ir žmogus, ką tik tapęs Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu.

- Pirmiausia pasakyk, kaip jums ten Ventėje viskas atrodo? - tyliu, kasdienišku balsu, visai ne kaip per sueigą, paklausė Mindaugas. - Ar iš tikrųjų teutonų pavojus didėja? Ar teisingai aš kalbėjau?

- Šviesusis kunigaikšti... Be abejo, teisingai. Bet kunigaikštis žino geriau. - Uvis tai sakė nuoširdžiai, nes iš tiesų pasitarime minėtas pavojus iš vokiečių pusės buvo apibūdintas kur kas išsamiau, negu Uvis būtų galėjęs pateikti. Pavojus grėsė ne tik iš Rygos, ne tik iš naujai tvirtinamų pilių Žiemgaloje ir prie Dauguvos, bet siekė ir iš užjūrio. Mindaugo žiniomis, žuvėdų, švabų ir saksų žemėse vėl buvo renkami kariai. Ir Rygos vyskupas, ir Ordinas laukė atplaukiančių pastiprinimų. Ir šį kartą jie tikrų tikriausiai žygiuos į pietus, nes igaunių žemė jau užimta.

- Man priklauso tai žinoti, Ventės pilies riki. Bet reikia žinoti ir tau. Jūs ten, Ventėje, arčiau prie Ordino. Pagalvok dabar - jei jie užpultų, kokią apgultį atlaikytų Ventė? Ir ar ilgai? - Mindaugas atsiduso ir mostelėjo ranka, neleisdamas Uviui ištarti žodžio. - Geriau aš pats atsakysiu. Jūsų joties trisdešimt vyrų, taip?

Uvis linktelėjo.

- Pačios pilies nemačiau, bet garbusis Vykintas man papasakojo. Visa apjuosta grioviu, o iš dviejų pusių - Venta. Tai gerai, ji viena iš stipresnių tame krašte. Bet medinė. Kaip matei, aš jau statausi mūrinę. Ir sienos jūsų pilies - iš stačių rąstų. Tad jei jie ateitų su bombarda, tai išsilaikytumėt gal tik tris dienas. Jei be, tai gal savaitę. Kol jie užpiltų griovius ir pasistatytų bokštą. Tiek, jei kietai ginsitės. Iki paskutinio vyro.

- Mes ginsimės! Ir išsilaikysim ilgiau! Tikrai ilgiau. - Uvis žvilg-

telėjo į Vykintą tarsi laukdamas, kad šis patvirtintų, jog per tą laiką jis atskubės su parama. Tačiau Vykintas tylėjo.

Mindaugas perbraukė ranka kaktą.

- Žinau, kad žemaičiai atkakliai ginsis! - tarė. - Gerai žinau. Bet kare nevalia neįvertinti priešo. Nevalia! Kiek atsilaikė žiemgaliai? Kiek Turaida? Kiek igauniai? Ar jų pilys buvo menkesnės? Žinau, narsumo jums netrūksta. Bet kai jėgos nelygios, tai ir narsumas bejėgis.

- Mes vis tiek ginsimės. Žūsim, bet nepasiduosim! - šūktelėjo Uvis.

- Ir tai dar ne viskas, vaikine, - nusišypsojo Mindaugas. - Livonijos magistras kursto prieš mus rusus. Jau žinoma, kad jis sudarė sąjungą su Voluinės kunigaikštyste, o dabar mums pranešė, kad kalavijuočiai gviešiasi sudaryti sutartį prieš mus su Didžiuoju Naugardu... Tai mums reikštų mirtiną pavojų.

Mindaugas pritilo, pliaukštelėjo delnais. Paveiktas pasakojimo, Uvis net nepastebėjo, kaip prasivėrė durys, į menę įžengė žmogus ir atsistojo prie durų. Sugirgždėjus durims, Uvis atsigręžė. Blankioje žvakių šviesoje jis matė tik tamsią kresną stovylą.

- O štai ir paskutinės naujienos... Jas galėsi išgirsti iš pirmų lūpų! - Mindaugas kažkodėl nusišypsojo, rankos mostu kviesdamas įėjusį arčiau savęs.

Uvis atsigręžė ir nustebęs sumirksėjo: prieš jį stovėjo ne kas kitas, o ventiškis kalvis Kernius. Tai jis Uvio padedamas prieš metus išgavo iš Rygos ginklakalių plieno grūdinimo paslaptį.* Ne tik išgavo, bet ir taip tą paslaptį patobulino, kad nebuvo kietesnių strėlių ir aštresnių kalavijų už tuos, kuriuos nukaldavo Kernius ir jo gizeliai.

Platūs Kerniaus pečiai buvo palinkę nuo sunkaus darbo kalvėje. Jaunystėje jis garsėjo jėga, bet ir dabar jos, atrodo, pakako. Linksmai šypsodamas kalvis atsisėdo priešais Uvį. Jo veidas buvo patamsėjęs nuo giliai raukšlikėse įsiėdusių suodžių, skruostai paraudonavę nuo ugnies ir midaus... Šiai silpnybei auksinių ran-

---

* Apie tai skaitykite Skomanto knygoje “Ventės kalvis”.

kų kalvis niekad negebėdavo atsispirti. Nusišypsojo ir Žybarto sūnus. O laikas, kurį jiedu praleido Rygoje, bandydami prasibrauti į kalavijuočių ginklų kaldinimo dirbtuvę, juodu dar labiau suartino.

- Vyras... - stebėdamasis nutęsė senis. - Ehe! Dar sutvirtėjai...

Kernius jau keletą mėnesių gyveno Mindaugo pilyje. Žybartas paskolino jį, kad apmokytų jaunus Vilniaus pilies kalvius apdoroti plieną.

- Pasakok, Kerniau, - paragino Mindaugas.

Kernius palingavo galvą. Šypsena jau buvo dingusi - į Uvį žvelgė susirūpinusios, pavargusios akys. Senis, matyt, atėjo tiesiai iš dirbtuvių.

- Tai štai, vyruti. Blogai... - apsidairęs pasislinko suolu arčiau Uvio. - Didelis darbas tavęs laukia, ar žinai?

Uvis papurtė galvą.

Kalvis sutriko, supratęs, kad ne nuo to pradėjo.

- Ėė... tai klausykis. Gėriau, vadinasi, aš su tokiu švabu Rygoj, vienoj tokioj užeigoj. Reiškia prieš kokias... ėė, devynias dienas. Buvau nukakęs, nes mums vario prireikė. Na, ir norėjos pažiūrėt, ką teutonai beveikia. Tad gėriau, vadinasi, toj smuklėj, kur ant lentos meška nupaišyta. Žinai, kur už tos Jono bažnyčios...

Uvis nepritardamas pakraipė galvą.

- Tos užeigos savininkas dabar kitas, ne Kuopis, užtat ten ir ėjau, - pridūrė Kernius, nujausdamas, kad Uvis galvoja, jog Kernių galėjo atpažinti ir išduoti Ordinui. Tokią sumaištį jiedu tada Rygoje buvo sukėlę!

- Taigi ir savininkas kitas, ir midus prastesnis. Bet aš ne apie tai. Pasirodo, tas knechtas, su kuriuo pradėjau gurkšnoti, pas patį Ordino didįjį magistrą tarnauja. Pasigyrė, kvaila galva, o aš ir suklusau... Aha, manau, gal išplepės ką nors svarbaus. Tu mane pažįsti, į mane nesigiriant, kaip į kiaurą rėčką... Puoliau, vadinasi, jį girdyti! Tai tu klausyk, Uvi, ką anas švabas girtas išplepėjo. Sako, dabar jie ruošiasi vienu kirčiu pabaigt ir su žemaičiais, ir su lietuviais. Atplaukia galybė kariuomenės iš Teutonijos, bet tai dar ne viskas... Svarbiausia šit kas - jie baigia susitarti su Naugardu!

Kalvis nutilo, atgaudamas kvapą, ir Mindaugas pasilenkė į priekį:
- Mes panašių žinių gaunam iš rusų. Iš Polocko.
- O kad pasiuntiniai buvo prieš porą dienų atvykę, savo akimis mačiau, - pridūrė Kernius. - Tiesą sakant, maža kas ten pro tą Rygą prakeliauja. Ne ką ir tėmijau. Bet tas knechtas, kurį sutvarkiau, gėrimus magistrui ant skobnio neša. Ir nešė, kai anie šnekėjosi. Pasirodo, Ordinas siūlo sudaryti sąjungą prieš mus. Su Didžiuoju Naugardu! Supranti, ką tai reiškia, Uvi?
Kernius pritilo ir atpakalia ranka nusišluostė ūsus.
- Blogai reiškia... - tyliai tarė Uvis. - Ar jau sudarė?
- Dar ne! Dar ne visai! Čia ir yra visas svarbumas. Užtat sutarė, kur susitikti. Būtent Pskove. Tą tas knechtas gerai žinojo. Sakė, *riktigen pliac finden in Pleskau*. O Pleskau teutoniškai - Pskovas. Taigi susitikt turėsią Pskove, vidurkely tarp Rygos ir Naugardo, lygiai po keturių savaičių. Vadinasi, jau po nepilnų trijų... Atvyksią abi pusės su dovanom, ir būsiąs gal pats magistras ar jo patikėtinis, o iš rusų... berods jųjų kunigaikštis ar jo sūnus...
Dar kartą giliai atsidusęs, Kernius pridūrė:
- Ką tas vokietis dar vebeliojo, nebesupratau, be to, tuoj ir užknarkė nabagas. Bandžiau dar jį žadinti, bet kur tau! Anei krust. Kaip negyvas.
Kernius nutilo, ir visi, esantys menėje, tarsi kažko laukė. Gal laukė, kad Uvis ką nors pasakytų?
- Po keturių savaičių? - pasitikrino Uvis. - Tai išeitų, kad rengiasi dar šios žiemos žygiui.
- Ne kitaip. Ir paspirties iš Teutonijos jie laukia Rygoje rudens pradžioj. Laivais atplauks. Su pirkliais kalbėjau. Tie, kurie atplauks, sako, žemaičių žemes dar sėdėdami Teutonijoj dalijasi. Tai va! Bet, manding, jie dar pasprings! Žemaičiai nelauks kaip skerdžiamas meitėlis peilio. Va čia ir pats galėsi padėti.
- Iki žiemos pasiruošim... - tyliai, bet tvirtai tarė Uvis.
- Žinoma, jūs nepasiduosit, Ventės riki, - taip pat tyliai pridūrė šalia stovintis Mindaugas. - Bet ne apie tai kalba tavo kalvis Kernius. Reikia pradėti gintis dar prieš jiems išžygiuojant.
Uvis sutrikęs pažvelgė į Mindaugą. Tas nusišypsojo:

- Tokia gynyba geriausia, Žybarto sūnau. Štai čia tu ir galėsi padėti.

- Tokiam reikalui pats geriausiai tinki! - įsiterpė Kernius. - Kaip aš tada iš tų nelabųjų būčiau ištrūkęs, jei ne pats? Kaip į dirbtuves būčiau patekęs? Ee? Sumanaus žmogaus reikia, sako šviesusis kunigaikštis. O aš jam ir sakau - sumanesnio už jaunąjį Ventės rikį vargu ar rasi. Vargu. Būtume siuntę žygūną tavęs pakviesti, bet pats atjojai. Vadinasi, dievai nori, kad to reikalo imtumeisi.

- Kokio reikalo? - vis dar nesuprato Uvis.

- Tai va! - suraukė antakius senasis kalvis. - Tu paklausk savęs - ką reikia daryti, jei du galvažudžiai baudžiasi tave užmušti?

- Reikia jiems sutrukdyti! - tvirtai tarė Uvis.

Kernius pakėlė akis į Mindaugą ir, nors tiršti ūsai slėpė jo burną, buvo matyti, kad jis šypsosi.

- Teisingai, - patvirtino Mindaugas. - Mes ir stengsimės tai padaryti. Įvairiais būdais. Bet tavo būdas bus svarbiausias, nes jei sutinki, tu vyksi tiesiai į Pskovą. Ar sutinki?

- Kad aš... - Uvis pamąstė. Reikalo svarbą jis įvertino, tačiau tėvas nieku būdu nesutiktų, jei jis priimtų įsakymą tiesiai iš Mindaugo. - Aš turiu pasitarti su tėvu, šviesiausias kunigaikšti.

Mindaugas kilstelėjo antakius. Jis pagavo lengvą priešiškumo gaidą jaunojo žemaičio balse.

- Įsakyti tau negaliu, - tarsi atspėjęs Uvio dvejonių priežastį, tarė Vilniaus valdovas. - Ne dėl savęs juk siūlau. Dėlei jūsų pačių apsaugos. - Jis pasisuko į šalia sėdintį Vykintą. - Todėl ir pasikviečiau garbųjį Vykintą, kad jis nepamanytų, jog bandau vilioti jo krašto rikius. Prašau tarti žodį...

Vykintas atsikrenkštė.

- Reikalas rimtas, - nedvejodamas pritarė jis. - Čia turėtume veikti išvien. O dėl tavęs aš sutikau, nes žinau, kad teutoniškai moki kaip niekas kitas iš mūsų. Ir rusiškai susigraibai.

- Jei valdovas pritaria... - Uviui tarsi akmuo nusirito nuo širdies. - Tada viskas aišku. Sutinku. Bet ką turėsiu padaryti? Ir kaip?

- Ką turėsi padaryti, jau žinai. Mes privalome suardyti sutartį tarp Ordino ir Naugardo. O kaip? - Mindaugas skėstelėjo ran-

kom. - Kernius man tvirtina, kad esi reto sumanumo... Vilties yra, nes naugardiečiai ir teutonai vieni kitų nekenčia ir vieni kitais nepasitiki. Jei ne mes, jie seniai vieni kitiems gerkles būtų perkrimtę. Bet dabar, kaip matai, abu grobio pasigviešę.

- Neišdegs, po perkūnais! - suniurzgė Kernius.

- Reikia stengtis, kad neišdegtų, - tęsė Mindaugas. - Ir stengiamės. Siunčiam žmones į Didįjį Naugardą. Polockas jau mūsų pusėje. Kitus žingsnius esame numatę. Bet štai, jei galėtume jiems sumaišyti putrą pačiame Pskove! Tada, kai jie susitiks ir bandys susiuostyti dėl sutarties. Bet kaip? Svarbiausia - nei viena, nei kita pusė neturi suvokti, kad čia lietuviai jiems kenkia, nes tai juos tik dar labiau sujungtų. Ir jokiu būdu neturėtų sužinoti, jog čia aš įveltas. Duosiu tau Pskove nukalto sidabro, duosiu ir vokiškų pinigėlių, galėčiau pasiūlyti ir vyrų, bet manau, geriau tegu būna žemaičiai. O kaip tas jų derybas sutrukdyti, turėsi nuspręsti pats, savo galva.

Uviui tarytum kažkieno ranka užgniaužė gerklę, atrodė, jog ir kvėpuoti tapo sunku. Mintys tokiu būriu grūdosi galvon, kad negalėjai jų sudėlioti į tinkamas joms vietas, tačiau Mindaugas, Vykintas ir Kernius laukė. Reikėjo ką nors atsakyti.

- Taip. Sutinku, - tarė jis ir pats nustebo, kaip ramiai sugebėjo tai pasakyti. - Dėkoju už pasitikėjimą šviesiausiajam kunigaikščiui ir tau, valdove, - linktelėjo Vykintui. - Sidabras pravers, o vyrų parinksiu Ventėje. Juk su dideliu būriu ten nevyksi.

- Teisingai. Tu kalbi teutoniškai. Kernius man pasakojo, kaip juos apgavote Rygoje. Pskove dabar vokiečių daug. Pirmiausia sužinok, kas ten vyksta... Jei atrodys, kad aš galiu kuo padėti, duok žinią... Tačiau tenai teks tau manytis vienam.

- Pasistengsiu.

- Stengtis privalome. Jei visi stengsimės, tai ir dievai mūsų neapleis. Tai štai, būsime ir sutarę. - Mindaugas pliaukštelėjo delnais, tuo ženklindamas pasitarimo ir pokalbio pabaigą.

Uvis atsistojo ir nežymiai linktelėjo.

- Prieš išvykdamas užeik pas iždininką, - priminė Vilniaus kunigaikštis.

5

Žybartaičiai išjoja

Kai keturi raiteliai įlėkė į Ventės pilaitę, iš visų kampų pasigirdo džiaugsmingi sveikinimai. Pribėgęs Daubaras pirmas apkabino brolį. Uvis, vos nulipęs nuo žirgo, pajuto įdėmius aplinkinių, ypač jaunų merginų, besisukinėjančių kieme ir besikuždančių, žvilgsnius. Tokio dėmesio ir pagarbos jis anksčiau nesusilaukdavo. Uvis iš pradžių truputėlį sutriko, tačiau, pastebėjęs gudriai primerktas vyriausiojo brolio akis, suprato šio dėmesio priežastį."Išsiplepėjo, žaltys!"

- Išsiplepėjai? - ūmai paklausė. - Pasakei joms, kad...

- Ugi prasitariau netyčiom... - skėstelėjo rankomis Daubaras, nesitikėjęs tokios staigios, stačiokiškos Uvio kalbos. - Pagaliau juk ne aš tave paskyriau. Tėvas!

Vidurinysis Žybarto sūnus pažvelgė į išsišiepusį brolį ir iš karto atlyžo. Tas milžinas visad linksmas kaip mažas vaikas!

- Jei taip nori, tai žygiuok paskui mane! - nusprendęs viską nuleisti juokais, pamojo "Griaumedžiui" ir, užvertęs galvą bei sunėręs už nugaros rankas, tvirtu žingsniu patraukė į rūmą.

Nors už pilies vartų jis jau buvo viešai pripažintas jos valdovu, įžengęs vidun vėl tapo Žybarto sūnumi. Reikėjo pasitarti su tėvu, ir šį kartą tartis bus nelengva. Prie skobnio menėje, kaip ir prieš išvykstant į Vilnių, sėdėjo Žybartas, Lygeikis, o priešais juos - Einius, Daubaras, Sirputis ir Uvis. Uviui baigus pasakoti, stojo ilga tyla. Uvis manė, kad pasipils klausimai, tačiau jų neatsirado. Visi čia buvo kariai, ir visiems tapo aišku, kad kitos išeities nėra.

- Juk nevyksi vienas? - nepakeldamas akių, paklausė senasis pilies šeimininkas.

- Aš prašysiu Daubaro. Na, gal dar vienas ar du kariai. Kas geriau mokės rusiškai.

Daubaras pasimuistė ir atsiduso. Dideliu pritarimu to nebuvo galima laikyti. Ir tėvas, ir Uvis pakėlė į jį akis.

- Ugi pagalvosiu, - lėtai tarė Daubaras. - Pagalvosiu.

Einius, jauniausias sūnus, šį kartą sėdėjo visas įsitempęs, nesiryždamas kažko pasakyti. Nors nuo pat vaikystės likimo nuskriaustas, truputį raišas ir silpnos sveikatos, jis slapta visuomet

trokšdavo prilygti broliams. Artimieji niekuomet neparodydavo jaučią Einiaus širdgėlą, tuo labiau, kad jis pats visuomet dėdavosi tvirtu vaikinu, neretai bandydamas atsigriebti kandumu ir pašaipa kitų atžvilgiu. Šiaip jis buvo itin nuovokus ir stengdavosi įgyti kuo daugiau žinių, išmokti svetimų kalbų. Kai Uvis grįžo iš teutonų nelaisvės, tuoj iš jo pramoko šnekėti vokiškai, truputį rusiškai. Be to, jis neklysdamas tardavo sėlių, kuršių, žiemgalių žodžius, mokėjo mėgdžioti įvairių gyvūnų balsus. O kada Ordino broliai buvo pagrobę jo motiną ir seserį, pats buvo patekęs į Ordino pilį prie Dauguvos, kur ne tik atrado senolio Žvelgotės lobį, bet per tą mėnesį, praleistą Dignojos pilyje, visai pakenčiamai susišnekėdavo vokiškai su sargybiniais ir kariais.*

O kai išrinktas rikiu Uvis išvyko pas Mindaugą, ši graužatis dar sustiprėjo. Negi jis, aštuoniolikmetis vaikinas, taip ir liks visuomet globojamas vyresniųjų brolių?.. Jis, kuris atrado lobį, padėjusį išgelbėti motiną ir seserį? Uvis dabar juk aiškiai pasakė - vyks dar vienas ar du kariai. O gal Uvis paims ir jį kartu?

- Aš taip pat keliausiu, Uvi. Gerai?

Išgirdęs jo balsą, Uvis nustebo. Pažvelgęs į jaunėlį, pamatė kupinas ryžto akis. “Gerai?” nuskambėjo kaip maldavimas. Uvis linktelėjo. Siaurą Einiaus veidą išplėtė dėkingumo šypsnys.

Kai išėję iš kambario Uvis ir Daubaras liko vieni, abu sustojo ir persimetė žvilgsniais, tarytum kalbėdamiesi be žodžių. Uvis suprato, kad Daubaras Mindaugo didžiuoju kunigaikščiu nepripažino ir jokių jo įsakymų vykdyti nenori. Tačiau Daubaras savo ruožtu žinojo, kad Uvis, kartą pasiryžęs, vis vien keliaus. “Gal taip ir reikia, - mąstė jis. - Jei priešai vienijasi, gal išties reikia ir mums veikti kartu... Be to, niekad sau neatleisiu, jei man besėdint namie kas nors atsitiktų Uviui.”

Uvis su viltimi laukė vyriausiojo brolio atsakymo.

- Žinoma, nepaliksiu tavęs, vilkiūkšti. Keliausim! - atsiduso milžinas ir valiūkiškai pamerkė akį.

- Tu juk supranti, Daubarai. Taip reikia.

---

* Apie tai pasakojama Skomanto apysakoje “Užkeiktas lobis”.

"Taip reikia," - nuskambėjo Daubaro mintyse. Uvis visuomet tvirtai tardavo tuos žodžius. Gal iš tiesų jis vertas būti Ventės rikiu?

Dabar abiems tapo lengviau. Susitarta, ir baigtas kriukis.

- Manai, aš tau leisiu tą sidabrą vienam išleisti Pskove! - pajuokavo Daubaras. - Kiek, sakei, davė?

- Dešimt svarų rusiško ir šešis vokiško.

- Oho! Trisdešimt gerų žirgų galima įsigyti! Prisiplėšė jau kaip reikiant lietuvių valdovas. Šešiolika tai šešiolika. Ugi midui tikrai užteks...

Vos Gailė sužinojo, kur broliai išvyksta ir kokiu tikslu, apsiverkusi nubėgo pasiguosti pas vyresniąją seserį.

Junda, kaip visad tvirta ir nepažeidžiama, stovėjo už kluono. Svirtimi įtempė plieninį kryžlankio lanką, pakėlė ginklą ir, atrodė, netaikydama paleido strėlę į toli stovintį skydą. Šūvis buvo taiklus. Junda paėmė kitą strėlę.

Tai buvo mergina-siena, nuo kurios lyg nuo akmens atšokdavo visų vyrų žvilgsniai... Nors dvejais metais vėliau gimusi už brolį Daubarą, ji buvo Žybarto vaikų širdis. Anksčiau, kai visi buvo dar maži, vaikai bėdai ištikus pirmiausia lėkdavo pas Jundą, o tik paskui pas motiną, tėvą... Turbūt todėl, kad ši ori, kūnu ir dvasia stipri mergina visuomet tapdavo dar tvirtesnė su silpnesniais, tikra jų užuovėja.

Jos taiklumui leidžiant strėles niekas negalėjo prilygti Ventės apylinkėse, visoje Žemaitijoje, o gal ir toliau. Niekas nešaudė taikliau už ją. Nuo tos dienos, kai savo ranka nušovė savo sužadėtinį Tolvaikį, Junda nesiskyrė su kryžlankiu.*

Prisimerkusi vėl nusitaikė, kai visai šalia išgirdo graudų kūkčiojimą:

- Junda!

---

* Apie nenusisekusias Jundos vestuves pasakoja Skomanto apysaka "Atpildo strėlė".

Pasukusi galvą, pamatė veik dešimčia metų jaunesnę, apsiašarojusią sesutę. Gailė apkabino ją ir, būdama gerokai žemesnė, įrėmė kaktą į vyresnės sesers petį.

- Tu žinai, jie visi rytoj rytą išvyksta į rusų žemes. Uvis, Daubaras ir Einius... - Ji dar garsiau sukūkčiojo. - Ir tik trise. O juk ten priešai! Einius sako, kad tai labai svarbu. Kad turės ten kažką susekti, kad ten turi atvykti kažkokie kalavijuočiai. O Praamžiau, o švenčiausioji Mergele Marija, padėkite! Junda, ką daryti, gal reikia pakalbėti su Uviu? Gal kas nors kitas gali ten vykti?.. Aš taip bijau dėl jų! Kad tu žinotum, kaip man neramu!

Jei Gailė kreipėsi ir į lietuvių, ir į krikščionių dievus, vadinasi, naujienos išties buvo baisios. Patekusi į teutonų nelaisvę, Gailė kartu su motina kelis mėnesius praleido Kuoknesės pilyje, kur vienuoliai papasakojo jai apie Dievo motiną, mokančią užtarti visus, kas tik jos paprašo.

- Nusiramink, jaunute, - paglostė jos virpančius pečius Junda. - Nieko juk dar neatsitiko, tiesa? Juk jie vyrai! O vyrai žino, ką daro. Be to, jei iškeliauja tik trise, vadinas, ir bijoti neturi ko. O jei taip, tai ir tau nėra ko sielotis.

Truputį sugėdinta Gailė nusišluostė ašaras ir nusiramino, tačiau savo nerimu užkrėtė Jundą. Todėl vos tik sutikusi savo brolį, Junda iškart paklausė:

- Kodėl nesakai niekam, kur vyksti? Visa pilis kalba, kad jūs kažkur išjojat!

- Atleisk, - sutriko Uvis. - Nemaniau, kad tave labai pradžiugins ta mūsų kelionė. Todėl ir neskubėjau. Reikalas per daug rimtas.

Tuščiame namelyje kalvės pašonėje Uvis trumpai atpasakojo pokalbį Mindaugo pilyje ir liūdnai baigė:

- Kalavijuočiai rengia didžiulį puolimą. Žemaičiai turi būti pasiruošę viskam. Kitaip pražūsime... O aš pabandysiu jiems sutrukdyti.

- Aš vyksiu kartu, Uvi! - ramiai tarė Junda.

Jos žvilgsnis liudijo, jog ji apsisprendusi. Ne pirmą kartą ji išsiruošia į žygį drauge su vyrais.

- Bet, Junda, šį kartą, pati supranti... - Uvis nutilo, nežinodamas, kaip paaiškinti šios kelionės pavojus.

- Ar tau gerų šaulių šį kartą nereikės?

Brėško rytas. Krepšiai su maistu, drabužiais, ginklais ir šešiolika svarų rusiško bei vokiško sidabro jau kabojo ant žirgų.

Išvykstantys stoviniavo prie vartų, vis dar delsdami. Išlydėti jų sukilo didžioji dalis pilėnų.

Viskas vyko tylomis. Niekas garsiai nekalbėjo. Gailė, priėjusi prie Uvio, užkabino jam ant kaklo gerai išdirbtos elnio odos pasaitėlį, kokius tik ji viena mokėdavo pinti. "Turbūt visą naktį dirbo", - dėkingas pagalvojo Uvis. Dar metusi žvilgsnį į Daubarą, Einių ir Jundą, ji greitai nusisuko, kad vėl nepravirktų.

Medeina palaimino savo vaikus.

- Tai aš patariau Jundai joti kartu,- pusbalsiu tarė ji Uviui. - Jos strėlė jus išgelbės.

Junda, Daubaras ir Einius jau paragino savo žirgus. Paskutinis pavadį truktelėjo Uvis. Prie nuleistų vartų, nestabdydamas žirgo, jis per petį pažvelgė į tarytum sustingusius - Gailę, ją viena ranka apkabinusią motiną ir už jų stovintį liūdnai besišypsantį tėvą.

Mažas būrys risčia išjojo iš Ventės. Paskui, gerokai nutolę nuo pilies, jie paragins savo žirgus. O kol kas juos stabdė nenoras išsiskirti su gimtine.

Keturi sušlapę iki paskutinio siūlelio raiteliai skubėjo perkirsti nematomą sieną, skiriančią Žemaitiją nuo Livonijos ordino užkariautų latvių žemių. Tiesa, Daubaras pasiūlė šią naktį praleisti dar Lietuvos pusėje, tačiau Uvis buvo nusiteikęs laimėti daugiau laiko ir greičiau pasiekti Pskovą. Saulėlydis buvo dar toli, tad raiteliai galėjo spėti su šviesa nusigauti iki Skovės kaimo, kur dabar leido dienas jo senas draugas žiemgalis Zervis, prižiūrin-

tis savo motinos ūkį. Todėl ir ragino žirgus, nekreipdami dėmesio į pragarišką liūtį.

Prieš keliolika metų Zervio tėvai gyveno tolokai į vakarus nuo čia, netoli Mežuotnės pilies, bet Ordino žygių, nusiaubusių visą Mežuotnės apskritį, metu jo tėvas ir vyresnieji broliai žuvo. Zervis su motina kurį laiką dar slapstėsi mažuose miškų kaimeliuose, tačiau ir ten juos pasiekė Ordino kalavijas. Tik Uvio dėka jie tada išvengė vergų likimo. Po to Zervis su motina rado prieglobstį sėlių gyvenamuose plotuose. Šios žemės taip pat priklausė Ordinui, tačiau sėliai beveik nesipriešindami leidosi pakrikštijami, todėl ir Ordinas čia elgėsi ne taip nuožmiai, kaip Žiemgaloje.

Zervis vos įstengė suvaldyti džiaugsmą, pamatęs Žybartaičius. Kai tik galėdavo, jis atvykdavo į Ventę, be to, kelis kartus dalyvavo Uvio žygiuose. Ir vis sugrįždavo, nes reikėjo padėti motinai.

- Dievai mus laimina, ne kitaip! - vis kartojo Zervis, šypsodamasis savo senam bičiuliui. Rudos jo akys žvilgėjo tikru džiaugsmu. - Dar tik vakar buvau besiruošiąs į Žemaitiją, o štai šiandien tu ir čia. Bet toks rimtas! Gal Ventėje kas nutiko?

- Namiškiai sveiki, nelaimių lyg ir nebuvo, - tarė Uvis savo bičiuliui. - Tačiau reikalas rimtas.

Jis keliais žodžiais išdėstė savo kelionės tikslą. Iš Zervio išraiškos tapo aišku, kad ir jis mielai prisidės.

- Rugiai nupjauti, yra gerų žmonių, kurie prižiūri motiną, - greitakalbe išbėrė jis. - Prisidėčiau prie jūsų ir taip, o jei tokia svarbi priežastis, tai net kalbos būti negali. Prisidėsiu!

Nors ir kukliai, bet svetingai priėmė žemaičius visa Zervio šeimyna. Tuoj buvo pasirūpinta juos pamaitinti, žirgus pašerti ir paruošti vietą nakvynei. Nusikamavę žirgai ir nuvargę žmonės jau miegojo, o Uvis vis dar klausinėjo Zervio, kaip gyvena žmonės šiame Livonijos pakraštyje. Jiedu sėdėjo prie laužo ir žvelgė į ugnį, o Zervis aiškino, kad Ordinui valdant nieko gero nelauk. Tiesa, derlius šįmet buvo neblogas - atidavus Ordinui prievoles, dar ir sėliams liko. Tačiau tai reiškė, jog Ordino pilyse prisipildė aruodai maitinti kariaunai, o daržinėse susikaupė pašaro kalavijuo-

čių žirgams. Patys kalavijuočiai pastarosiomis savaitėmis tapo įtaresni. Prieš kelias dienas liepė surašyti, kiek dar apylinkėse yra likę rusų tikėjimo žmonių. Kas jiems pasakys! Žinia, prieš užplūstant teutonams, kai kurie sėliai išties buvo priėmę Rytų krikštą. Tačiau, matyt, tas krikštas nelabai prigijo, nes sėliai lengvai jo ir atsisakė. Nesipriešino ir naujam Vakarų krikštui. Viskas tarsi dėl akių, tarsi koks žaidimas. Ordinui svarbu tik tiek, kad duoklės būtų atiduotos. Todėl keista, kad jiems vėl rusų tikėjimo žmonės parūpo! Ir šiaip dabar kažkoks sujudimas žemėse prie Dauguvos.

- Ką tu manai apie tą sujudimą? - paklausė Uvis. - Kokia galėtų būti jo priežastis?

Kurį laiką žiemgalio veide nebyliai žaidė laužo metami gelsvi atšvaitai.

- Senieji sėlių žyniai šneka, kad daugėja ženklų, jog bus didelis karas, - atsiduso Zervis. - Bet žyniais čia dabar daug kas nebetiki. Sėlių dievai kautis prieš teutonus juk nepadėjo... O gyventi žmonėms reikia. Labai negeras ženklas, kad dabar vokiečiai vis daugiau sėlių ima į savo kariuomenę. Vadinasi, pradeda jais pasitikėti! Kas dar baisiau, girdėjau, kad jau ir žiemgalius ragina stoti. Ir tokių, deja, net tarp žiemgalių pasitaiko. - Zervis nusvarino galvą. Jis buvo mirtinas vokiečių priešas, ir tai, kad jo gentainiai galėtų stoti priešo pusėn, jam buvo nesuprantama. - Žinoma, jų nedaug, o tokių, kurie gviešiasi pasiplėšti, juk visose gentyse būna, - tęsė jis. - Čia, pasienyje, vokiečiai labai bijo lietuvių žvalgų. Džiaugiuosi, kad jums pavyko nepastebėtiems prasmukti.

- Mes per Žiemgalą jojom, - paaiškino Uvis. - Ten jie menkiau saugo.

Zervis priėjęs padėjo Uviui ranką ant peties:

- Eime į vidų. Rytoj iš pat ryto išjojam. Ir man, ir tau pamiegoti reikia.

Zervio motina pasistengė, kad ryte viskas būtų sutvarkyta ir žemaičiams teliktų atsikėlus nusiprausti, pasistiprinti prie apkrauto pusryčių skobnio ir šokti ant sočiai avižomis pašertų žirgų.

Dabar žvalgų būrys atrodė visai kitaip. Jei vakar lėkė triukšmingai, šūktelėdami vienas kitam, lenktyniaudami, tai šiandien laikėsi vienodo greičio, jojo susikaupę ir tylėdami, tarsi bijodami, kad koks krūmas ar medis neišgirstų lietuviškos jų šnektos. Kraštas buvo svetimas, tad visų akys lakstė į šonus, pasiruošusios kiekvieną akimirką išvysti priešą.

Vis viena buvo nutarta joti dienomis, o naktimis ilsėtis. Jei kas pastebėtų juos naktį slenkančius it vagis, įtarimus išsklaidyti būtų nepalyginamai sunkiau.

Priekyje jojo Uvis su Zerviu. Bent iki Dauguvos Zervis neblogai pažino vietovę ir galėjo vesti šunkeliais. Voros gale šuoliavo Daubaras ir Einius, o vidury - Junda. Visi apsirengę paprastais, nekrentančiais į akį rūbais, pagal kuriuos galima buvo spręsti, kad jie vidutinio turtingumo pirkliai. Gal tik Junda truputį išsiskyrė iš kitų savo gerai pasiūta beveik vyriško sukirpimo apranga. Jei tektų aiškintis, buvo sutarta, jog ji pasivadins Daubaro žmona. Tai Daubarą nuteikė taip linksmai, kad jis kurį laiką, vien pažvelgęs į sesers pusę, delnu užsidengęs burną, suprunkšdavo. Savo pirklystei įrodyti jie turėjo vos kelis dar Ventėje paskubomis surištus kiaunių kailiukų pundus. Tiesa, šešiolika svarų sidabro būtų liudiję, kad jie keliauja ne tiek parduoti, kiek pirkti. Labiau negu apranga akį vėrė jų geri žirgai ir tai, kad raiteliai buvo neblogai ginkluoti. Visi prie diržų turėjo ilgus kovos peilius. Uvis bei Zervis buvo prie balnų prisitvirtinę kalavijus ir dar po lanką su strėlėmis. Lanką persijuosęs per nugarą gabenosi ir Einius. Už Daubaro nugaros kyšojo prie jo sunkiasvorio žirgo balno pritvirtintos trys trumpakotės ietys, be to, už diržo, be peilio, buvo užkištas ir plačiaašmenis kovos kirvis. Labiausiai krintantis į akį ginklas, Jundos plieninis kryžlankis, buvo apdengtas balno gūnia. Taip atrodė žemaičių būrys, žiūrint iš šalies. Nors keliaujantys

pirkliai visad būna ginkluoti, tačiau budrią akį vargu ar sugebėtų apgauti. Ginklai, o tuo labiau žirgai bei visa raitelių laikysena bylojo, kad didesnę dalį savo gyvenimo šie jaunuoliai ir mergina praleido balne, o ne turgavietėse.

Todėl ir jojo jie itin atsargiai, vengdami didesnių gyvenviečių ir maldaudami dievų nesutikti didesnio kalavijuočių būrio. Netoli buvo Kuoknesės pilis, todėl reikėjo saugotis, kad jų žygis nesibaigtų, vos prasidėjęs.

6

Zakis

Apie vidudienį Žybartaičiai perplaukė Dauguvą ir toliau jojo kitu šios plačios upės krantu prieš srovę. Keletą kartų teko sukti lanką pamiškėmis, išvengiant prie kaimų plytinčių atvirų laukų. Nors jodavo šunkeliais, o kartais braudavosi per tankmę be jokio tako, žirgai laikėsi gerai. Tik Daubarui ėmė trūkti kantrybės.

- Ugi kiek ten jų galėtų būti! - nepatenkintas murmėjo jis, kai jiems vėl teko gaišti laiką, aplenkiant nedidelį kaimelį. - Jei keli nupiepę vokietukai ir atsirastų, tai tik rankai pamankštinti.

- Nebūk mažas vaikas! - sudraudė jį Junda. - Mūsų darbas Pskove, o ne čia. O gal jau pamiršai?

Daubaras daug ką galėjo pakęsti, tik ne Jundos motiniškus pamokymus. Jis sukando dantis, kad netyčia nenusikeiktų, ir toliau jojo nepraverdamas burnos.

Dešiniuoju Dauguvos krantu jie pasiekė Aiviekstę ir pagal jos tėkmę pasuko į šiaurę. Per visą tą dieną, neskaitant kelių sėlių ir latgalių kaimiečių, kurie, išvydę ginkluotus žmones, sprukdavo į krūmus, jie nieko taip ir nesutiko. Vakarop pasiekė pelkėtus miškus, o prieš sutemstant prijojo didoką ežerą. Krantai buvo miškingi, žmonių būsto nesimatė. Vieta tiko nakvynei, juo labiau, kad už pirmojo iškyšulio krantas pasirodė esąs smėlėtas. Uvis paskyrė Einių sargybiniu, ir netrukus visi sušoko į vandenį. Stengdamiesi nekelti per daug triukšmo, vaikinai pirma patys nusiplovė kelionės dulkes, po to suvarė į vandenį ir žirgus. Vakaro prieblandoje maudėsi nuogi - Junda paėjusi kiek atokiau nuo vaikinų, per daug nesivaržydama, paleidusi plaukus, trynė savo bėrio nugarą.

Vakaras pasitaikė šiltas. Jau buvo bepradedą lipti iš vandens, kai išgirdo perspėjantį Einiaus švilpimą. Visi puolė prie sudėtų krante ginklų ir drabužių. Uvis pirmiausia išsitraukė kalaviją. Už jo, suspaudęs kumštyje trumpakotę ietį, aukštoje žolėje pritūpė Daubaras. Abu buvo nuogi tarsi naujagimiai, ir jei ne padėties rimtumas, būtų galėję vienas iš kito skaniai pasijuokti. Tačiau dabar ne juokai buvo galvoje. Abu dairėsi, ieškodami, kur tyko pavojus, bet pamatė tik, kad į medžių prieglobstį, pagriebęs savo

kalaviją ir drabužius, bėga Zervis. Vėl švilptelėjo Einius, šį sykį dukart trumpai. Tai reiškė, jog reikia būti atsargiems, tačiau gyvybei pavojus negresia. Uvis įšoko į kelnes ir pakrūmėmis nubėgo į tą pusę, iš kur skardėjo švilpimas. Metęs žvilgsnį, įsitikino, kad Junda jau spėjo nubėgti prie savo kryžlankio. Tai truputį nuramino - dabar bet koks priešas buvo pasiekiamas per du šimtus žingsnių. Pamatė Einių, įlipusį į pievoje augantį gluosnį. Jis tūnojo, prigludęs prie pasvirusio kamieno, ir ranka rodė toliau į pamiškę. Uvis pasvarstė, ar tai reikštų, kad jam reikia slėptis miške, kai krūmai prasiskyrė ir į ežero pakrantę išėjo aukštas, tiesus senis. Jis abiem rankom buvo atsirėmęs į ilgą, už jį patį ilgesnę lazdą, per nugarą persijuosęs lanką, pasikabinęs prie diržo strėlinę. Aiškiai nesiruošė nei pulti, nei slėptis. Į lietuvius žvelgė dvi primerktos, smalsios akys. Balta barzda dengė jo veidą, tačiau buvo aišku, jog senis draugiškai šypsosi.

Uvis permetė jį žvilgsniu ir paėjėjo taip, kad atkirstų jam kelią atgal į mišką.

- *Ist er alein?** - šūktelėjo Uvis Einiui per petį. Jie buvo susitarę, kad pavojaus atveju stengsis tarpusavyje kalbėti vokiškai.

- *Ja, ja***, - atsakė Einius, ropšdamasis iš savo gluosnio.

- Aš vienas! Vienas kaip pirštas. O mano vardas - Zakis, - prisistatė senis. Uviui pasigirdo, kad jis negarsiai kikena sau į barzdą. Kalbėjo jis latgalių tarme. - Negi jus pergąsdinau? Ir kodėl vokiškai balbatuojat? Juk jūs žemaičiai!

- Ugi nieko tu neišgąsdinai! - paprieštaravo dar besimaunantis kelnes Daubaras. - Bet ko slankioji pakrūmiais, kai žmonės maudosi?

- Čia mano ežeras! - paprastai atsakė Zakis. - Bet galit maudytis, kiek patinka. Kaip žemaičiams - negaila.

Kiekvienas dabar kalbėjo savo tarme, nes, tiesą sakant, neskaitant kelių žodžių, Daubaras tik žemaitiškai kalbėti ir temokėjo. O suprasti jis gebėjo beveik visas lietuvių ir latvių tarmes, jų išmoko bendruose žygiuose.

---

* Ar jis vienas? (*Vok.*)

** Taip, taip (*Vok.*)

- Pala-pala... - priėjo prie senio Uvis. - Pirmiausia man pasakyk, iš kur tu sužinojai, kad mes žemaičiai?

Senis sumirksėjo gudriomis akimis ir jau garsiai sukikeno.

- Iš kur? Iš jūsų pačių, iš ko gi kito... - senis mostelėjo į pietų pusę, iš kur atjojo Žybartaičiai. - Sekiau, paskui užbėgau už akių. Prajojot per žingsnį nuo manęs, ranka galėjau paliesti. Tada ir girdėjau...

Broliai susižvalgė. Rimtas Uvio žvilgsnis liudijo, kad toks atsakymas jam iškėlė naujų klausimų.

Užbėgai mums už akių? Bėgte? Kai mes raiti?

Klausimas buvo tikslus. Nors Zakis ir atrodė stebėtinai tvirtas senis, tačiau jam buvo maždaug šešiasdešimt, o gal ir daugiau. Klastą pajuto ir pats Zakis, todėl vėl gavo progą sukikenti.

- Bėgte? Ne! Luotu. Jūs jojot aplink pelkę, o aš perplaukiau tiesiai. Nesistebėkit, aš gyvenu čia jau daug metų ir viską aplink pažįstu kaip savo penkis pirštus. Visas pievas iki paskutinės smilgos! - Senis surimtėjo ir apsidairė, tarsi ko ieškodamas. - Gali ateiti ir tie kiti. Žinau, kad yra dar du jauni vyrai ir viena aukšta moteriškė. O kad pamačiau jus, tai nesijaudinkit. Pro mane čia niekas nepraslenka. Čia mano ežeras, mano pelkės. Čia ir Ordino šunys vengia atjoti. Galite būti ramūs!

Aiški latgališka Zakio tarmė abejonių nekėlė, ramino ir jo tiesus žvilgsnis, ir vešli, jau baigianti pražilti barzda, ir netgi lankas, perjuostas per jo nugarą. Uvis žinovo žvilgsniu įvertino trimis eilėmis susluoksniuotą medį bei iš džiovintų žarnų nuvytą templę: tokiam lankui įtempti reikėjo stiprios rankos!

- Mes esame prakeliaujantys žmonės... - tarė Uvis jau visai taikiu balsu. - O vokiečių tai iš tikrųjų nelabai norėtume sutikti. O tu čia vienas gyveni?

Ramiu Zakio veidu perbėgo šešėlis.

- Dabar - vienas. Taip. Yra Muižinės kaimas už kelių mylių. - Senis mostelėjo ranka į vakarų pusę. - Bet jau už pelkių. O tie prakeikti teutonai - dar toliau, Sėlpilyje ir Kuokneséje... O tu žemaitis, bet moki vokiškai. Negi jau ir jūs su tais pragaro šunimis susidedat?

Uvis papurtė galvą. Vien iš senio balso buvo aišku, jog šis apie vokiečius negali ramiai kalbėti.

- Tikrai nesusidedam. Nieku būdu.

- Veikiau saulė leisis rytuose, negu mes susidėsim su teutonais, - patvirtino ir Daubaras.

- Aa, tas tai gerai! Taip ir maniau... Nors čia, tarp miškų, kartais nelengva sužinoti, kas pasaulyje dedasi... - Zakis su palengvėjimu atsiduso. Jis kilstelėjo ranką, sveikindamas priėjusį Einių ir artėjančią Jundą. Mergina jau suspėjo apsirengti, tik nuo palaidų plaukų dar lašėjo vanduo. Ji nešėsi kryžlankį, tačiau jo templę buvo atleidusi. Zakis įdėmiai nužvelgė ginklą ir pritariamai palingavo galvą. - Šitą daiktą mergina ir buvo pridengusi. O aš sau ir galvoju, kas gi ten po gūnia? Šaut moki?

Junda nusišypsojo, bet neatsakė.

- Oi, ji moka! - paskubėjo įsiterpti Einius, kuris didžiavosi sesers sugebėjimais kur kas labiau, negu ji pati. - Dar ir kaip moka!

- Mūsų merginos retai moka. Ką gi, gal žemaičiuose kitaip... Tiek to... Ir žirgai jūsų puikūs. Klausykit, nedaug jums ko galiu pasiūlyti, bet žuvienės bus. Ir išsimiegoti vieta sausesnė... Suteikit garbę, neaplenkit mano būsto!

Pakvietimas buvo toks nuoširdus, kad Uvis tik iš įpratimo peržvelgė saviškius, kurių veiduose aiškiai atsispindėjo pritarimas.

- Mums garbė priimti jūsų kvietimą, - linktelėjo galvą Uvis.

Zakiui patarus, jie supančiojo žirgus ir paliko ganytis vešlioje paežerės pievoje. Čia žirgai buvo saugūs, nes vienintelis išėjimas prie pievos sausuma buvo netoli Zakio būsto. O tą būstą pasiekti, pasirodo, ne taip jau paprasta. Pirmiausia reikėjo paėjėti vos pastebimu miško keliuku, po to, pasiekus seklų upelį, jo vaga pasukti į dešinę ir už šimto žingsnių pelkės pakraščiu prisiartinti prie tankaus švendryno. Švendrės net Daubarui siekė virš galvos ir atrodė tarsi aklina siena. Tačiau tarp jų nugramzdintais į dumblą rąstais buvo išklotas vingiuotas takas. Juo reikėjo eiti žąsele, sau-

gantis, kad nenuslystum nuo per gerą plaštaką po vandeniu tūnančių rąstų. Už antro posūkio švendrės prasiskyrė ir jie išėjo į nedidelę, iš visų pusių aklinai švendrių paslėptą salelę. Augo joje trys stambiakamienės pušys, o tarp dviejų iš jų stūksojo tarsi tiesiai ant žemės užklotas dvišlaitis švendrių stogas.

- Kukli trobelė, bet gyventi galima! - pasididžiuodamas mostelėjo švendrinio stogo link Zakis. O didžiuotis būta kuo. Po švendrių stogu prie pat pušies kamieno buvo durys, už kurių keli laiptai vedė žemyn. Nusileidus atsivėrė sausa, jauki erdvė. Vietos buvo daugiau, negu galėjai tikėtis, o aukščio tiek, kad viduryje po kraigu laisvai visu ūgiu galėjo atsistoti net ir Daubaras. Patalpos gale buvo didokas, akmenimis apkrautas židinys, šalia jo - tvarkingai sukrauti moliniai puodai. Zakis tuoj pat įpūtė iš žarijų ugnį, kurią spėriai pasigavo beržo tošys ir sausi šakaliai. Suspragsėjo pušinės malkos, ir šoktelėjusi liepsna apšvietė rusvu trikampiu juos gaubiančius švendrių stogo šlaitus.

- Kad būtų sunkiau pastebėti dūmus, išvedu juos pro pušies drevę, - parodė Zakis savo ugniakurą. - Pušis išpuvusi, o drevės vidų ištepiau moliu...

- Nekviestiems svečiams nelengva jus surasti, - su nuostaba pripažino Uvis. - Geresnę slėptuvę vargiai įsivaizduosi.

Zakis perstatė puodus arčiau prie ugnies ir atsigręžė į Uvį.

- Gal ir nebloga, - sutiko jis. - O ką darysi, jei net savame krašte slėptis tenka...

Jis pakurstė ugnį, ir netrukus kylantys garai po trobelę paskleidė gomurį kutenantį žuvienės kvapą. Visi susėdo aplink ugniakurą. Zakis atsiprašė, kad neturi pakankamai šaukštų, tačiau pasirodė, kad atsiprašinėti nevertėjo. Kaip prityrę žygūnai, žemaičiai nešiojosi ne tik ginklus. Kiekvienas tuoj išsitraukė ir savo liepinį šaukštą, tad netrukus įsitikino, jog Zakio žuvienė skaniai ne tik kvepėjo. Bevalgant žuvienę užkaito ir vanduo, kuriuo šeimininkas užplikino gerą saują čiobrelių. Iš slėptuvės, įrengtos po storomis pušies šaknimis, Zakis ištraukė medaus ąsotį karštam gėrimui pasaldinti.

- Pasirodo, kad mes Žemaitijoje klydom, garbusis Zaki, - siurb-

telėjęs kvapnaus antpilo, pareiškė Uvis. - Mums sakė, kad visa Latgala užimta. O pasirodo - ne visa!

Zakis atsiduso ir nužvelgė susėdusius svečius. Pirmą kartą jo ankštoje trobelėje buvo tiek žmonių! Senio akys dabar atrodė šaltos kaip ledas.

- Čia vokiečio koja neįžengė ir neįžengs! - tvirtai tarė jis. - Bent kol aš gyvas. Bet jūs pamatysit, bus laisva ir visa Latgala. Ir sėlių žemė.

- Ir Žiemgala! - kietai pridūrė Zervis. - Ir mes ne visi parsidavėme. Blogai, kad kovėmės pavieniui. Ir net dabar per mažai vieni apie kitus žinom.

Senasis Zakis, žemai nuleidęs galvą, susimąstė. Po to vėl įpylė visiems karšto antpilo ir ramiu balsu pradėjo pasakoti apie latgalių nelaimę. Panašių pasakojimų ir žemaičiams, o ypač Zerviui, praeityje jau buvo tekę girdėti, tačiau šis skyrėsi tuo, kad dar neturėjo pabaigos, nors pradžia buvo labai panaši. Kai prieš daugelį metų kalavijuočiai pasiekė latgalių žemes, santaikos šiose žemėse nebuvo. Kai buvo puolami sėliai, jiems nepadėjo latgaliai, o kai kalavijuočiai pasiūlė latgaliams drauge pulti Nalšią ir Deltuvą, tai keli jų vadai ėmė ir susigundė. Bet tai buvo galo pradžia. Pirmiausia latgalių netrukdomas Ordinas pasienyje pasistatė pilis, o tada pareikalavo, kad latgaliai apsikrikštytų ir mokėtų duoklę. Tie, žinoma, nepasidavė, bet jiems niekas nepadėjo, tik iš kitos pusės dar užpuolė Polocko kariauna. Zakis tada buvo jaunas vyras, o jo tėvas - vienas iš Latgalos žemės rikių. Kai kiti, pralaimėję kelis mūšius, sutiko krikštytis, Zakio tėvas atsisakė. Kada kalavijuočiai apgulė ir sudegino jų pilį, gynėjai pasitraukė į miškus. Taip tęsėsi ne metus, o dešimtmečius. Miškas juos saugojo ir maitino. O kalavijuočiams jie nedavė ramybės. Neturėdami pajėgų užpulti kokią nors pilį, jie gerokai apkartino vokiečių gyvenimą už pilių sienų. Kiek susirėmimų būta, dabar sunku ir suskaičiuoti.

Šeima buvo nemaža. Iš pradžių daug kas jiems pritarė, rėmė maistu ir vyrais. Tačiau vokiečių į jų žemę plūdo vis daugiau, o besipriešinančių gretos neišvengiamai retėjo. Žuvo tėvas ir bro-

liai. Vienoje vietoje jie ilgai nebeišsilaikydavo. Įsirengdavo tvirtoves miškų glūdumoje, bet žiemos metu, kai užšaldavo pelkės, būdavo sunku jas apginti. Ir vieną kart, prieš dešimt metų, juos apsupo didelis būrys. Daug vyrų buvo nusilpę, kiti sirgo, labai trūko maisto. Praradę viltį, dalis gynėjų nusprendė pasiduoti. Zakis ir dar trejetas vyrų naktį bandė prasimušti iš apgulties. Tai pavyko tik jam vienam. Verkdamas iš bejėgiškumo, jis stebėjo iš miško tankmės, kaip pasidavę gynėjai buvo visi iki vieno išžudyti, o kelios likusios gyvos moterys ir vaikai išvaryti į nelaisvę...

Ir tada jis atvyko čia. Šias pelkes jis gerai pažino, todėl čia ir įsirengė buveinę. Retkarčiais jis lankosi apylinkės kaimuose, ir žmonės slapta šelpia paskutiniojo rikio sūnų. Kalavijuočiai šioje apylinkėje po du ar tris keliauti privengia - per daug jų negrįžo. Zakiui žmonės perdavė, kad tarp vokiečių sklinda kalbos, jog šitos pelkės yra prakeiktos. Tas gandas jam padeda. Jeigu vokiečiai įtartų, jog jis čia vienui vienas su jais kariauja... Dešimt metų jis laukė stebuklo, bet laukti buvo verta. Jei dabar čia keliauja žemaičių žvalgai, tai galima tikėtis pasirodant ir visos jų kariuomenės!

Kai Zakis nutilo, pirmas neištvėrė Daubaras. Senio pasakojimas buvo toks nuoširdus, tiesiog širdį veriantis, kad vyriausias Žybarto sūnus stuktelėjo alkūne Uviui: “Sakyk ką nors, netylėk kaip kelmas!”

Uvis atsiduso ir pažvelgė į latgalį:

- Mes lenkiamės prieš tavo išgyvenimus, garbusis Zaki. Deja, šiuo metu negalime suteikti daug vilčių. Mes nesame kariuomenės žvalgai, ir bent jau šiais metais neverta tikėtis, kad žemaičiai pultų Ordiną... Tokios tokelės.

Zakis nuleido galvą. Patrynė savo kaulėtas, bet dar tvirtas rankas.

- Bet jūs keliaujat apsiginklavę. Vadinasi, esama kažkokių reikalų. Matyt, kažkas vyksta.

Uvis palingavo galvą. Pasakoti apie jų kelionės tikslą jis neturėjo teisės. Pagaliau nebuvo ir būtinybės. Juk Zakis tikrai negalės jiems padėti.

- Teisingai sakai, šeimininke, - patvirtino jis. - Kažkas iš tikrųjų vyksta.

- Taip! Aš tą irgi matau. Tamsiais vakarais dažnai nupėdinu į kaimus prie Aiviekstės. Ir štai ką sužinojau, kas, manyčiau, jums gali praversti. Ordinas dabar ne taip smarkiai engia latgalius, netgi žada sumažinti duokles. Bet tai negeros žinios! Iš malonės jie to nedaro, čia slypi apgaulė. Ordino šunys kaupia jėgas, stengiasi prisivilioti kuo daugiau mūsiškių. Žada mums geresnį gyvenimą ir siekia įsigyti kuo daugiau knechtų iš latgalių. Jų šaukliai atvyksta net į atkampius kaimus. Ką tai galėtų reikšti? Maniau, jie turi žinių, kad juos rengiasi užpulti žemaičiai ar lietuviai. Ten, girdėjau, kyla toks Mindovė.

- Vardas jo - Mindaugas! - sujudo Daubaras. - Bet iš jo gero nelauk!

- Jis sujungė daug Lietuvos žemių, - pridūrė Uvis. - Jėgos jis dabar turi, tas tiesa.

- Va... Tai ir yra svarbiausia! Kad nors jūs susijungtumėt. Jei mes būtume spėję tai padaryti...

Senis nutilo ir įdėmiai pažvelgė į Uvį, po to - į likusius, norėdamas įžvelgti jų akyse, kokį įspūdį padarė jo žodžiai žemaičiams. Ar neišgąsdino jų?

- Tik jūs pasiruoškit, - sugniaužė kaulėtus kumščius Zakis. - Tik jūs atsilaikykit! Aš žinau, kad žemaičiai - kieti kaip titnagas. O jei to Mindovės ir nemėgstat, tai vis tiek reikia laikytis drauge, nes jūs privalote nugalėti. Mirk gyvenk privalote, nes... Nes jei ne jūs, viskas bus perniek. Visos mūsų kovos. Visi vargai.

Jis nusigręžė, kad svečiai nepamatytų ašarų, kurios nesuvaldomai plūdo iš kietai užmerktų akių. Visi tylėjo. Sunku buvo rasti padrąsinančių žodžių. Tą vakarą daugiau kalbos taip ir neatsirado. Senis netrukus susitvardė ir sukruto ruošti vietas miegoti. Žeminės pakraščiai pastogėse buvo iškloti išdžiūvusiais paparčiais, tad daug ruošti ir nereikėjo. Migdė nuovargis ir jauki šiluma. Be to, šį kartą nereikėjo netgi sargybos. Jei per dešimt metų vokiečiai neįstengė rasti kelio į Zakio buveinę, tai galėjai būti tikras, kad neras jo ir šią naktį.

Anksti rytą Zakis rąstais grįstu taku išvedė juos atgal prie žirgų. Po to palydėjo iki Aiviekstės ir parodė brastą, kuria buvo galima persikelti per upę nesušlapinant net balnakilpių. Kadangi brasta buvo dažnai naudojamasi, Zakis perbrido pirmas. Ir tik įsitikinęs, jog kitame krante nieko pavojingo nėra, mostelėjo ilga uosio lazda, kad jotų ir kiti. Kitoje pusėje Aiviekstė skalavo neaukštais krūmais apaugusią kalvą, kurios viršuje styrojo apanglėję rąstai.

- Ten kadaise buvo latgalių pilaitė... - iškošė jis pro dantis. - Sudeginta jau prieš dvidešimt metų. Bet iš ten gerai matyti kelias į Pskovą. Palūkėkit!

Zakis stebėtinai vikriai ėmė ropštis į kalvą. Pradingo šlaitus gožiančiuose krūmuose, ir netrukus prie styrančio storo juodo rąsto subolavo jo barzda. Senis pastovėjo, įdėmiai žvelgdamas į rytus, po to atsigręžė į savo svečius ir mostelėjo lazda, kad šie liktų prie upės. Pradingo, bėgte išniro iš tankių lazdynų ir netrukus vėl atsidūrė greta jų.

- Atjoja tų šunų būrys! - tarė, sunkiai alsuodamas. Zakis buvo stiprus senis, tačiau amžius vis dėlto darė savo. - Nežinau, kiek jų. Už kelių šimtų žingsnių. Jie mėgsta šią brastą.

Laiko pasislėpti pakako. Vandenyje jų pėdsakus nuplovė pati upė. Zakis lazdos galu palygino pakrantėje giliau įmintas žirgų pėdas. Senesnių pėdsakų prie brastos netrūko, tad tereikėjo pasirūpinti, kad budri Ordino žvalgo akis nepastebėtų, jog prajota ką tik. Zakis pasiūlė žirgus nuvesti už skardžio, kur juodavo tankus eglynas. Ten pasiliko ir Zervis su Einium. Kiti, ginklais nešini, prasibrovė pro tankias eglių šakas ir, pasiekę jaunuolyno pakraštį, sugulė ant žemės. Iš čia galėjai nepastebėtas matyti brastą. Iki nuolaidaus dešiniojo Aiviekstės kranto nuo čia tebuvo vos šimtas žingsnių.

Netrukus jie išgirdo žirgų šnarpštimą, ir iš miškelio, dengiančio kelio posūkį, vienas po kito išniro trys raiteliai. Jiems pajojus brastos link, pasirodė dar keturi. Du iš pastarųjų buvo apsi-

siautę kelionėje apdulkėjusiais, tačiau nepaneigiamai baltais apsiaustais. Juose išsiuvinėti raudoni kalavijai ženklino, jog tai Kalavijuočių ordino broliai. Kiti raiteliai, sprendžiant iš jų aprangos, buvo ginkluoti knechtai. Trys dėvėjo megztus plieno šarvus. Skydai ir ietys buvo pririšti prie balnų, tik jojantis pačiame priekyje karys laikė parengęs ilgakotę ietį. Matyt, jie nesitikėjo čia sutikti pavojų.

Zakis, gulėdamas šalia Uvio, žvelgė į prajojančius Ordino karius. Kai jau buvo aišku, kad prajojo visas būrys, jis kaulėta ranka stipriai suspaudė vaikino riešą.

- Tik septyni! - sušnibždėjo. - Tuos du be šarvų nesunkiai nušautume. Tada teliktų penki.

- Kertam? - pusbalsiu paklausė netoliese gulintis Daubaras. Sunkųjį kovos kirvį jis buvo pasidėjęs prieš save. Stambi dešinė ranka taip suspaudė kotą, kad net iššoko sausgyslės.

- Negalima! - griežtai sušnibždėjo Uvis. - Visiems gulėti ramiai!

Daubaras nieko neatsakė. Jis buvo pripratęs laikytis karinės drausmės. Uvis dabar jam buvo ne jaunesnysis brolis, bet būrio vadas. Tačiau Zakis visad veikdavo savo nuožiūra.

- Tik penki liktų! Negi bijote? - sušvokštė jis.

Skardžio apačioje pirmieji trys raiteliai jau varė savo žirgus į upę. Aiviekstės vanduo tiško po jų kanopomis. Vienas iš baltai apsisiautusiųjų, nušokęs nuo žirgo, pavedė jį prieš srovę. Jis permetė savo baltą apsiaustą per kairįjį petį, kad nesušlaptų, ir pritūpęs prie pat kranto, rieškučiomis sėmė vandenį. Jam pasilenkus, skydiniai krūtinės ir nugaros šarvai pasikėlė, matėsi drobinės, pilkos kelnės. Zakis išsitraukė strėlę iš dėklo. Iš šito nuotolio geram šauliui kalavijuotį pasiekti nebuvo sunku.

- Negalima! - įsakmiai sušnibždėjo Uvis.

Zakis pridėjo strėlę prie templės, ir Uvis, pasirėmęs alkūne, kita ranka nubloškė lanką į šalį:

- Sakyta - negalima!..

- Tai jūs, žemaičiai, bijot, ne aš! - piktai metė Zakis.

Apačioje geriantis kalavijuotis, matyt, išgirdo tolimą garsą ir

atsitiesęs pažvelgė į eglių pusę. Visi, net ir Zakis, sustingo. Kalavijuotis prisimerkęs stropiai tyrinėjo eglyną virš skardžio ir, matyt, nieko įtartino nepastebėjęs, truktelėjo pečiais. Jo bendrai jau jojo per brastą, tad jis paskubėjo užšokti ant savo žirgo ir patraukė įkandin.

- Būčiau galėjęs tą šunį nudėti! - Zakis beveik šaukė, nes ir paskutinysis kalavijuotis dabar įjojo į upę. Nebuvo pavojaus, kad kas jį išgirstų.

- Žinoma, būtum nudėjęs, - sutiko Uvis. - Bet mes negalim. Suprask, Zaki, mes turim svarbesnį uždavinį.

- Kuo svarbesnį? Ko gero, visus iki vieno būtume nudėję!

Uvis papurtė galvą.

- Nemanau... Jie juk raiti... Kelis būtume paguldę, bet kol mes pasiektume savo žirgus, priekiniai pabėgtų. O mums būtina slapta pasiekti Pskovą. Todėl ir negalim dėl kelių knechtų...

- Du buvo broliai!

- Net ir dėl dešimties Ordino brolių - negalim. Suprask, Zaki.

- Negi tu manai, kad bijom?.. - paklausė Daubaras. Jis atsistojo visu ūgiu, ir kovos kirvis jo didelėse rankose šiam klausimui pridėjo svorio. Zakis nužvelgė jo plačius pečius ir giliai atsiduso.

- Ne. Nemanau, kad bijot, - burbtelėjo jis.

Daubaras permetė kirvį iš vienos rankos į kitą ir, paglostęs jo plačius ašmenis, užsikišo už diržo.

- Šitam šarvas - ne šarvas, - paaiškino jis. - Kerta kiaurai...

Zakis pritardamas palingavo galvą. Jo veidas vėl tapo ramus, tačiau liūdnas.

- Gal jūs ir žinot, ką darot... Bet tokia proga! - Jis pažvelgė upės pusėn. Kalavijuočiai jau buvo perjoję į kitą krantą, ir tik keli pasroviui plaukiantys burbulų ratilai ženklino, kad vanduo buvo sudrumstas. - Na, bus ir kitų. Tos bjaurasties, deja, mano gyvenimui dar užteks...

Dabar jis atrodė pavargęs ir dar labiau pasenęs.

- Grįždami užsuksim, - tarė Uvis. - Labai jau gera tavo žu-

vienė, Zaki. Tik va, nemanau, kad sugebėsim rasti tavo būstą.

- Nerasit! - nusišypsojo Zakis. - Užtat aš jus rasiu. Tik jokit per šitą brastą. Lauksiu... Žuvienės bus, o gal ir vėžių. Toliau aš nebeeisiu. Čia, iki pat Aiviekstės, mano kraštas. O jums - į šiaurės rytus. Kitos dienos pavakare turėtumėt pasiekti Pskovą. Dabar galit joti drąsiai. Jei tie šunys prajojo, tai kitų greit nebus. Sėkmės!..

Jie paragino žirgus keliu, kuriuo neseniai prajojo kalavijuočių būrys. Prieš įneriant į mišką Uvis atsigręžęs pamatė, kad Zakis vėl kopia į kalvos viršų. Tik dabar jis kopė lėtai, pasiremdamas savo ilga uosine lazda.

7

Slėptuvė

Šone liko Izborsko miestas, ir keliautojai priartėjo prie upės, kurią vietiniai rusai vadino Didžiąja. Gal toliau į šiaurę ji plukdė ir daugiau vandens, nusipelnydama to vardo, tačiau čia ji vos prilygo Ventei. Dar nenusileidus saulei, nuo kalvos jie pagaliau pamatė smailus Pskovo miesto sienos bokštus ir šiaudinius prieš miestą pabirusių menkų trobelių stogus.

Visi į miestą vykti jie negalėjo. Toks raitelių būrys būtinai atkreiptų pskoviečių dėmesį. Pamažu temo, dangų užklojo debesys, ėmė krapnoti lietus. Pavargę žirgai vos judino kanopas, lietaus lašai merkė prakaitu sudrėkusius jų šonus, skverbėsi raiteliams už apykaklių, staiga praskydęs kelio dumblas tiško į šalis. Visi paniurę žvalgėsi, kur galėtų sustoti. Masino už kalvos rūkstantys priemiesčio trobelių dūmai, tačiau raiteliai žinojo: kur daugiau gyventojų, ten daugiau ir kalbų. Geriau būtų rasti kokią nuošalią sodybą, kur būtų galima įsiprašyti į daržinę. Einius, jojęs priekyje, pirmas pastebėjo iš vieškelio į tankius krūmynus vedantį žolėmis apaugusį šunkelį. Jis pamojo kitiems, kad palauktų, ir pats, žemai palinkęs prie arklio sprando, kad šlapios krūmų šakos nebrauktų per veidą, įsibrovė į tankmę. Netrukus pasirodė vėl, o jo veidas tiesiog švytėjo.

- Radau visą pilį! - šūktelėjo jis. - Ir nė gyvos dvasios joje.

Pajojus kelis šimtus žingsnių žole užaugusiu keliuku, krūmynai prasiskyrė ir laukymės pakraštyje raiteliai išvydo kelias į žemę susmegusias trobeles. Vienos stogas buvo įgriuvęs, kitos sienojai buvo nuslydę nuo kertinių akmenų, ir ji kėpsojo pasvirusi lyg girta, tačiau trečioji, kurią saugojo išsikerojusi liepa, atrodė dar pakankamai sveika. Kad čia niekas seniai negyvena, ženklino vešli žolė, kuri žėlė iki pat slenksčio akmens ir net ropštėsi į apsamanojusį, beįlinkstantį šiaudinį stogą.

- Pilis kuo puikiausia, - sutiko Uvis. - Ir gyvų žmonių čia tikrai nėra. Bet ką tu sakei apie dvasias, tai dar neaišku. Atrodytų, kad joms čia pati tinkamiausia buveinė.

- Netauzyk niekų! - suniurzgė Daubaras. Jokio gyvo sutvėrimo jis nebijojo, tačiau su dvasiomis buvo linkęs elgtis atsargiai. -

Dar prisišauksim rusiškas dvasias... Nenorėčiau su jomis susitikti.

- Vyrai, geriau eitumėt malkų parinkti, kol visai nesutemo, - pertraukė brolius Junda. - Dvasios tegu sau žinosi, bet aš noriu bent plaukus išsidžiovinti.

Pasiūlyta buvo pačiu laiku, ir Daubaras su Zerviu nuklampojo giliau į mišką, kur buvo galima palaužyti sausesnių šakų. Einius nubalnojo arklius ir tampė jų nešulius į trobą, o Uvis atidžiai tyrinėjo apleistą kaimelį. Buvo aišku, kad prieš keliolika metų šioje miško laukymėje bandė įsikurti žmonės. Nedaug jų būta, gal dvi ar trys šeimos, nes pakrypęs tarsi girtas trobesys pasirodė buvęs tvartas, tačiau Uvis aptiko dar vieną apdegusį trobos rentinį, kurio liko tik apatinis vainikas. Prieš kokius dvejus metus, taip ir nebaigę čia deramai įsikurti, žmonės kaimelį paliko. Pasitraukė iš jo ne savo noru. Troba įgriuvusiu stogu buvo apdegusi iš vidaus. Prie buvusio ugniakuro išmėtytos puodų šukės taip pat liudijo, jog vieta palikta skubiai. Tačiau dabar kur kas svarbiau buvo, jog ši vieta, atrodo, retkarčiais lankoma. Tai rodė ištryptas plotas ir sutręšęs arklių mėšlas prie likusios sveikos trobelės. Čia buvo rišami arkliai. Kažkoks gyvulys, ir, atrodo, nemažas, buvo laikomas ir po didžiąja liepa. Viena jos šaka buvo nugludinta storos virvės, o šalimais - kietai nugulėta žemė. Tai buvo ne arklys ir ne galvijas, nes kanopų žymių nesimatė. Sudūlėjusiame mėšle Uvis pastebėjo vyšnių kauliukus. Koks čia galėjo būti gyvulys? Netoli liepos buvo ir negilus šulinys su pakrypusia svirtimi ir įmerktu į vandenį apmaurojusiu kibiru.

- Geresnės vietos nerasime, - nusprendė Uvis, kai visi susispietė apie ugniakurą trobos viduryje, šildydamiesi prie Jundos užkurtos ugnelės. - Vyras Einius, tokią pilį surado!

- Baisi kupeta! - numojo ranka Einius, tačiau brolio pagyrimas jam aiškiai patiko. - Suprantat, joju ir žiūriu, kad seniai nenaudotas keliukas... Pamaniau, kad tikriausiai niekas čia negyvena. Pasirodo, taip ir yra!

- Negyvena jau keletą metų, - sutiko Uvis. - Bet retkarčiais kažkas čia atsibasto.

- Gal tokie pat pakeleiviai, kaip mes?

- Gal. Tačiau bent vienas lankytojas, atrodo, turėjo gyvulį, kuris mėgsta vyšnias...

- Netauzyk niekų! - suniurzgė Daubaras. - Jau beveik ruduo, o jis - apie vyšnias! Geriau dėstyk, ką toliau darysim.

Uvis atsistojo ir koja nubraukė žagarus nuo plūktos aslos arčiau ugniakuro. Išsirinko nulaužtą šaką aštriu galu.

- Čia ta upė, kurią matėm, kurią jie Didžiąja vadina. Ji prasideda pelkėse ir netoli šių vietų įteka į didelį ežerą šiaurėje. O Pskovas turėtų būti va čia... - Jis nubrėžė pagaliu upę ir ežerą, o Pskovą pažymėjo didoku ąžuolo lapu. - O mes esame daugmaž čia, į vakarus nuo Pskovo. Taigi, kaip patys matot, patekti į tą miestą galima tik iš dviejų pusių. Iš vakarų, kaip atjojome mes, nors greičiausiai esama bent dviejų kelių per aukštumas - nuo Izborsko ir nuo Pečioros pusės. Vienas Mindaugo žygūnas man viską paaiškino... Šitą pusę stebės Daubaras su Zerviu.

- O kas, jei vokiečiai atplauks?

- Nemanau. Plaukti iš Rygos ar Kuoknesės - per tolimas lankstas. Atplaukti galėtų iš Naugardo, nes už šito ežero, sakė žygūnas, yra kitas, dar didesnis, o iš jo, sakė, galima pasiekti ir marias. Naugardiečiai galėtų ir atplaukti. Bet atplauktų jie upe ir, kiek žinau, kelias iš šiaurės taip pat eina arti upės. Todėl Junda su Einium galės stebėti ir kelią, ir upę. Tai štai - visą dieną jūs seksite kelius, o vakarop čia vėl susitiksime ir tada spręsime, ką daryti toliau...

- Negi taip tupėsim krūmuose ir tik spoksosim? - vėl suniurzgė Daubaras. - Maniau, kad imsimės rimtesnio darbo.

- Pirma reikia susigaudyti, kas, kur ir kaip... O tada jau nutarsim, ką veikti. - Uvis vėl atsiduso ir prisėdo prie ugnies. Tokio rimto savo brolio Daubaras dar nebuvo matęs. - Turime pasiutusiai svarbią užduotį, o veikti reikia labai atsargiai. Laiko dar šiek tiek turime. Anot Kerniaus, teutonai turėtų pasirodyti gal po savaitės. Bet ką gali žinoti! Kiek aš juos pažįstu, tai jie pasiųs ką nors iš anksto iššniukštinėti padėtį, o gal jau ir turi atsiuntę. Štai tą rytoj ir bandysiu išsiaiškinti pačiame Pskove...

Niekas neprieštaravo, nes savaime buvo suprantama, jog ši

užduoties dalis geriausiai tiko kaip tik Uviui. Jis kalbėjo vokiškai kaip grynas vokietis, gerai suprato ir neblogai šnekėjo rusiškai. Per nelaisvės metus Rygoje jis perprato krikščionių papročius ir jų gyvenimo būdą.*

- Vadinasi, eisi vienas? - paklausė Junda.

- Kad mūsų tiek ir tėra. Ir taip jums daug darbo, dvi poros akių turi daboti visą vakarų pusę, o kitos dvi - visą rytų. O aš, tikiuosi, ir vienas nepražūsiu....

Jis pažvelgė į Jundą, kuri sėdėjo sukryžiavusi kojas po jojimui pritaikytu ilgu odiniu sijonu ir susikaupusi žvelgė į liepsnos žaižaravimą. Prie jos šono kabojo kovos peilis, plačią odinę perpetę, prie kurios kabindavo kryžlankio strėles, buvo nusiėmusi, tačiau nugludinta žymė liko aiškiai įspausta odinėje, plieno juostelėmis sutvirtintoje palaidinėje. Ugnies atšvaitas siekė jos jau išdžiūvusius palaidus liepžiedžių medaus spalvos plaukus.

- Būk atsargus... - tarė ji tyliai, bet pakankamai aiškiai.

- Atsargumas visada reikalingas, - rimtai atsakė Uvis. - Kai ateis laikas, mums, be abejo, prireiks ir drąsos, prireiks ir jėgos. Bet dabar turime būti atsargūs... Tai - svarbiausia.

- Klausau, klausau, broliuk... - burbtelėjo Daubaras, supratęs, jog šis pamokymas labiausiai taikomas jam. - Bet jei nieko gudresnio pasakyti nežadi, tai gal mes mažumėlę numigtume...

- Teisingai, Griaumedi, gudriau aš tikrai nepasakysiu... Einius surado šią vietą, tai jam ir pirma sargyba!

Einius visad stropiai sergėjosi, kad broliai jam nesuteiktų nepelnytų lengvatų. Norėjo įrodyti kitiems, o ypač sau, kad jis gali atlikti viską lygiai su kitais. Pirmoji sargyba, žinoma, buvo pati lengviausia.

Junda, prilaužusi žabų, pasidarė šluotražį ir iššlavė aslą. Dabar žvalgėsi, kur geriau pasitiesti apsiaustą. Daubaras išėjo atsinešti balno, kuris jam paprastai atstodavo pagalvę.

- Žinot, ką? - tarė jis sugrįžęs ir uoliai brūžindamas balną šiaudų kuokštu. - Rytoj mes būsim ne tik atsargūs, bet ir šlapi... Šlapi kaip ančiukai, nes pils kaip iš kibiro.

---

* Apie tai, ką Uvis patyrė Rygoje, rašo Skomanto knyga “Teutonų belaisvis”.

Kai rytą paskutinę sargybą ėjęs Zervis pažadino draugus, visi pamatė, jog Daubaro pranašystė pasitvirtino - nors krapnojo dar ne itin sodriai, tirštas dangaus juodumas žadėjo ir gausesnį lietų. Neretai taip esti vasaros gale: dargana, o po to - ūmi liūtis. Netrukus vėl suliepsnojo ugnis. Junda atsigabentame dubenyje suminkė pusryčiams tešlą iš keletos saujų kvietinių ir miežinių miltų ir iš šulinio pasemto vandens. Pridėjo žiupsnelį druskos. Suplojusi tešlą delno pločio paplotėliais, Daubarui patarus, klojo juos ant įkaitintų akmenų. Šitaip iškepta žygio duona, ypač kai dar šilta, visai neblogas valgis. Tuo labiau, jei gali užkąsti rūkytais lašiniais, kurių atsargos buvo dar nepradėtos.

Uvis ir Einius tvarte su įgriuvusiu stogu rado saugią vietą, kur buvo galima palikti dalį ginklų. Kiekvienas turėjo po kovos peilį, Junda neatsisakė kryžlankio, tačiau ietis, kalavijus, Zervio ir Daubaro skydus bei sunkųjį Daubaro kovos kirvį geriau buvo paslėpti - per daug jau šie ginklai traukė dėmesį. Kai broliai grįžo, buvo pats laikas ir užkąsti. Einius vaizdžiai apibūdino pagal Daubaro nurodymus iškeptų paplotėlių kietumą, tačiau šis įtraukiamas į paikas kalbas nesidavė.

- Geriau mokytumeisi, Spirgiuk, - samprotavo jis. - Žinok, ir Erdvilas, ir Vykintas mano šitaip keptą duoną valgė ir gyrė... Žygyje kitokios ir negausi!

Daubaras buvo dalyvavęs ne viename žygyje, tad galėjo visą dieną dalintis patirtimi, tačiau nebuvo tam laiko. Uvis taip pat pabandė pašmaikštauti, tačiau jam nepavyko rasti juokingo palyginimo. Jo pečius per daug svėrė nežinia ir atsakomybė. Dar kartą visiems patarė elgtis kuo atsargiau, padalino Mindaugo iždininko įduotų rusiškų grivinų -sidabrinių lazdelių su įkartomis - ir netrukus visi išėjo į lietų balnoti žirgų. Kaip iš anksto buvo sutarta, Daubaras su Zerviu pasuko atgal į vakarus. Junda su Einium pajojėjo kartu su Uviu, bet vos kelyje pasirodė į Pskovo pusę traukiantys vežimai, jie patraukė keliuku į šiaurę. Ten reikėjo rasti brastą per Didžiąją upę.

8

Pskove

Artėjant prie miesto, kelias anaiptol negerėjo. Uvis aplenkė iki ašių į molio tyrę įklimpusius ir vos priekin besivarančius vežimus.

- *Chaziajin... Padsabi!** - šaukė jam du vežimą stumiantys rusai, bet kai Uvis, pristabdęs Trabantą, atsigręžė, jie, pamatę, koks puikus raitelio žirgas, tik sumosikavo rankom: - *Ničevo... Sami!***

- Vis tiek į turgų nesuspėsim, - samprotavo vienas, purvinas beveik iki ausų ir iki kelių įklimpęs į molynę.

- O ko skubėti? Negi rytoj ne diena? - nusikvatojo kitas, ne mažiau už savo draugą apsitaškęs molio tyre.

- Diena tai diena, - pridūrė pirmasis. - Bet kad gerti nebeturime...

- *Nu, tagda davaj padnažmiom, čiort vazmi!**** - vėl įrėmė petį į vežimo šoną antrasis.

Uvis paliko juos ir jų nedidelį, bet kantriai klampojantį arkliuką ir netrukus pasiekė lėkštos kalvos viršūnę. Iš čia kelias lanku leidosi prie medinio tilto per Didžiąją upę. O už tilto tiesiai iš vandens kilo aukšta, iš stambių, gulsčių rąstų suręsta Pskovo miesto siena. Du sunkiai pakrauti vežimai dunksėjo tiltu tuo metu, kai Uvis prijojo prie vartų. Jo sulyti, dumblu aptaškyti drabužiai sargybinių dėmesio nenusipelnė. Vienas jų mostelėjo jam ietimi, kad jotų kur tinkamas, ir nužingsniavo prie sustojusio pirmojo vežimo.

Už vartų prasidėjo pagrindinė, rąstais grįsta Pskovo gatvė. Uvį apgaubė primiršti didelio miesto kvapai ir balsai. Pskovo miestas tuo metu buvo ne ką mažesnis už Rygą. Išskyrus kelias cerkves, jis, nors ir senesnis už kalavijuočių sostinę, beveik visas buvo medinis. Pajuodusių rąstų namai kai kur kilo net trimis aukštais, vietomis jų stogai buvo pakibę virš gatvės, šiek tiek pridengdami praeivius nuo atkakliai dulkiančio lietaus. Nors grindinys ir buvo iš tankiai suklotų, beveik blauzdos storumo eglinių rąs-

---

* Šeimininke!.. Pagelbėk! (*Rus.*)

** Nieko... Patys! (*Rus.*)

*** Na, tada pasistenkim, velniai griebtų! (*Rus.*)

telių, purvo vis tiek vos ne iki kelių. Prajojantys raiteliai ir pravažiuojantys vežimai taškė patižusį arklių mėšlą. Praeiviai kiek įmanydami stengėsi eiti truputį pakeltu virš grindinio lentiniu šaligatviu. Uvio Trabantas sunerimęs išpūtė šnerves ir vos nepasibaidė nuo žmonių ir vežimų gausumo. Uviui teko lipti iš balno ir raminančiai patapšnoti žirgą per kaklą. Trabantas buvo karo žirgas, jo neišgąsdindavo nei puolančių raitelių klyksmas, nei ginklų žvangėjimas, tačiau į miestą jis pateko pirmą kartą, ir čia jam aiškiai nepatiko.

- Ramiau, ramiau... Čia tik paiki vaikigaliai! - paglostė Uvis besimuistančio Trabanto sprandą, kai gatve nurūko būrys miesto padaužų ir vienas jų prabėgdamas trinktelėjo kumščiu žirgui per šoną. - Tuoj surasiu tau ramesnę kertelę ir gero šieno...

Laikydamas Trabantą už apynasrio, Uvis pasuko į šalutinę gatvelę. Mediniai namai buvo sujungti aukštomis aklinomis tvoromis su sandariai uždarytais vartais. Uvis pasibeldė į pirmąjį namą. Po kurio laiko prasivėrė durys. Siaurame plyšyje pasirodė stambi raudona nosis ir traiškanota akis.

- *Čevo?** - paklausė kimus balsas.

- *Lošadj pastavitj nada,*** - pasakė Uvis ir nusišypsojo.

- *Nemec?* - linksmai paklausė balsas ir plačiai atvėrė duris. - *Platitj būdeš serebrom? Zachadi!****

Uviui neteko nieko per daug aiškinti, nes šeimininkas, stambianosis išsišiepęs iki ausų vyriškis, atrodo, nesitvėrė džiaugsmu, kad kaip tik į jo duris pasibeldė svetimšalis. O kai Uvis parodė jam sidabrinį vokišką pinigėlį ir pareiškė, jog už gerą pašarą ir sausą tvartą jis pasiruošęs sumokėti iš anksto, šeimininkas tuoj išvedė du savo kuinus į pašiūrę ir naujai pakreikė arklidę. Atsirado Trabantui ne tik šieno, bet ir avižų. O šeimininkas, paprašęs jį vadinti tiesiog Petruška, gavęs sidabro gabalėlį, be perstojo žemai lankstėsi ir kvietė Uvį patį apsigyventi jo namuose. Žadėjo ir kopūstienės pietums išvirti, nuvedė į rūsį ir parodė kelias

---

* Ko? (*Rus.*)

** Arklį reikia pastatyti. (*Rus.*)

*** Vokietis? Ar sidabru mokėsi? Užeik! (*Rus.*)

statinaites midaus, kurias taip pat žadėjo atkimšti, jei tik svečias pageidautų. Petruška pasigyrė, kad pas jį dažnai apsistoja atvykstantys į Pskovą pirkliai. Tiesa, daugiau gentainiai, svetimšaliams yra tokie dideli namai, pastatyti greta pilies. Bet svečias nepasigailėsiąs, kad pasirinko jo, Petruškos, kuklų, tačiau švarų būstą!

- Gal vis dėlto įpilti midaus pirmai pažinčiai? -paklausė šeimininkas, jau tiesdamas ranką prie statinaitės volės.

Vargais negalais atsigynęs nuo stambianosio Petruškos, Uvis įsimaišė į margą praeivių minią. Žingsniuodamas pagrindine gatve, kaip ir reikėjo tikėtis, netrukus priėjo turgaus aikštę. Čia žmonių netrūko, bet ir erdvės buvo daugiau, taigi visi matėsi kaip ant delno. Nors dulkiantis lietus ir sulygino žmonių rūbus, įvairovės netrūko. Lengvai galėjai atskirti puošniai apsirengusias pirklienes, su pilnom pintinėm skubančias tarnaites, prekiautojus ir net vagis. Po kelių dienų tyliuose miškuose triukšmas buvo vos pakeliamas ausims. Visi prekijai vienu metu gyrė savo prekes, ir visi buvo apdovanoti itin stipriais balsais. Ko gero, riksmo čia buvo daugiau, negu Rygos didžiajame turguje, kurį Uvis prisiminė iš vaikystės. Pasitraukęs į prekyvietės pakraštį, Uvis pirma apsiprato su šurmuliu, o po to, pamasintas šviežių bandelių kvapo, nusiyrė iki drobinės palapinės, kur garuojančias bandeles rikiavo ant plačios lentos raudonskruostis mėlynakis kepėjas. Šis vikriai sučiupo jam atkištą pinigėlį ir padavė Uviui dvi kvapnias bandeles, nė akimirką nepertraukdamas pokalbio su atsirėmusiu į palapinės stulpą stamboku vyru. Tas, kaip ir dauguma paprastų miestiečių, dėvėjo pilką milinę, tačiau lietaus sudrėkintos klostės rodė, kad ne taip seniai ant jos buvo uždėti žiediniai šarvai. Vyriškio plaukai buvo lygiai nurėžti ant pakaušio, kad tilptų po šalmu.

- Gerai, Vasia, gerai. Žinau, kad sumokėjai man skolą, - mosikavo rankomis paputžandis kepėjas. - Bet kad dabar jokio žygio nenusimato, o tu vėl nori duonos skolon už visą griviną...

- Bus. Sakau tau, kad bus! - stambusis vyras kalbėjo pusbalsiu, tačiau Uvis stovėjo pakankamai arti, kad viską girdėtų. - Žinoma, jei tu nenori, galiu ir pas Selivaną nueiti. Man svarbu, kad vaikai sotūs būtų, kol grįšiu.

- Vasia, argi aš ką sakiau? Argi sakiau? O Selivanas pjuvenas į tešlą minko! Negi nori, kad tau iškeliavus tavo vaikai pjuvenas rytų? Turėk sąžinės! Tai sakai, bus žygis?

- Bus! - palingavo galvą stambusis vyras. - Bet apie tai niekam nė mur mur!

- Gink Dieve! Pažįsti mane ne nuo šiandien, Vasia. Negi į Igaunių kraštą?...

Vasia pavadintas karys papurtė galvą.

- Ne... Ten nebeliko daug ko pešti.

- Tai negi į Smolenską su Danila Romanovičium?

- Ne. Su Danila mūsų kniaziui ne pakeliui.

- Į Ternigovą? Ko gero, su Vsevolodu Raudonuoju!

- Netempk manęs už liežuvio! Tiesą pasakius, tai pats nežinau kur. Nesakė, nors ir nutuokiu. Bet duosi skolon pagaliau ar ne?

- Kaip tau, Vasia... Tik kaip tau! - kepėjas nutilo, pasisuko dešinėn ir tarsi pirmą kartą išvydo netoliese bandelę bekramtantį Uvį. - *Vam čevo, gaspadin?**

Uvis lengvai papurtė galvą ir apsisuko eiti.

- Aa, jau žinau! Prieš niemcus! - grįžo prie spėlionių kepėjas.

- Jau tikrai ne prieš niemcus... - dusliai sududeno Vasios balsas.

Daugiau Uvis nebeišgirdo, o gal Vasia nieko ir nebepasakė. Tačiau ir tai, ką spėjo išgirsti, vertė susimąstyti. Atrodo, kad Pskovo kunigaikštis bus pradėjęs rinkti karius žygiui, tačiau kažkodėl tai darė beveik slapta. Žinia, tarpusavio kivirčų rusų žemėse nestigo, tačiau Vasia, atrodo, pabrėžė, jog taikoma ne ten. Ir ne prieš vokiečius jie renka karius. Kas tada lieka?

Pskovas kartu su Naugardu nuo seno puldinėjo šiaurines igaunių žemes, bet jas dabar nuolatos niokojo Ordinas, ir ten iš tiesų nebeliko ko pešti. Tai ir pabrėžė Vasia. Kas gi tada teliko? Atrodytų, kad liko tik lietuviai, nors jų Pskovas vienas jokiu būdu nedrįstų užkabinti. Tam pskoviečiams reikėjo sąjungininkų. Ga-

---

* Jums ko, pone? (*Rus.*)

lėjai manyti, jog Mindaugo paminėti pasiruošimai jau buvo prasidėję... O jei taip...

Uvis susimąstęs žingsniavo turgaus pakraščiu ir net nepajuto, kad lietus iš smulkios dulksnos virto tikra liūtimi. Žmonės staiga pasklido į šalis tarsi vanago išgąsdintos vištos, prekeiviai skubiai rinkosi prekes, net ir prie mėsininkų besitrainiojantys šunys staiga kažkur pasislėpė. Uvis pasistatė apykaklę ir įtraukęs galvą žvalgėsi, kur čia sprukti ir jam. Turgaus gale stovėjo dviaukštis namas, prie kurio skubėjo daugelis dar nespėjusių nuo lietaus pasislėpti vyrų. Gal ten kokia užeiga?

Iš lauko užeiga neatrodė didelė, tačiau, įėjus vidun, paaiškėjo, jog ji užima beveik visą pirmąjį dviejų greta stovinčių namų aukštą. Ir kairėje, ir dešinėje pusėje kūrenosi dideli židiniai, virš kurių kunkuliavo katilai. Staigi liūtis, matyt, sumažino trauką, nes dūmai tvenkėsi palubyje ir maišėsi su iš katilų kylančiais garais. Už ilgų stalų sėdėjo įvairaus plauko lankytojai. Prie pat durų įsitaisė turgaus prekeiviai, kuriuos galėjai pažinti iš spalvotų, nors ir kiaurai permirkusių drabužių ir garsaus šūkaliojimo. Nesugebėjo jie apsiraminti net užeigoje, kai, atrodytų, jų gerklės turėjo progos pailsėti. Kiti, neradę vietos atsisėsti, stoviniavo prie durų. Uvis prasispraudė pro grūstį prie tolimiausios sienos, kur buvo matyti kelios trumpai kirptos galvos. Jis spėjo, kad tai galėtų būti kariai, ir nesuklydo. Prisėsti prie jų stalo nebuvo paranku, nes vyrai sėdėjo išsiskėtę, o laisvame suolo kamputyje buvo susikrovę savo drėgnus apsiaustus. Laimei, prie gretimo stalo sėdėję du pirklių drabužiais apsirengę vyrai kaip tik aiškino tarnui, kad norėtų papietauti, jei rastų ramesnę vietelę. Tarnas, žemai nusilenkęs, rodė į laiptų pusę. Matyt, antrame aukšte buvo dar keli kambariai. Pirkliai atsistojo, o Uvis tuoj pat klestelėjo jų vieton. Pas tą patį tarną užsisakė alaus bei miežinės košės ir laukdamas, kol visa tai atneš, atsirėmė į sieną, stengdamasis įsiklausyti, apie ką kalba prie gretimo stalo sėdintys kariai.

Šnekučiavosi jie negarsiai. Gal todėl, kad, kaip paaiškėjo, buvo iš Izborsko, todėl dideliame mieste jautėsi nejaukiai. Vienas iš vyresniųjų patarinėjo jaunesniam neprasidėti su pskovietėm: "Kad gavai dabar kelias grivinas, tai jos tau šiepsis, - porino jis. - Bet kai išleisi, tai tik špygą taukuotą parodys. O iki kitos algos dar toli..." Jaunesnysis kažką paaiškino, bet jis kalbėjo nusigręžęs į sieną, ir Uvis jo žodžių neišgirdo.

Vyresnysis nusikvatojo:

- Kada gausim? Tik po žygio. Bet gausim daugiau, negu žadėjo...

- Kodėl?

- Todėl, kad pinigai tie patys, bet tiems, kurie kojas pakratys, jų jau nebereikės... Juos mes pasidalysim. Va kaip!

Kitoje stalo pusėje karių pokalbis siekė aukštumas. Atlėpausis vaikinas pasiteiravo apie dabartinį Pskovo kunigaikštį Jurijų, ar jis sutariąs su Naugardo Jaroslavu. Keli kiti tuoj puolė aiškinti, jog nėra net kalbos apie nesutarimus, jog ne kas kitas, o Jaroslavas jį čia ir pasodinęs. "Ir visa tai neseniai - tik pernai, - sakė karys su randu per visą veidą. - Tada, kai išvijo Borisą. Juk jis Jaroslavo žentas". - "Ar Borisas?" - klausė atlėpausis. "Ne Borisas, o Jurijus! Borisą gi išvietino Naugardo Jaroslavas". - "Jūs visi nieko nenutuokiat, - pataisė trečias, - tas Jurijus visai ne žentas, o svainis, štai kas! O kariuomenę renka, nes bijo, kad kniazius Borisas negrįžtų. Tas tai buvo tikras galvažudys." - "Visi jie galvažudžiai, - palingavo galvą ketvirtas. - Ir gerai, kad galvažudžiai, kad vienas su kitu pešasi, nes ką mes tada veiktume? Mėšlą tvarte kuoptume, štai ką!"

Kariai jau rėkė vienas per kitą, ir suprasti tapo sunkiau. Dabar juos labiausiai jaudino tai, kad ąsotis ištuštėjo, ir reikėjo nuspręsti, kas užmokės už kitą. Be to, Uviui tarnas tuo metu atnešė dubenį garuojančios miežinės košės, užpiltos kanapių aliejumi, ir alaus kaušą. Uvis per dieną spėjo išalkti, bet, nespėjus kaip reikiant pasisotinti, atsirado draugija. Tiesiai prieš jį ant suolo sunkiai sudribo pusamžis vyras stropiai nuskustu veidu. Apsirengęs jis buvo kur kas geriau už daugelį sėdinčių užeigoje, tačiau da-

bar jo drabužiai buvo ne tik šlapi, bet ir purvini, tarsi būtų išsivoliojęs kur nors patvory. Atėjo jis ne tuščiomis rankomis. Pastatė prieš save puspilnį kaušą tamsaus išlaikyto midaus ir užsivertęs gurkštelėjo.

- *Nu i što?** - paklausė piktai, kai Uvis dėbtelėjo į jį.

Uvis patraukė pečiais ir vėl ėmė taikiai kabinti garuojančias kruopas.

- *Nu i što?* - įkyriai pakartojo skustaveidis. - *Pjanava ne videl? Da?***

- Mačiau... - sutiko Uvis, nes suprato, kad ramybės vis tiek nebus.

- Nematei, nematei, o dabar matai! Taip, aš girtas! O tau ar gaila?

- Nė trupučio.

- Šit kaip? Jam visai negaila! Bijok Dievo, žmogau. Nuodėmingo žmogaus gailėtis reikia. O tu ką darai? Košę valgai, štai ką! - skustaveidis pirštu dūrė į Uvio dubenį ir vos nepataikė tiesiai į košę. - O man į tavo košę vien pasižiūrėjus vemt verčia... Supratai? Vemt verčia!

- Aš ir nesiūlau...

Atrodė, kad sėdinčiam prieš jį žmogui šią mintį suprasti buvo nelengva. Jis palingavo visu kūnu pirmyn ir atgal, po to atsirėmė į stalą alkūnėmis ir vėl įsistebeilijo į Uvį. Sprendžiant iš rankų, jis nebuvo nei juodadarbis, nei amatininkas. Nors jos ir buvo purvinos, galėjai pamanyti, kad tai kunigaikščio dvaro bojarino rankos.

- Vemt verčia! - pakartojo skustaveidis. - Vis kiši ir kiši į burną... Ir dar nuryji! Vemt verčia bežiūrint!

- Aš čia atsisėdau pirmiau, - pradėjo netekti kantrybės Uvis. - Ir niekas neverčia į mane žiūrėti! Atsisėdai neprašytas ir trukdai žmogui valgyti...

- Neverčia. Neverčia... Tas tiesa, neverčia, - klusniai sutiko skus-

---

* Na ir ką? (*Rus.*).

** Ar girto nematei? Taip? (*Rus.*)

taveidis. Tuos žodžius jis ištarė vos ne su grauduliu. - Bet tu su manim išgersi!

- Negersiu... - papurtė Uvis galvą. Pokalbis jam jau įkyrėjo. Jis pasisuko į karių pusę, kad nereikėtų žiūrėti į prieš jį sėdintįjį, ir toliau kabino košę.

- Vemt verčia! - vėl sumurmėjo skustaveidis. - Gerai! Sakykim, aš atsisėdau neprašytas ir girtas... Bet užtat aš rusas. O tu - ne! Atsibeldei iš svetur ir man nurodinėji... Tu ne rusas! Ir aš žinau, iš kur tu čia atsiradai.

Košė staiga įstrigo gomuryje, ir Uvis vos vos ją nurijo. Jis vėl atsigręžė į savo pašnekovą ir pažvelgė jam į akis. Akys, be abejo, buvo apgirtusios, tačiau toli gražu ne kvailos. Sąmoningumo kibirkštėlė tūnojo už girtumo šydo.

- Iš kur aš atsiradau?.. - kiek galėdamas ramiau paklausė Uvis, prieš tai permetęs žvilgsniu patalpą, tikrindamas, kaip geriausiai iš čia sprukti, ir peikdamas save, kad dėl tų kareivių pasirinko stalą taip toli nuo durų.

- Tu pirma su manim išgerk, tada pasakysiu! - kreivokai šyptelėjo skustaveidis.

Uvis mintyse praskriejo šiomis dienomis ir per visą gyvenimą sutiktų žmonių veidai. Niekur jo atmintyje neužsiliko šis apypilnis, švariai nuskustas veidas. Gal anksčiau jo pašnekovas buvo barzdotas?

- Gerai jau, išgersiu.

- Šeimininke... Ei, dar midaus! Stipriausio! - šūktelėjo vyras. Nelaukdamas, kol tarnas atneš, užsivertė savo kaušą, kelis kartus garsiai kaukštelėjo juo per stalą ir nusišluostęs lūpas pažvelgė į Uvį.

- Tu vokietis! - tarė jis apsunkusiu liežuviu. - Manęs neapgausi. - Aš žinau, kaip jie balbatuoja. Aš ir pats moku! *"Mein Herr, bitte ein Glass!"**- Ar ne taip?

Uvis su palengvėjimu atsiduso. Rusiškai jis išmoko Rygoje, dirbdamas su rusų belaisviais. Matyt, jo tarsena buvo panaši į

---

* Mano pone, prašau vieną stiklinę! (*Vok.*)

išmokusio rusiškai vokiečio. Midų atnešė greit, ir kadangi prieš jį sėdintysis nesusigraibė, sidabrinį pinigėlį šeimininkui padavė Uvis.

- Va! - apsidžiaugė pašnekovas. - Ar nesakiau! Vokiškas dukatas!..

- Turi gerą akį, - tarė Uvis ir nupylė daugiau kaip pusę savo midaus į skustaveidžio kaušą. - Tik niekam nesakyk, gerai. O tu?

- Mitrofanas... Neseniai dar šviesiausiojo kniaziaus Boriso raštininkas. Tik dabar visai nusitašęs, kaip matai... Bet tu privalai išgerti! Mes juk susitarėm! - Buvęs kunigaikščio raštininkas pakėlė sklidiną kaušą. Pateliuskavo midų ir atsargiai lyžtelėjo, stengdamasis neišlaistyti.

- Tikrai susitarėm, - sutiko Uvis, ir truputį padvejojęs, gurkštelėjo.

Atsirėmęs alkūnėm į stalą, raštininkas Mitrofanas kreivai šypsojosi, žvelgdamas į jį apsiblaususiomis akimis. Girtumas turi keletą lygių, ir Mitrofanas dabar neišvengiamai grimzdo į paskutinįjį.

- Jaunas esi! - pasakė. - Nieko, priprasi!

Mitrofanas užsimerkė. Jo veidą užliejo palaima. Uvis slapčiomis išliejo midų iš savo kaušo pastalėn.

- Taip ir žinojau, kad tu vokietis, - sušvepleno kreiva burna raštininkas. - Vokiečiai ne midų, o vyną geria! Bet aš niekam nesakysiu, kad tu vokietis... Oo, aš pažinojau daug vokiečių. Dar kai buvo šviesiausiasis kniazius Borisas. Tada ir prisiplepėjau su jais. *"Wie geht es, mein Herr... Ja... Ja... Gut!"** Ar ne taip?

- Visai taip. O dabar - ar dabar yra vokiečių Pskove?

Mitrofanas sumirksėjo, įtempdamas atmintį.

- Va tu esi! - džiugiai prisiminė jis ir suraukė kaktą. - Gal ir yra. Pirklys Švarcas... Bet jis čia seniai, jau, galima sakyti, mūsiškis.

- O kniaziaus dvare?.. Gal ten yra vokiečių? Gal kas neseniai atvyko?

---

* "Kaip sekasi, mano pone... Taip... Taip... Gerai!" (*Vok.*)

- Kniaziaus Jurijaus? To... to... - Mitrofanas žioptelėjo ir akimirkai prablaivėjo. - Ne, aš apie kniazių Jurijų nekalbėsiu. Prižadėjau! Nors jis... Atvirai kalbant, jis yra šuva! Štai ką tau pasakysiu!

Jis vos apvertė liežuvį. Padėjo galvą ant rankų, o akys pačios užsimerkė. Tačiau burna liko pravira. Uvis pažvelgė į nebaigtą valgyti košę ir turėjo sutikti su raštininku Mitrofanu. Dabar ir jį beveik vemti vertė vien pažiūrėjus į tą miežinę, kanapių aliejumi užpiltą košę.

9

Laukimas

Jau risnodamas anapus Didžiosios upės, švelniai gaivinamas smulkių lietaus lašelių, Uvis perkratinėjo galvoje visa, ką išgirdo užeigoje, ir pyko ant savęs, kad šitaip kvailai išsidavė. Nors, tiesą sakant, gal ir nevertėjo graužtis. Jei iš Pskovo išvyto kunigaikščio raštininkas mano, kad jis vokietis, tai negi gaila? Vis tiek negalėjai tikėtis, jog liksi nepastebėtas ar kad tave palaikys pskoviečiu. Net kariai, atvykę iš Izborsko tarnauti Pskovo kunigaikščiui, nesijautė čia kaip namuose. Kur kas svarbiau, kad čia dabar renkama kariuomenė. O kad vokiečiai nuo seno čia važinėja, kažin, ar didelė naujiena...

Vengdamas kelio klampynės, jis bandė joti pakelėmis. Ir nors Trabantas neblogai pailsėjo Petruškos tvarte ir mielai būtų davęs valią kojoms, pakelių kemsynais labai nepaskubėsi. Kai Uvis išsuko į žole užaugusį šunkelį, vedantį prie apleistųjų lūšnų, tamsa jau buvo pradėjusi gaubti mišką. Neprijojęs laukymės, sustabdė žirgą, nusliuogė žemėn ir patikrino taką. Jų rytą įspaustose pėdose telkšojo balutės, po to buvo prajota dviejų arklių. Taigi du iš jų būrio jau bus grįžę. Tačiau, jei kitiems jis visą laiką kalė, kad atsargumas gėdos nedaro, tai šitaip turėjo elgtis ir pats. Uvis pririšo Trabantą prie lazdynų krūmo, o pats laukymės pakraščiu apsuko lanką, kol atsidūrė miške beveik prieš pat trobelę, kurioje vakar buvo apsistoję. Drėgname vakarėjančiame ore sklido dūmų kvapas. Bejodamas iš miesto, Uvis spėjo permirkti iki siūlo galo, tad šiluma masino. Atsargiai praskleidė drėgme varvančių krūmų šakas ir išėjo į laukymę.

- *Stoj!** - sugriaudėjo balsas už jo nugaros, ir Uvis tą pačią akimirką krito ant žemės, vertėsi ant kairiojo šono ir dar besirisdamas siekė savo peilio. Pašoko jau išsitraukęs peilį ir veidu atsigręžęs į balso pusę. Buvo pasiruošęs gintis arba nerti atgal į mišką, tačiau jį sustabdė pažįstamas kvatojimas.

- Ugi tu kaip zuikis!.. Cho! Cho! - Iš miško nešinas geru glėbiu prilaužytų šakų išėjo Daubaras. - Strykt pastrykt! Neblogai, broleli.

Uvis įsikišo peilį į makštis.

---

* Stok! (*Rus.*)

- Ar tu ne per senas tokiems žaidimams?

- Ugi tu, broleli, sakei, kad atsarga gėdos nedaro. Aš malkas renku ir girdžiu - atjoja... Sakau, na, pasižiūrėsiu, pasergėsiu, kas ten. Kaip brolelis liepė. Žiūriu, kažkas krūmais slenka! Nežinojau, kad toks zuikis, che, che.

Daubaras šypsojosi taip plačiai ir nekaltai, kad ilgai pykti negalėjai.

- Gerai jau, gerai. O ką matėte prie kelio?

- Ugi žmoneliai keliauja. Bet vokiečių, regis, nebuvo. Namie pasišnekėsim, ko mums čia dar mirkti...

Uvis paplojo jam per platų petį, parodydamas, kad nebepyksta, ir nuėjo atsivesti Trabanto, o kai grįžo, trobelė buvo jau įšilusi. Dar visiškai nesutemus pasirodė ir Einius su Junda. Einius grįžo ne tuščiomis - kiekvienoje rankoje laikė po antį.

- Jundos sėkmė! - aukštai pakėlęs antis, pagyrė seserį. - Iš šimto žingsnių, jei ne daugiau...

- Bet vieną strėlę pamečiau! - pasiskundė Junda. Ji labai vertino Kerniaus nukaltas strėles. - Kiaurai antį perkirto - ir į vandenį!

- Antys - geras daiktas, bet, tikiuosi, jūs ne tik medžiojot savo malonumui.

- Visai nemedžiojom. Tik prieš grįždami paupyje pamatėm pulkelį. Visą dieną stebėjome kelią.

- Ir upę, - pridūrė Einius. - Nors upę stebėti nelengva, ten pelkės ir krūmokšniai pakrantėje. Taip permirkom, kad prisigėrėm vandens kaip kempinės. Na ir ką? Pasakysiu tiesiai - keliauja žmonės į tą Pskovą. Ir vežimais, ir raiti, ir pėstute, kaip tik nori.

- Kad ir šitoj pusėj panašiai, - sutiko Daubaras. - Keliu iš Pečioros nedaug kas juda, tai jo per daug ir nežiūrėjom. Užtat kelią iš Izborsko gerai gali nužvelgti. Susiradom neblogą vietelę. Daugiau kaip dešimt vežimų praleidom. O raitelių - apie kapą. Ir tai lietingą dieną! O kas bus, kai išsigiedrys?

- O kaip juos supaisysi? - šypsodamasis paklausė Uvis. - Negi griebėt kiekvieną už gerklės ir klausėt: “Ar tu Ordino pasiuntinys, žalty, ar ne?”

- Vienus tokius tai iš tiesų norėjome griebti! - nusijuokė Zervis. - Dėl kitų iš karto buvo aišku, kad rusai, bet vienas dvikinkis vežimas su trijų raitelių palyda pasirodė įtartinas. Ir žmonės truputį kitaip apsirengę, tvarkingesni, ir vežimas didesnis. Tai aš prijojau neva kelio pasiklausti. Bet jie kalbėjosi rusiškai. Atrodo, iš Ordino žemių grįžtantys pirkliai...

- O kaip tu atskirsi rusą nuo ruso, Uvi? - paklausė Junda. - Va Ordino pasiuntinius, manau, atskirtume. Net jei jie ir persirengę, jų vien žirgai kitoki. Ir iš ginklų pažinsi. Bet iš Naugardo juk tie patys rusai!..

- Ne! Naugardo rusai kitokie, - pakratė galvą Uvis. - Kai atvykdavo į Rygą, tai jų net rusais nevadino. Sakydavo: naugardiečiai. Jie ir rengiasi, ir laikosi kitaip. Jie patys sako - tas tai rusas, o aš - iš Naugardo. Manau, pažinsi, kai pamatysi. Bet tikriausiai tu teisi - ir vienos, ir kitos pusės mes gerai nenudabosim. O Naugardo pusė pavojingesnė. Be to, Naugardo pasiuntiniai gali ir upe atplaukti. Liksime geriau prie Ordino pasiuntinių. Judu rytoj prisidėkit prie Daubaro. Šitaip bus galima stebėti kelią pakaitomis.

Uvis trumpai išdėstė, kaip sekėsi jam. Papasakojo apie Pskovo kunigaikščio Jurijaus renkamą kariuomenę ir prieš metus iš Pskovo išvytą kunigaikštį Borisą. Jundos nuomone, kariuomenė buvo renkama lietuvių žemėms pulti, tačiau Daubaras tuo suabejojo. Jo manymu, artimosios rusų kunigaikštystės, tokios, kaip Polockas ir Pskovas, jau buvo pakankamai pasimokiusios praeityje ir linko lietuviams pataikauti, o ne prieš juos kariauti. Paskutinį kartą, kai jie grįžo iš Smolensko per Polocko žemes, polockiečiai ir pašaro žirgams parūpino, ir dalį belaisvių iš jų už neblogą kainą nupirko. Labiau tikėtina, kad renka karius tarpusavio kovoms. Ten dabar sunku susigaudyti, kas prieš ką eina, todėl šiuo metu be didelio vargo įmanoma toliausiai į rusų žemes įsibrauti.

- Tas tiesa, - sutiko Uvis. - Polockas jau kaip ir Mindaugo valdžioje. Užtat Pskovas laikosi Naugardo, be to, ir Ordinas viską gali pakeisti. Kad vokiečiai čia jau nuo seno nagus suleidę, sakė ir kunigaikščio Boriso prasigėręs raštininkas. Vokiečiai taip dažnai į Pskovą zuja, kad jis iš jų net šiek tiek vokiškai pramokęs.

Net išsigandau, kai raštininkas pareiškė, jog žino, iš kur aš kilęs!

- Tai jis galvoja, kad tu tikras teutonas? - Junda, pakreipusi galvą, pažvelgė į savo brolį.

- Na, o ką aš jam padarysiu? Galvoja! Nebent išsiblaivęs neatsimintų.

- O tegul jis ir toliau taip galvoja! - įsiterpė Einius. - Jei ir kiti manys, kad tu vokietis, tau bus lengviau sužinoti apie kitus vokiečius. Net ir apie tuos, kurių čia išsižioję laukiam.

- Bet... Bet tada pats Pskovo kniazius sužinos, kad kažkoks vokietis yra atvykęs... Palieps jį atvesti. O ką aš jam pasakysiu?

- Ugi išsisuksi, brolau! - tarė Daubaras. - Iš kalbos tavęs juk nepagaus. Net vaikas būdamas esi pačius vokiečius apstatęs, o čia - tik rusai. Bet geriau, kad būtumėt dviese. Jei mes Naugardo pusės nesaugosime, tegu Einius vyksta kartu su tavim į Pskovą. Jis vokiškai Dignojos pilyje pramokęs. Jei kas tau nutiks, galės mums pranešti...

Einius net paraudo iš pasididžiavimo, išgirdęs šitą pasiūlymą. Nuo pat išvykimo iš Ventės dienos jaunėlis Žybarto sūnus laikėsi puikiai ir jokių sunkumų būriui nesudarė. Mintis, kad dabar turės progos su savo išmintinguoju broliu vykti į Pskovą, jį tiesiog pritrenkė.

- Baisi kupeta vokiškai išmokti! Tik pagargaliuoti mažumėlę: *"Ja ja... Alles gut! Verdammt nochmals!"**. - Jis patenkintas išsišiepė ir nusišluostė lūpas. - Galėsiu būti tavo tarnu, Uvi. Pagrobtu Žemaitijoje tarnu. Tada užteks ir tiek, kiek moku. Ar ne?

Einius buvo itin lankstaus proto, todėl vokiškai bei rusiškai pramoko dar vaiko amžiuje, bendraudamas su belaisviais Ventės pilyje. Be to, gelbėdamas paimtas į nelaisvę savo motiną ir sesutę Gailę, jis kelis mėnesius gyveno kalavijuočių pilyje Dignojoje.

- Tas spirgiukas už tave gudresnis, Uvi, - pridėjo savo nuomonę ir Daubaras. Anties sparnelį jis kramtė su visais kaulais, net traškėjo. - Aš irgi manau: kai du stos, daugiau padarys!

- Gudresnis ne gudresnis... - nutęsė Uvis ir susirūpinęs pakraipė

---

* Taip, taip... Viskas gerai! Prakeikimas! (*Vok.*)

galvą. Daubaro pasiūlymas buvo visai neblogas. Bet vis tiek būtų geriau, kad jiedu Pskovo valdžiai per daug nekristų į akis. Telaiko juos ir vokiečiais, bet per garsiai skelbtis irgi nevertėtų.

- Ugi ko mums teutonų pamiškėje tykoti, jei du čia troboj jau turim! - sugriaudėjo Daubaras. Nusikvatojo ir staiga nutilo, nuliūdęs, kad anties nebeliko nė kaulelio. Nusišluostęs delnus į striukę, pridūrė: - O jei rimtai, tai ką darysim pamatę, kad visas tuntas teutonų traukia į Pskovą?

- Jei įsitikinsit, kad jie teutonai, ir dar iš Ordino, tai sekit iš paskos, kad žinotume, kur jie apsistos. Kai žinosim, kur jie, tada ir nuspręsim, ką toliau daryti.

- Ką gi, dabosim... Sesutė prisidės, mums ančių daugiau prišaudys. Bent trijų reikia, Junda! O geriausia, kad būtų keturios!

- Taip... O strėles iš vandens tu man išžvejosi?

- Už antį - būtinai! Didelio čia daikto... Išsemiu iš upės vandenį kepure ir surenku iš dumblo tas tavo strėles. - Daubaras pakilo ir sunkiu žingsniu nužygiavo prie durų. Pravėrė jas, pažvelgė laukan ir patenkintas patrynė savo plačius delnus.

- Žara tokia pusgelsvė... - tarė. - Bus giedra! Rytoj nereikės mirkti.

Kitą dieną iš tikrųjų nebelijo. Saulė dar slėpėsi už debesų, tačiau didžiosios balos jau ėmė sekti, ir keliauti tapo lengviau. Pskove po dar tik pradėjusį džiūti gatvių purvą zujo vaikai, šeimininkės stengėsi apsišluoti prieangius, ant pajuodusių namų stogų džiugiai čirškė žvirbliai.

Einius žvelgė į miestą, išpūtęs akis. Didesnių pastatų jam jau teko regėti, nes buvo pakliuvęs į pilį prie Dauguvos, tačiau tiek daug namų ir žmonių matė pirmą kartą. Viskas čia jį stulbino: ir prie pat gatvės savo dirbtuvėlėse triūsiantys amatininkai, ir gelumbės ritinius išvynioję pirkliai, ir garsiai savo prekes giriantys ginklakaliai. Trabantas jau spėjo apsiprasti su miesto triukšmu ir žengė suskliaudęs ausis, krūptelėdamas tik tada, kai itin skar-

džiabalsis prekijas stengėsi perrėkti savo varžovą. Bet Einiaus juodbėris visai sutriko. Einiui teko nulipti ir eiti greta, stipriai laikant jį už pavadžio.

Nors Uvis ir buvo nutaręs apsistoti arčiau pilies, tačiau, pamatęs, kad Einiui nejauku mieste, pasuko į pažįstamą skersgatvį ir, dideliam stambianosio šeimininko Petruškos džiaugsmui, pareiškė, kad kelias dienas pagyvens jo namuose kartu su savo tarnu. Gavo neblogą kambarį prieš mėnesį baigtame antstate virš arklių tvarto. Vis daugiau pirklių apsistodavo pas Petrušką, todėl šis ir plėtė savo valdas. Kambarys kvepėjo šviežiais pušų sakais, tačiau Uviui labiau patiko tai, kad jis buvo pasiekiamas atskirais laiptais iš kiemo, kurie vedė į tris čia įrengtas patalpas. Be to, kilus rimtam pavojui, galėjai pro langelį nusileisti tiesiai į arklių aptvarą, o iš ten patekti į arklides.

Pusdienį Uvis praleido supažindindamas Einių su miestu. Ta proga jis ir pats apėjo kunigaikščio Jurijaus tvirtovę. Pilis buvo pastatyta taip, kad viena jos siena sutapo su miesto gynybine siena, bet ypatingu tvirtumu nepasižymėjo. Sienos buvo iš gulsčių rąstų, nelyginant paprasto namo. Žinia, rąstai buvo vos apglėbiami, jų buvo dvi eilės, o tarpas užpiltas suplūktomis žemėmis ir žvyru. Bet vis tiek, kaip suprato Uvis, tokį statinį lengvai sugriautų akmenis svaidančios katapultos. Su pilies sargybiniais šnektelėti nepavyko, tad jie užsuko į užeigą, kurioje Uvis jau buvo apsilankęs. Tačiau joje rado tik keletą vežikų, gal todėl, kad diena buvo giedra. Paklaidžioję po miestą, jiedu grįžo pas Petrušką ir paprašė iškepti pietums gabalą kiaulienos.

Kol Petruškos žmona triūsė virtuvėje, pats šeimininkas, pralinksmėjęs, kad jaunasis svečias jo namuose ne tik miegos, bet ir valgys, sulakstė į rūsį ir grįžo su pilvotu ąsočiu midaus. Neklausdamas įpylė į liepinius kaušus - iš pradžių sau, paskui Uviui su Einium - ir paragino:

- Na, už pažintį!

Uvis truputėlį gurkštelėjo, o Einius atstūmė savo kaušą.

- Mano tarnas negeria, - paaiškino Uvis. - Dar jaunas...

Šeimininkas nepritardamas pakraipė galvą.

- O pats kodėl ne iki dugno? Gal midus prastas? Tiesa, jūs, vokiečiai, daugiau prie vyno pratę. Na, bet pas mus vynas - ne prasto žmogaus kišenei. Tokius mokesčius kniazius Borisas vynui buvo uždėjęs! Už tą pačią sidabro griviną - viena statinaitė vyno ar šešios midaus! O pasigėrimas juk tas pats. Kai tokie mokesčiai, kas įpirks... Aš klausiu, kas įpirks? Tik kniazius su družina vyną ir maukia.

- Tai nesigailite kniaziaus Boriso? - paklausė Uvis, dėl akių vėl pamirkydamas lūpas kauše su midum. Pagalvojo, kad už tokį skystą midų jis netgi sulūžusio skatiko nemokėtų.

- Et, ar prastam žmogui kištis į kniazių reikalus, - atsiduso šeimininkas ir vėl įsipylė midaus. - Kol kniaziai per daug duoklėmis ir mokesčiais nekamuoja, tai ir mes galvos nesukam. O tiesą sakant, tai netgi ne pats kniazius, bet jo žmona buvo dėl turto pasimaišiusi. Jai tik šilkai, tik brokatai, tik žemčiūgai! O iš ko kniazius gaus, jei ne iš prastų žmonių? Net už šieno įvežimą į miestą muitą uždėjo, o tas jau man kaip peiliu per kišenę! Du arklius pats laikau, o kur dar svečių arkliai?! Petrušką visi žino. Petruška - nebrangininkas, Petruška šieną visad perka geriausią. O kniazius peiliu man per kišenę brūkšt! Ar tiko tavo eržilui mano šienas? - rimtai pažvelgė šeimininkas į Uvį ir net sustingo, laukdamas atsakymo. Lyg nuo to, kaip atsakys svečias, būtų priklausęs jo likimas...

- Šienas neblogas, - pagyrė Uvis. - Mano Trabantui tiko.

- Tai va! - pakėlė pirštą Petruška. - Net vokiškam eržilui tiko! Ir maitina mano Matriona gerai! Va tuoj paragausi kopūstienės su grybais! Net pats Vienintelis pas mane kartais apsistoja, kai į Pskovą ateina.

- Koks vienintelis? - nesuprato Uvis. - Kodėl vienintelis?

- Na, Vienintelis... - sumurmėjo Petruška. - Gal vokiečiai apie Vienintelį ir negirdėjo, nors turėtų, nes dėl jų jis Vieninteliu ir tapo: bet mes visi žinom, visa Pskovo žemė, kurią valdė kniazius Borisas... - Šeimininkas atsiduso ir tęsė: - Taigi, kai su Naugardo kniaziaus Jaroslavo padėjimu tą Borisą iš mūsų išvijo, mes čia per daug ašarų nepraliejom. Tas tai tiesa. O kaip bus su šitu knia-

ziumi, dar pamatysim. Jau metai, kaip sėdi, bet nieko apie jį pasakyti negaliu. Kokią žmoną gavai, ir tai per metus neišsiaiškini... Blogiau gal nebus. Ir kitur ne pyragai. Štai Polocke turiu pusbrolį. O ten kniazius keičia ne savieji, bet pagonys! O su pagonimis tai jau menki pyragai, - atsiduso šeimininkas.

- Menki, - sutiko Uvis, tačiau nutarė pasitikslinti: - O kodėl menki?

- Pagonys, - vėl iškėlė pirštą šeimininkas, - pasiima ne tik tai, ką panešti galima, bet jei užsigeidžia, tai ir šeimynykščių netaupo. Pasiima ir tuos, kas savo kojom vaikšto.

- Tikrai menki pyragai, - palingavo galvą Uvis. - Nieko nelieka, kaip tik kariauti su pagonimis. Ar tik ne dėl to kniazius Jurijus dabar kariuomenę renka?

Petruška garsiai sušnirpštė savo stambia nosimi, reikšdamas nepritarimą.

- Kad kažin... - Jis vėl įsipylė midaus. - Ką tu padarysi tiems prakeiktiems litvinams? Jei per toli nuo miesto su kariuomene išeini, tai jie patį miestą užpuola. Jei išvedi karius į šiaurę, tai jie terioja pietus. Visur jų žmonės, ir jiems praneša! Be to, pagonys raiti, ir sugausi juos, kaip vėją laukuose...

- O jeigu juos pačius užpuolus? - neatlyžo Uvis, nors Einius, nesuprasdamas, kodėl jo brolis taip skatina Petrušką užpulti Lietuvą, po stalu skaudžiai įspyrė jam į koją. - Surinkti didelę kariuomenę ir vieną kartą su jais baigti!

- Ačiū, nereikia! - papurtė galvą Petruška. - Amžiną atilsį kniazius Vsevolodas, dar kai aš jaunas buvau, sumanė juos pulti. Tik kas ketvirtas tada sugrįžo. Jeigu jau ir renka kniazius kariuomenę, tai gal kad padėtų Polocko kniaziui Glebui. Čia tai būtų panašiau į teisybę. Glebas turėjo sėsti į Polocko sostą po brolio mirties. Taip buvo sutarta, bet va užsėdo sostą jaunasis kniazius Michailas. Per pagonis, ne kitaip!

- Kaip - per pagonis? - įsižeidė Einius.

- Ech, - atsiduso Petruška, - ten, Polocke, nors gėda ir sakyti, jie ranka rankon eina su tais litvinais. Turiu ten pusbrolį balnių, tai net nepatikėsit - didžiuma balnų tenka pagonims!

- Negi ir balnus tie rupūžės grobią? - pasipiktinęs paklausė Uvis ir dabar jau pats įspyrė Einiui po stalu koja, kad tas tylėtų ir netrukdytų svarbiam pokalbiui.

- Tai kad ne... - vėl atsiduso šeimininkas. - Dar blogiau. Pagonys su Polocku sutaria, tai už balnus ir užsimoka.

- Tai gerai, kad užsimoka! - vis tiek neištvėrė Einius.

- O ar jūs žinot, iš kur jie gauna kuo užsimokėti? - sušuko Petruška ir susijaudinęs išmaukė vienu ypu kaušą midaus. - Iš Tverės, Riazanės, Smolensko, štai iš kur! Gėda prisipažinti, bet tiktai taip ir ne kitaip! Net ir į mūsų Pskovą dabar tiesiasi Polocko ranka. Kniazius Jurijus bandys padėti Glebui, o kas iš to išeis, bala žino. Kad tik mums netektų nukentėti. Tiesa, Glebas geriau atsispirtų prieš pagonis...

Paskutinis kaušas midaus staiga nutraukė Petruškos gražbyliavimą. Jis apsidairė. Įdėmiai, tarsi pirmą kartą matydamas, apžvelgė Uvį, paskui Einių ir paklausė:

- Tai iš kur, sakei, esi kilęs, jaunasis pone?

- Iš kur kilęs?.. - norėdamas laimėti laiko, nutęsė Uvis. - Kaip čia pasakius...

- Žinoma, jei tai ne kokia paslaptis... Šiais laikais nelabai ir žinai žmogus... Atsargumas niekad nekliudo.

- Jokia čia paslaptis, - paaiškino Uvis. - Aš esu Kercė iš Rygos miesto... Tik niekam nesakyk!

Petrušką, atrodo, šis atsakymas patenkino. Ne tik šiaip sau vokietukas, bet dargi iš pačios Rygos! Vadinasi, kainą už pašarą žirgams, už nakvynę ir už pietus bus galima dar padvigubinti.

- Gink, Dieve! - užtikrino jis Uvį. - Jei jau gerbiamasis Kercė taip pageidauja, tai aš niekam nė žodelyčiu neprasitarsiu! Negi aš iš tokių, kurie liežuvį laido? Ar panašus?

- Nepanašus, nepanašus... - sutiko Uvis, žvelgdamas į nekaltas mėlynas šeimininko akis. Jis puikiai žinojo, kad netrukus pusė Pskovo išgirs, kad ne kokioj nors garsioj užeigoj, o pas Petrušką apsistoję svečiai iš pačios Rygos...

10

Vyno pirkliai

Juos pirmoji pamatė aukštai į eglę miško pakraštyje įkopusi Junda. Iki vidudienio ant šakos pratūnojo Zervis, o kai visai nutirpo kojos, teko jį pakeisti. Iš čia galėjai apžvelgti visą krūmokšniais apaugusį kadaise dirbamos žemės plotą. Izborsko kelias vingiavo kairiuoju laukymės pakraščiu iki pat kryžkelės, kur viena jo atšaka suko į Pskovą.

- Du raiteliai ir vienas nešulinis arklys! - riktelėjo ji žemyn Daubarui, kuris sėdėjo nugara atsirėmęs į eglės kamieną. - Dar per toli, kad įžvelgčiau, kas tokie...

Diena persirito į antrąją pusę, ir kelio saugojimas ėmė nusibosti. Iš pradžių dar buvo įdomu stebėti, kokie žmonės keliavo iš Izborsko pusės, tačiau dabar viskas buvo aišku. Daugiausia, žinoma, keliavo kaimiečiai, ir jų su Ordino pasiuntiniais net ir pusaklis būdamas nesupainiosi. Didžiuma sliūkino pėsti, pasitaikydavo raitų, girgždėdavo ir vienas kitas dviratis vežimas. Kur kas įdomesnių būta pirklių. Jų vežimai buvo geresni, kinkyti bent dviem, o kartais ir trimis ar net keturiais arkliais. Vežimus lydėdavo būrelis ginkluotų raitelių. Tokios vilkstinės, žinoma, būdavo stebėtojams galvosūkis, nes rūbus galima pakeisti, o tada nelengva nuspręsti, kas keliauja. Laimei, tik dvi tokios vilkstinės traukė į Pskovo pusę,.ir Junda, prislinkusi prie kryžkelės, kur kelias suko į mišką, įsitikindavo, kad raitelių ginkluotė - rusiška. Nors drabužius lengvai galima pakeisti, tačiau save gerbiantis karys neatsisakys savo kalavijo, skydo ar šalmo.

Raiteliai ir arklys su nešuliais vis artėjo ir netrukus Junda ėmė įtarti, kad jie kažkuo neįprasti.

- Apsirengę kaip pirkliai, bet žirgai - ne vietinės veislės! - negarsiai šūktelėjo ji. - Tą jau galiu pasakyti.

- Bet raiteliai tik du?

- Du. Ir vienas nešulinis arklys. Bet ir tas stiprių kojų.

- Dviejų lyg ir mažoka, - Daubaras padvejojo, bet vis dėlto nutarė atsistoti. - Dėl viso pikto pasakysiu Zerviui.

Kaip prieš tai Junda, taip dabar Zervis tūnojo visai netoli kryžkelės, kur kelias suko į mišką. Jei keliautojai sukels įtarimą, jis galės užšokti ant savo žirgo ir prijoti prie jų, sugalvojęs kokią nors dingstį.

Kai Zervis, ragindamas pentinais savo Širmį, pradėjo vytis abu raitelius, paskutinis prakaulus šviesiaplaukis jaunuolis tuoj pat susilygino su pirmuoju pirkliu. Priekyje jojusiam vyrui buvo apie keturiasdešimt, nors vėjo nugairintas veidas jį ir sendino. Abu jie buvo apsirengę kaip rusų pirkliai, išsiruošę į tolimas keliones. Vyresnysis per petį žvilgtelėjo į juos besivejantį raitelį.

- Atrodo, tik vienas... - kimiai tarė jaunesnysis. - Bet ko tas prakeiktas rusas nori?

Kalbėjo jis vokiškai.

- Vienas tai vienas, bet juk esame miške...- Vyresnysis įtariai apžvelgė abipus kelio tvyrančią tankmę. Įtempė ausis, stengdamasis išskirti miško garsus. - Gal kur nors pasislėpę ir kiti?

Šviesiaplaukis vaikinas tuo metu žvelgė į artėjantį Zervį. Prikandęs lūpą apsidairė ir papurtė galvą.

- Velnias žino, - tarė. - Bet šitas įtartinas. Iš snukio matau...

Vyresnysis raitelis susiraukęs patikrino, ar apsiausto skvernu pridengto kalavijo rankena savo vietoje. Iš karto matyti, kad tai patyręs karys ir dar apdovanotas gera klausa.

Iš tiesų, už kelių šimtų žingsnių per tankmę arkliu vedinas brovėsi Daubaras. Kelias čia lanku suko į kairę, kartodamas pelkėto upelio vingį. Pramaknojęs per upelio kemsynus, galėjai nukirsti kampą ir užbėgti keliu jojantiems už akių. Kadangi Uvis primygtinai reikalavo elgtis atsargiai, tokią galimybę jie buvo aptarę iš anksto, nors ir vylėsi, kad Daubaro pagalbos neprireiks.

Zervis vėl bakstelėjo savo Širmiui pentinais, mėgindamas pavyti raitelius dar prieš upelio vingį. Pastebėjo, kad jie įtariai susižvalgė ir pasitikrino po apsiaustais laikomus ginklus.

- *Bog f pomočj!* - šūktelėjo Zervis, juos beveik pasivijęs. - *Kuda putj deržite?* *

Rusiškai jis daug nemokėjo, tačiau šiuos sakinius atkakliai kartojo tol, kol, bent jo nuomone, jie ėmė skambėti tarsi būtų ištar-

* Dieve padėk! Kur vykstate? (*Rus.*)

ti tikro ruso. Dabar, prijojus arčiau, tapo akivaizdu, kad prie balno pririštų strėlių antgaliai - tikrai vokiški. Žirgai taip pat buvo stambių kaulų. Tokius žygiuose paprastai naudojo Ordinas. Tačiau patys keleiviai buvo apsirengę kaip rusų pirkliai, net žirgų kamanos buvo rusų darbo. Tik iš arčiau pažvelgus tapo aišku, jog drabužiai, nors ir apnešti kelio dulkėmis, buvo visiškai nauji.

- *F Pskov!* - nenoriai burbtelėjo vyresnysis. - *My kupcy...** - dar trumpai paaiškino.

Jaunesnysis tylėjo. Zervis prilaikė Širmį, kad šis žengtų greta raitelių. Pažvelgus į jų veidus, netapo aiškiau. Abu buvo švariai nusiskutę, tačiau juk skusdavosi ir rusų pirkliai iš pietinių žemių.

- Geri žirgai... - pastebėjo Zervis, atsargiai rinkdamas jam žinomus rusiškus žodžius. - Tokių mačiau Ordino žemėse.

- Ten pirkom...

Vyresnysis atsakinėjo rusiškai, tačiau jam tai sekėsi ne ką geriau, negu Zerviui.

Kelias čia suko į kairę, ir vyresnysis įtemptai žvelgė į tankmę. Jis pavarė savo žirgą taip, kad tarp jo ir Zervio būtų bent kelių sieksnių tarpas. Jaunesnysis tylėjo, tik įtariai baltakiavo į Zervį. Ranką laikė paslėpęs po apsiausto skvernu.

- Esame pirkliai... - dar kartą trumpai rusiškai paaiškino vyresnysis. - Užtat ir keliaujam...

- Taip... Sakėte. Suprantama...

Jei tai iš tiesų buvo pirkliai, tai daug prekių negabeno. Prie balnų buvo pritvirtinti tik ryšulėliai su manta, o nešulinis arklys tenešė du nepilnus odinius maišus.

- *Čem targūjete?*** - vėl rado rusiškų žodžių Zervis. Jei jie taip ilgai nesupranta, kad jis ne rusas, tai jie vokiečiai!

- Vynu. Vyną gabenam į Pskovą.

Tai galutinai įtikino Zervį, kad jie meluoja. Apie prekybą jis nusimanė neblogai, nes prieš keletą metų kartu su Uviu padirbėjo Dauguva plaukiančioje vytinėje. Vynas buvo prekė, kurią

---

* Į Pskovą! Mes pirkliai... (*Rus.*)

** Kuo prekiaujate? (*Rus.*)

paprastai gabendavo vandens keliais. Pskovą iš jūros buvo galima pasiekti per upes ir ežerus, o sausuma, ypač vienu nesunkiai apkrautu arkliu, nedaug vyno tenugabensi. Bent jau ne tiek, kad apsimokėtų pati kelionė.

- Negi vynu? - suabejojo Zervis ir siekė ranka patapšnoti per šalia risnojančio nešulinio arklio odinį maišą.

- *Los das! Hände weg!** - staiga riktelėjo šviesiaplaukis vokiškai. Jis atbloškė savo apsiausto skverną ir jo rankoje sublizgo iš makšties traukiamas kalavijas.

- *Nicht doch, Jürgen. Vorsicht!*** - šaukė vyresnysis.

Zervis įsitempęs laukė pavojaus, tad neapsižioplino. Persisvėrė į kairę balno pusę: jei Jurgenu pavadintas jaunuolis iš tiesų sumanys kirsti, tai kliudys nebent koją. Zervio nelaimei, kelias čia susiaurėjo, teko paraginti žirgą šauti į priekį. Vyresnysis vokietis jau spėjo užtverti kelią, ir Zervio Širmiui teko šokti nuo sausožemio. Įmirkusioje po lietaus žemėje priekinės žirgo kojos nerado atsparos, ir jis suklupo. Zervis nusirito ant žemės, o kai ėmė stotis, vyresnysis vokietis jau irgi buvo išsitraukęs kalaviją ir, pasilenkęs balne, taikė tiesiai jam į gerklę.

- *Gavari... Bystro! Čevo palez?**** - klausė vokietis, vėl sugrįžęs į rusų kalbą.

Zervis tik sužiopčiojo. Krisdamas jis truputį prisitrenkė, todėl dabar iš susijaudinimo nerado tinkamų žodžių, nei rusų, nei vokiečių kalba. Tik per sprindį nuo jo gerklės blizgėjo ašmenys, ir jam buvo visiškai aišku, kad kalaviją valdė prityrusi ranka.

- *Net... Ničevo...* - pagaliau sugraibė rusišką žodį Zervis. - *Ja ničevo...*****

Nors jo žvilgsnis nė akimirką nenukrypo nuo artėjančio prie gerklės kalavijo smaigalio, akies krašteliu Zervis pastebėjo kažkokį judėjimą toliau kelyje. Pamatė, kad kalaviją laikantis vyras staiga atsigręžė į tą pusę.

---

* Neliesk! Šalin rankas! (*Vok.*)

** Nereikia. Jurgenai. Atsargiai! (*Vok.*)

*** Kalbėk... Greitai! Ko lendi? (*Rus.*)

**** Ne... Nieko... Aš nieko... (*Rus.*)

- *Donner Wetter... Was ist das, verflucht nochmals!* -* suriko jaunesnysis vokietis.

Pasinaudojęs proga, Zervis tučtuojau nusirito į šoną, tačiau abu vokiečiai jau nebekreipė į jį dėmesio. Jiedu išpūtę akis žvelgė į neįtikėtiną reginį. Keliu į juos dundėjo sunkusis palšas Daubaro eržilas, o balne, pasistiebęs balnakilpėse ir siūbuodamas kartu su eržilo šuoliais, sėdėjo Daubaras. Plačiai praskleista skraistė plevėsavo virš jo pečių, ir atrodė, kad tie platūs pečiai užpildo visą kelią nuo eglyno kairėje iki lazdynų dešinėje. Vienoje rankoje, kuri laikė ir pavadį, jis spaudė kalaviją, o kita aukštai virš galvos iškėlė net jo didelio delno vos apglėbiamą rąstelį.

- *Nicht möglich, so etwas...* ** - Vyresnysis smarkiai trūktelėjo savo žirgo pavadį, besistengdamas apgręžti jį į puolančiojo pusę ir tuo pat metu stengdamasis atlaisvinti už balno pritvirtintą skydą. Jaunesnįjį, atrodo, visai pribloškė šis reginys: jis išsižiojo ir išpūtė akis. Zervis, įtempęs jėgas, šoko prie jo, stverdamas už kojos. Tuo pačiu metu Daubaras apsuko virš galvos rąstą ir paleido jį tiesiai į dar besiruošiantį atremti puolimą vokietį. Vokiečio žirgas, nors ir turįs kovos patyrimo, tokio puolimo nesitikėjo. Žvengdamas stojosi piestu, o besisukantis rąstas, užkliudęs jo krūtinę, dar pasisuko ir trenkė vokiečiui į petį. Tas kartu su žirgu nusirito į pakelės klampynę. Zervis, nutvėręs jaunesniojo vokiečio koją, trūktelėjo iš visų jėgų. Šis pasviro, dar pobandė atsiremti kalaviju, tačiau nuslydo nuo balno, ir Zervis alkūne stipriai kirto jam pasmakrėn. Vokietis žnegtelėjo ant žemės. Zervis pašoko ir koja užmynė kalaviją laikančią ranką. Peilį jis jau buvo išsitraukęs ir dabar prikišo kritusiam prie veido. Šviesiaplaukis jaunuolis pamėlusiu veidu stengėsi atgauti kvapą.

Per kelias akimirkas padėtis spėjo visiškai pasikeisti.

Daubaras, nušokęs nuo žirgo ir įbridęs iki kelių į pelkę, vilko į sausesnę vietą nebejudantį vyresniojo vokiečio kūną.

- Ko anie tave pjaut norėjo? - klausė, purtydamas ištrauktą

---

* Po perkūnais... Kas gi tai, prakeikimas! (*Vok.*)

** Neįmanoma, nieko panašaus... (*Vok.*)

iš pelkės vyrą už pečių. - Šitas, ko gero, nugeibs. Silpnų pakinklių...

- Jiedu vokiečiai. Bent tai išsiaiškinau! - Zervis pasilenkęs iš suglebusios šviesiaplaukio rankos ištraukė kalaviją. Tas pagaliau atgavo kvapą, tačiau vis dar iš skausmo žiopčiojo. - Kažkodėl melavo, kad jie vyno pirkliai.

- Vyno pirkliai?.. - Daubaras, pakratęs vyrą už pakarpos, įdėmiai pasižiūrėjo į jį. - Man tai jis nepanašus į pirklį. Bet atrodo, kad dar gyvas.

Vyresnysis sudejavęs atsimerkė. Jaunesnysis ne tik atgavo kvapą, bet pajėgė ir atsisėsti.

- Vyno, - pakartojo Zervis. - Taip jie man sakė. Bet kai norėjau patikrinti, ką veža, tai va šitas ir puolė su kalaviju. Šitą aš pasaugosiu, o tu pažiūrėk, ką tas arklys iš tikrųjų neša.

Daubaras, palikęs ant kelio išvilktą vyrą, priėjo prie nešulinio arklio, kuris buvo pasitraukęs į šalikelę ir nukoręs galvą naudojosi proga paskabyti žolių. Atrodė, kad šeimininkų likimas jo visai nedomino. Daubaras atsegė vieną iš dviejų odinių maišų ir pažvelgė į vidų. Įkišęs ranką, panaršė ir ištraukė apipintą vytelėmis žalsvo stiklo butelį.

- Galas žino... - tarė, pateliuškavęs butelį. Po to vėl pažvelgė į odinio maišo gilumą. - Čia tik skudurų prigrūsta. Ir buteliai. Bet skudurai, atrodo, tiktai tiems buteliams apvynioti.

- Negi iš tikrųjų vynas?

- Atrodo, kad taip...

Zervis atsiduso ir sutrikęs apsižvalgė. Jaunesnysis vokietis jau buvo visai atsigavęs ir piktai baltakiavo į jį iš padilbų. Vyresnysis dejavo, bet irgi stengėsi atsisėsti. Tik dešinioji jo ranka buvo keistai persisukusi. Gal lūžo virš alkūnės?

- Tikrai vynas! - nustebęs pakartojo Daubaras. - Nieko nesuprantu!

- Tai ką dabar darysim? - paklausė Zervis.

- Ugi palaukim Uvio, - per daug nekvaršindamas sau galvos, nutarė Daubaras. - Juk jis mums sakė vokiečius stebėti, ir va du nustebėjom. Bet čia jo laukti negalim. Gal kiti iš paskos atjoja...

11

Semionas Petrovičius

Artėjo vakaras, ir Uvis svarstė, ar pačiam joti į trobelę, ar geriau pasiųsti Einių. Nuspręsti, kam iš jų dviejų joti, taip ir nespėjo, nes į duris kažkas tyliai pasibeldė. Kai Einius atidarė, išvydo du vyrus. Vienas iš jų buvo lyg ir matytas, ir Uvis ne iš karto susigaudė, jog tai ne kas kitas, o išsiblaivęs buvusio kunigaikščio Boriso raštininkas Mitrofanas. Blaivumas jo išvaizdos nepagerino. Kažkoks susigūžęs ir suvargęs, net jo drabužiai, nors ir apvalyti, atrodė dar labiau nunešioti. Kadaise puošnus ilgomis rankovėmis kaftanas subliuškęs kabėjo ant Mitrofano pečių. Už jo stovėjo maždaug tokio pat ūgio ir amžiaus, tačiau kur kas stambesnio sudėjimo juodaplaukis vyras. Jo plaukų juodumą pabrėžė tankūs, virš akių į vientisą ežį suaugę antakiai. Nepažįstamasis įtariai pažvelgė vidun pro pravertas duris, po to atsigręžė į siaurąjį praėjimą ir stumtelėjo Mitrofaną į priekį.

- Sveikinu ir žemai lenkiuosi, geradari, - linkčiojo įeidamas Mitrofanas. Blaivus jis buvo praradęs pasitikėjimą savimi, kuris iš jo taip ir tryško vakar. - Leiskite jums pristatyti Semioną Petrovičių iš Polocko, kuris, jei jūsų tai neapsunkintų, norėtų...

- Vardas - nesvarbu! - suniurzgė tamsiaplaukis ir vienu šuoliu įžengė vidun. Skubiai apsisuko ir pats uždarė kambario duris, prieš tai dar kartą įtariai apžvelgdamas priemenę. Stropiai užstūmęs skląstį ir įsitikinęs, kad durys sandariai užvertos, atsigręžė į Uvį. Suraukęs juodus antakius, atidžiai jį nužvelgė. - Tai šitas iš Ordino žemės? Taip?

- Sakiau juk jums, Semionai Petrovičiau, - nuolankiai linksėjo Mitrofanas. - Nors jis ir apsimeta, kad ne iš ten, bet aš atpažinau. Aš akį turiu! Vokietis jis, ne kitaip.

- Ne tavęs dabar klausiu! - Semionas Petrovičius apvedė žvilgsniu kambarį ir įsispitrijo į pasitraukusį prie sienos Einių. - O jis kas toks?

- Mano tarnas, - šaltai atsakė Uvis. - Tačiau, gerbiamieji, pirma pageidaučiau sužinoti, kas jūs tokie?

- Kas aš? Nejaugi neatsimenat, kas aš? - išsipagiriojusį Mitrofaną, atrodo, buvo lengva įskaudinti, nes net šio klausimo pa-

kako. - Aš gi vargšas buvęs kniaziaus Boriso raštininkas. Ir žinokite, kad visai be priežasties išvytas iš pareigų, kurias atlikau pavyzdingai, ir...

- Nutilk! - kumštelėjo jį juodaplaukis. - Dabar jau nebesvarbu, kas tu toks. Niekam nerūpi. - Juodaplaukis pasisuko į Uvį. - Bet ar tikrai iš Kuoknesės?

Uvis nejučiomis šyptelėjo. Kol kas jis stengėsi suvokti, kur link suka ateivis, ir štai gavo pirmą paspirtį šiai mįslei įspėti. Žodį "Kuoknesė" juodaplaukis ištarė taip, kad tapo akivaizdu, jog jam šis miestas itin svarbus.

- Gal ir iš Kuoknesės... - atsainiai tarė Uvis. - O gal iš Rygos. Bet, gerbiamasis, tu įsibrovei nekviestas, todėl privalai pasiaiškinti.

- Sakiau juk, kad jis vokietis! - linksėdamas sušnibždėjo juodaplaukiui Mitrofanas. - Tie visada nori, kad viskas būtų kaip ant delno.

- Ne tavęs dabar klausiu! - Semionas Petrovičius vėl atsisuko į Uvį. - Tai... Tai reiškia, kad tu vokietis, taip? *Deutsch, ja?**

Net iš tų dviejų žodelių Uvis suprato, kad ateivis vokiškai moka silpnai. Taigi nebuvo jokio pavojaus, kad jis sugebėtų išsiaiškinti, kas Uvis toks.

- *Ja, so könte man recht sagen. Von der Insel Rügen, eine ehrlich alte Familie. Doch in den letzten Jahren mit dem Schwertbrüder Orden tätig. Und sie, mein Gnädiger Herr?* **

Uvis šiuos žodžius ištarė pabrėždamas vokiškųjų garsų skambesį ir su malonumu išvydo, kaip Semionas Petrovičius beviltiškai išpūtė akis - nors ir stengėsi, tačiau beveik nieko nesuprato.

- Gerai jau, gerai, - nusprendė Semionas Petrovičius. - Jis - vokietis.

- Sakiau gi jums... Sakiau! - nudžiugo Mitrofanas. - O jūs, Semionai Petrovičiau, nenorėjot tikėti!

- Reikia būti atsargiam. Ką gali žinoti. - Semionas Petrovi-

---

* Vokietis, taip? (*Vok.*)

** Taip, tiesą sakant. Iš Riugeno salos, garbinga sena šeima. Pastaraisiais metais veikiame su Kalavijuočių ordinu. O jūs, garbingasis pone? (*Vok.*)

čius neprašytas nuėjo prie suolo ir atsisėdo. Sudėjo delnus ir stipriai patrynė. Vis dar kažką įtemptai svarstydamas, jis nužvelgė Uvį, po to - Einių.

- Tokie jauni... Na, pamatysim. Vadinasi, reikia pasitarti.

- Gal pasitarti, o gal ir ne... - dar nesuprasdamas, kurlink suka svečias, numykė Uvis.

- Teisingai sakai! - Semionas Petrovičius atsisuko į vis dar stypsantį prie durų Mitrofaną ir nedviprasmiškai mostelėjo jam ranka, kad išeitų. Mitrofanas sumirksėjo ir, atrodo, įsižeidė.

- Semionai Petrovičiau... Kas jums būtų radęs tą vokietį?

- Klausyk, kiek pažadėjau, tiek ir užmokėsiu... Bet pats žinai, kad šis reikalas - slaptas. Supratai? Kaip sau nori, galiu ir nemokėti...

Atrodė, jog Mitrofanas tuoj pravirks. Jis garsiai sušniurkštė nosim.

- Tai šitaip... - sulemeno jis, bet kai Semionas Petrovičius dar kartą mostelėjo ranka, atsiduso ir išėjo.

- Aš turiu būti atsargus, labai atsargus, - ne tiek pasiteisino, kiek paaiškino Semionas Petrovičius. - O Mitrofanas, na, kalbėkim atvirai, kažkada buvo tvarkingas vyras, bet dabar liežuvio nebenuvaldo. Bet kad ir tu atrodai visai jaunas. Ar sugebi laikyti liežuvį už dantų?

- Kas mane pažįsta, tas manim pasitiki, - atsargiai pradėjo Uvis, įtemptai stengdamasis suvokti, ką visa tai reiškia. Kad šis apsilankymas turi kažką bendro su Polocku ir Ordinu, jau buvo aišku. Tačiau to toli gražu nepakako. - Tačiau man atrodo, kad ir tau dar reikia įrodyti, kad esi vertas pasitikėjimo.

- Man?.. Man įrodyti? - Semionas Petrovičius, atrodo, sutriko. - Bet jei tu esi tas, kurio man reikia, tuomet tau turėjo viską paaiškinti apie Semioną Petrovičių. Aš esu šviesiausiojo kniaziaus Glebo patikėtinis. Šviesiausiasis kniazius visuose reikaluose manimi visiškai pasitiki. Tai jis turėjo jums paaiškinti.

- Gal ir paaiškino, - nerūpestingai metė Uvis ir viduje atsiduso. Šis tas iš tiesų ėmė aiškėti. Glebas buvo mirusio Polocko kunigaikščio Fiodoro brolis, jam pagal rusų teisę turėjo atitekti Po-

locko valdžia. Tačiau Mindaugas parėmė Fiodoro sūnų, ir tai nulėmė valdžios klausimą. - Bet man praverstų įrodymai, kad iš tiesų kalbu su Semionu Petrovičiumi iš Polocko.

- Ar aš Semionas Petrovičius iš Polocko? Ar katės gaudo peles? Ar saulė teka kas rytą? Koks čia gali būti klausimas? Juk ir Mitrofanas sakė...

- Mitrofano patikimumą pats ką tik apibūdinai. Man reikėtų ko nors tikresnio. Komtūras Haseldorfas neatleidžia klaidų.

Kadangi anksčiau buvo paminėta Kuoknesė, tad su šiuo tamsiu reikalu turėjo būti susietas ir jos dabartinis išdidusis komtūras. Uvis gerai prisiminė savo derybas su juo, išlaisvinant motiną iš Kuoknesės pilies. Todėl tą vardą ir paminėjo tikėdamasis, kad pataikys. Ir neapsivylė! Semionas Petrovičius suraukė tankius antakius, skėstelėjo rankomis:

- Bet, gerbiamasis, kai komtūro pasiuntinys brolis Ulrichas atvyko į Minską derėtis, tai mes su juo susitikom. Jis turėjo paaiškinti, kaip mane atpažinti. Ir kodėl dabar neatvyko Ulrichas?

- Nesakau, kad nepaaiškino. Ir apie juodus antakius pasakė. Tačiau turiu žinoti, kad tau viskas patikėta! Juk pats ką tik sakei, kad reikalingas atsargumas.

Semionas Petrovičius giliai įtraukė orą. Jis vos valdėsi.

- O kam kitam gali būti patikėta? Tai juk aš įtikinau šviesiausiąjį kniazių Glebą, kad sumanymą su vynu verta apsvarstyti. Aš, o ne kas kitas!

- Aha.. Taip... - nutęsė Uvis. Jis jautėsi lygiai taip pat, kaip vieną kartą vaikystėje, kai išėjo ant ką tik užšalusio tvenkinio, o ledas linko ir skeldėjo. Nežinojai, ar jis įlūš, o jei įlūš, tai kurioje vietoje. - Vadinasi, kaip tik tu įtikinai dėl to vyno?..

- Niekas kitas! - tvirtai pareiškė Semionas Petrovičius. - Ir nemanyk, kad buvo lengva įtikinti. Juo labiau kad ir jam pačiam teks truputį išgerti. Kitaip juk Michailas negers. Čia tai gerai sumanyta. Jis dar abejojo, bet aš jam pasakiau, kad jei komtūras taip siūlo, tai jis žino, ką daro...

- Be abejo. Komtūras Haseldorfas žino, ką siūlyti.

- Taip aš šviesiausiajam kniaziui ir pasakiau. Tai kurgi jis?

Klausta buvo tiesiai, todėl reikėjo kažką atsakyti.

- Kur komtūras?.. - tyliai numykė Uvis.

Semionas Petrovičius sumirksėjo. Jo veidu perbėgo įtarumo šešėlis.

- Vynas, žmogau! Dėl ko gi buvo tartasi?.. Kur yra vynas?

- Aa! Taip... Vynas. - Reikėjo kažką greitai sugalvoti, ir Uvis metė žvilgsnį į Einių. Šis patraukė pečiais ir parodė pirštu į langelį, už kurio leidosi saulė. - Dar neatvežtas, garbusis Semionai Petrovičiau. Bet pakeliui. O, taip!.. Vynas pakeliui...

- Taip, taip... - pakartojo Einius. - Pakeliui!

Semionas Petrovičius atsistojo. Jo veidas tapo dar įtaresnis. Atrodė, jog juodi, beveik suaugę antakiai dabar pavirto vienu ežiu.

- Pakeliui... - burbtelėjo jis. - Tai ko aš čia su jumis plepu? Jūs vyno neatvežėt?

- Ne. Tas tiesa. Mat, aš... - Uvis įtemptai galvojo, ką čia dar pridūrus. - Aš turėjau patikrinti. Taip. Garbusis komtūras Haseldorfas nori, kas viskas vyktų tiksliai, kad nebūtų kokių nesusipratimų, todėl pasiuntė mane patikrinti... Bet vynas bus!

- Oo.. Jis pakeliui... - vėl pakartojo Einius. - *Ja ja.. Wein unterwegs...* *

Semiono Petrovičiaus įtarumas neišblėso, nors kažin ar tą galėjo nulemti prasta Einiaus vokiška tarsena. Jis priėjo prie durų ir pabandė jas atidaryti. Kadangi pats buvo stipriai užšovęs skląstį, o tas drėgname ore subrinko, atstumti buvo nelengva.

- Kur mums tave rasti, garbusis Semionai Petrovičiau? - paklausė Uvis. - Kai vyną atveš?

- Nesivargink! - Semionas Petrovičius kumščiu trenkė per užbrinkusį skląstį, ir šis pagaliau pajudėjo. Atrodė, jog tai jį šiek tiek nuramino. - Mitrofanas... Jis žinos. Tik nesakyk jam, kam manęs prireikė, supratai?..

- Be abejo, - užtikrino jį Uvis.

---

* Taip, taip... Vynas pakeliui... (*Vok.*)

12

Komtūro sąmokslas

Uvis atsiduso ir patrynė ranka kaktą. Paskui apžvelgė vos rusenančios ugnies nutviekstus veidus - tarsi kiek atsiprašantį Zervio, ramiom akim į jį žvelgiančios Jundos ir kreivoku šypsniu paženklintą platų Daubaro veidą. Šis, atrodo, net nesuprato, jog kažką būtų padaręs blogai.

- Vadinasi, jie abu dabar čia?

- Ugi matai, kad ne čia. Sakiau tau, kad toj jaujoj.

- Juk negalėjome palikti ant kelio, - pasiteisino Zervis. - Vyresniajam sulaužyta dešinė ranka. Bet mes aprišom.

- Ir jie tikrai gabeno vyną?

- Viso labo tik keturis butelius, - pridūrė Junda. - Suprask, jei gudrus. Apvynioti skudurais, kad nesudužtų. Žalio stiklo buteliai, vytelėmis apipinti, bet niekuo neypatingi. Užtat žirgai geri. Jau iš tolo mačiau, kad geri.

- Tu gi sakei teutonus stebėti... - atsiduso Daubaras. - Nepraleidom nė vieno. Visi kiti buvo rusai, tik trys pirkliai - iš Didžiojo Naugardo. Nereikėjo net klausti, užteko pažiūrėti į vežimą.

- Tai ką mes dabar su tais tavo teutonais darysim? - paklausė Junda.

- Ką darysim?.. - Uvis nuėjo prie durų ir pažvelgė į naktį. Dangus buvo skaidrus, švietė jaunas mėnulis. Tai reiškė, kad mėnesiena liks iki pat ryto. Jis grįžo prie vos rusenančios ugnies ir vėl prisėdo ant kaladės greta Jundos. - Tai pasakysiu tau, sesute, ką darysim... Judu su Zerviu galit ramiai eiti miegoti. Rytoj vėl stebėti reikia, nes šitie vokiečiai - dar ne tie, kurių laukiam. O Daubaras miegoti neis. Daubaras tuos vokiečius sergės, o aš juos gelbėsiu!

Jau snūduriuojantis Zervis plačiau atvėrė akis, o Junda atsisėdo tiesiau. Daubaras pasikasė pilvą ir susiraukęs suniurzgė:

- Aš sergėsiu, o tu gelbėsi? Kokius niekus čia tauziji? Gal tame Pskove drignių apsiėdei?

Uvis trumpai papasakojo apie pas jį atvykusį kunigaikščio Glebo patikėtinį Semioną Petrovičių. Akivaizdu, kad jis laukė kaip tik šitų vokiečių ir per laimingą Mitrofano nesusipratimą pataikė tiesiai ant Uvio. Taip pat akivaizdu, jog rezgamas sąmokslas

ir kad į jį įveltas būtent Kuoknesės komtūras Haseldorfas.

- Ugi pribaikim tuodu, ir bus po sąmokslo!

- Kažin... Gal tik kiek sutrukdytume visai eigai, nes atrodo, kad kniazius Glebas ir komtūras turi bendrų reikalų, todėl jei ne vienaip, tai kitaip vis tiek susiuostys. Bet dabar turime progą tuos jų kėslus sumaišyti. Semionas Petrovičius laukia tų dviejų ir manimi pasitiki, o jei ir tie du manimi pasitikėtų, galėčiau tiksliau sužinoti, kokią košę jie čia bando užvirti.

- Tas vyresnysis gudrus kaip žiurkė, - pastebėjo Zervis. - Ir tas jaunasis nepėsčias. Kodėl, manai, jie turėtų tavimi pasitikėti?

- Jei juos išgelbėčiau! Jei pamatytų, kad nugalabijau šitą juos mirtinai išgąsdinusį Griaumedį... - Uvis dūrė pirštu Daubaro pusėn. - Tada gal ir patikėtų!

- Teisingai! - įsiterpė Junda, Daubarui dar nespėjus išsižioti. - Kas žiūrės savo gyvybės išgelbėtojui į dantis?

- Ugi ne taip greitai, ne taip greitai... Ką čia paistot? - pagaliau atsitokėjo ir Daubaras. - O aš čia kuo dėtas? Kodėl tu turėtum mane nugalabyti?

- Nebijok, Griaumedi! Tau teks tik ant žemės pagulėti... Prieš tai sukriok kaip skerdžiamas meitėlis ir drybsok! Bus tamsu, ir jie nesusigaudys. Be to, pasakysiu, kad reikia greitai bėgti! Ar tas su nulaužta ranka joti gali?

- Gali, nors ir nelengvai... - pakraipė galvą Zervis. - Man atrodo, jam ir keli šonkauliai lūžę. Daubaras tvojo atsakančiai.

- Et! Net kirvio neturėjau pasiėmęs... Žiūriu, kad jie jau ruošiasi Zervį pjauti, tai tik tokį šakaliuką sugraibiau.

- Geras šakaliukas! Va toks... - Zervis išskėtė pirštus, parodydamas rąsto storį. - Tą šakaliuką jie atsimins, kol gyvi...

Komtūro patikėtinis brolis Heinrichas buvo beprarandąs viltį ir tik meldė Dievo, kad jis sutrumpintų kančias. Nulaužtoji ranka nutirpo, jos beveik nejautė, tačiau sulig kiekvienu atodūsiu skausmas nudiegdavo krūtinę nuo duobutės iki pat peties. Netoli jo,

parmestas ant šiaudų, saldžiai miegojo surištas knechtas Jurgenas. Nors brolis Heinrichas ir suvokė, jog taip neturėtų būti, tačiau jį vis tiek pykino Jurgeno šnarpštimas. Reikėtų dėkoti Dievui, kad per tą bjaurų ir kvailą antpuolį bent vienas jų liko sveikas. Bus galimybė jį pasiųsti surasti išpirką, ir nors Heinrichas neleido sau per daug įsijausti, kad jam tai pagelbėtų, tačiau bent jau buvo galima tikėtis, jog dar ne viskas prarasta. Tie plėšikai - brolis Heinrichas neabejojo, jog pateko į paprasčiausių plėšikų rankas - turbūt jau spėjo įsitikinti, kad jie jokio lobio neveža, o pinigų likę tik tiek, kiek reikia kelionei. Keturi buteliai vyno - menkas grobis...

O kas, jei jie užsimanė tą vyną išgerti?

Tada, žinoma, tektų palaidoti paskutines viltis... Nors gal ir ne. Tie plėšikai elgėsi labai keistai...

Brolis Heinrichas suspaudė kumščius, stengdamasis sustabdyti kraujo tvinkčiojimą smilkiniuose, ir įsiklausė. Taip, be jokios abejonės, lauke nuaidėjo žingsniai! Kažkas ne ėjo, o bėgo... Ir tada nuaidėjo riksmas.. Duslus ir skausmingas... Kažkas dunkstelėjo, o gal nukrito sunkus daiktas. Liko tyla. Tamsoje zyzė uodas, buvo girdėti, kaip šiauduose čeža pelė. Po to sugirgždėjo lėtai veriamos durys. Brolis Heinrichas pasirėmė kairiąja alkūne ir įsižiūrėjo į tamsą. Lauke švietė mėnulis, pro pašiūrės plyšius dangus atrodė balzganas, o duryse pasirodė tamsus šešėlis.

- *Hallo... Wo seit ihr?** - pasigirdo prislopintas balsas, ir Heinrichą suvirpino vilties banga. Ištarta buvo ne tik vokiškai, bet ir gryna Liubeko tarme.

- Čia... Mes čia, - daugiau nesvarstydamas šio keisto stebuklo, patylomis atsakė Heinrichas. - Jurgenai... Ei, Jurgenai... Atsibusk.

Taip netikėtai pasirodęs vyras apgraibom prislinko prie jo.

- Tik tyliai! - šnibždėjo jis nepriekaištinga vokiečių kalba. - Vieną iš sargų nudėjau, bet kiti gali sugrįžti. Turime kuo greičiau ir kuo tyliau iš čia nešdintis. Ar galėsite joti?

---

* Ei... Kur jūs esate? (*Vok.*)

- Taip... Taip! - užtikrino brolis Heinrichas, nors ir suvokdamas, jog tai bus nepakeliama kančia. - Kas jūs?

- Kercė, iš Rygos. Bet tai nesvarbu dabar, - nepažįstamasis atsargiai perpjovė brolio Heinricho kojas saistančias virves. - Sužinojau, kad jus užpuolė.

Atsibudo ir Jurgenas. Įvykiai po to klostėsi žaibo greitumu. Jurgeno ramstomas ir prilaikydamas savo aprištą lūžusią ranką, brolis Heinrichas išslinko iš pašiūrės. Akys buvo pripratusios prie tamsos, todėl mėnesienoje galėjo gana daug įžvelgti. Žolėje, netoli durų, tysojo kūnas. Vien iš jo dydžio buvo aišku, kad tai tas neįmanomai plačių pečių plėšikas, nutrenkęs jį nuo žirgo. Tvyrojo nejauki tyla. Juos gelbstintis Kercė buvo jau parengęs ir žirgus, įskaitant ir nešulinį arklį.

- Bet vynas... Ar vynas tebėra?..

- Nežinau, apie ką kalbat, gerbiamasis... - sušnibždėjo tas jaunasis Kercė. - Uždėjau tuos maišus, kuriuos radau... Turime skubėti!

- Yra... Atrodo, visi... - pagraibęs maišuose, užtikrino Jurgenas ir, nors broliui Heinrichui iš skausmo raibo akyse, jam iš karto palengvėjo.

Kas buvo po to, brolis Heinrichas vėliau stengėsi neprisiminti. Nors, kaip nuolat tikino tas juos vedantis Kercė, kelias iki Pskovo buvo netolimas, jis truko beveik amžinybę. Sukandęs dantis ir kartkartėmis alpdamas, brolis Heinrichas sveikąja kaire ranka iš paskutiniųjų laikėsi įsikibęs balno rago. Pagaliau jau auštant priekyje pasirodė neplati, bet srauni upė. Po to žirgų kanopos sudundėjo mediniu tilto grindiniu ir, sunkiai praplėšęs akis, brolis Heinrichas pamatė, kad jie prijojo miesto vartus.

Ką tas Kercė pasakė sargybiniams, kaip jie purvinomis gatvelėmis nujojo iki kažkokio namo, brolis Heinrichas vėliau negalėjo prisiminti. Pagaliau atgavusį sąmonę jį pirmiausia pasiekė sakingų rąstų kvapas, o paskui ir saulės spinduliai, pažvelgę pro mažytį langelį.

- Tas jaunasis Kercė užleido mums savo kambarį, - paaiškino Jurgenas. Jo veidas buvo labai susirūpinęs. - Be jo mes būtume žuvę.

- O buteliai?.. - suskeldėjusiomis lūpomis sušnibždėjo brolis Heinrichas.

- Yra buteliai... Ir žirgai pašerti. Viskas gerai, nesirūpinkite.

- O pasiuntinys iš Polocko?

- To dar nebuvo. Betgi jis pats turi mus surasti, o ne mes jį. Taip buvo Minske sutarta. Manau, kad atsiras...

- Viešpatie, būk pagarbintas, kad pasiuntei mums pagalbą... - sušnibždėjo brolis Heinrichas ir vėl nugrimzdo į nebūtį.

Uvis pritūpęs prispaudė ausį prie aitriai kvepiančios sakais sienos. Peilio ašmenimis jis buvo atsargiai iškrapštęs samanas tarp dviejų rąstų ir dabar, priglaudęs ausį prie plyšio, aiškiai girdėjo gergždžiantį sužeistojo Ordino brolio alsavimą. Kai jis šeimininkui Petruškai pasakė, kad ką tik atkeliavo du vokiečių pirkliai, kurie norėtų apsigyventi greta jų, jis jau buvo ištyrinėjęs, kad laisvą patalpą skiria tik netašytų rąstų siena. Vidinei sienai dailidės parinko laibus rąstelius, o tarpus lengvai užglaistė sumaišytomis su moliu samanomis. Prakrapštyti plyšį nebuvo sunku. Brolį Heinrichą Uvis dabar, jei ne rąsteliai, galėtų lengvai pasiekti ranka, nes jo lova buvo prie pat sienos. Ausį priglaudęs, galėjai girdėti kiekvieną jo atodūsį.

Patvarus padaras vis dėlto kalavijuotis! Tą reikėjo pripažinti. Kai Uvis, atrišinėdamas ir mintyse keikdamas Zervį už kietai suveržtus mazgus, apčiupinėjo jo krūtinę, įsitikino, kad lūžusi ne tik jo dešinioji ranka, bet ir du šonkauliai. Kalavijuočio laimei, lūžę kaulai neišsiskyrė ir neperdūrė plaučių. Jei neįsimes karštinė, tai gal išgis. Tačiau joti su ką tik lūžusia ranka ir dviem sulaužytais šonkauliais iš tiesų buvo kankynė. Tai Uviui priminė tą baisią naktį, kai jam pačiam teko keliauti su strėlės peršauta blauzda. Tiesą sakant, broliui Heinrichui buvo kur kas sunkiau, bet jis visą kelionę ištesėjo nesiskųsdamas. Pradėjo dejuoti tik į pačią pabaigą, kai ėmė prarasti sąmonę. Gerai, kad jis nusilpęs ir nuo skausmo apdujęs. Tas šviesiaplaukis Jurgenas, nors irgi pakankamai įtarus vaikinas, proto skvarbumu nepasižymi. Galva jam

reikalinga tik tam, kad būtų ant ko užmauti šalmą. Dvikovoje jis pavojingas priešininkas, tačiau šiaip visiškai priklausė nuo savo viršininko išminties. Dabar, kaip gerai girdėjo Uvis, Jurgenas nekantraudamas žingsniavo po kambarį iš kampo į kampą.

Nekantravo ir Uvis. Jau buvo gerokai po vidudienio, o Einius dar rytą didžiojoje užeigoje surado apyblaivį Mitrofaną ir jam pranešė, kad pagaliau atvyko tie, kurių laukė Semionas Petrovičius.

- Tas kad pašoks! - pasakojo Einius. - Bet pamatė, jog ąsotyje dar yra midaus, ir vėl atsisėdo. Sėdi sau, gurkšnoja, o aš laukiu, kol pabaigs, kad galėčiau pažiūrėti, kur eis. Baisi kupeta! Aš laukiu, o anas siurbčioja. Pagaliau baigė, išėjo ir svirduliuoja iš vienos gatvės pusės į kitą. Maniau, kad paramstyti reikės, bet taip ir nuėjo svirduliuodamas, žaltys. Iki tokio skersgatvio už pilies.

Uvis jau buvo spėjęs skersai išilgai išvaikščioti miestą, todėl žinojo, kad ten yra nedidelė užeiga.

Tačiau apie tai jie kalbėjosi kieme dar prieš vidudienį, o dabar kunigaikščio Glebo patikėtinio laukė žingsniuojantis po kambarį Jurgenas ir sunkiai alsuojantis Ordino brolis. Laukė ir Uvis. Ilgai tupint prie sienos, ėmė tirpti kojos. Uvis jau norėjo atsitiesti, kai išgirdo stuksenimą į duris.

Sugirgždėjo durys, ir pasigirdo pažįstamas Semiono Petrovičiaus balsas. Kaip ir per susitikimą su Uviu, Semionas Petrovičius buvo įtarus ir norėjo išsiaiškinti, kodėl neatvyko Minske derybas vedęs brolis Ulrichas ir kodėl jiems nepranešta apie pasiųstus kažkokius tarpininkus. Broliui Heinrichui kantrybės ir nuovokos netrūko, tačiau dabar jis buvo pavargęs ir skausmų iškamuotas.

- Kodėl neatvyko Ulrichas, ne jūsų, o komtūro reikalas! - atšovė jis šiek tiek sustiprėjusiu balsu. - Man pasakyta viskas, kas reikalinga. Pavyzdžiui, pranešta, kad jūs už susitikimą su kniazium norėjote dešimties grivinų kyšio...

- O, tada aš dar nesupratau reikalo svarbos... - Iš Semiono Petrovičiaus balso buvo aišku, jog jo karingumas išsyk išblėso. - Vos tik supratau, kad tai vyksta su komtūro žinia, iš karto sutikau... Iš karto! Supraskite, kad atsargumas yra būtinas. Aš tik norėjau patikrinti, ar pasiuntinys tikrai iš Kuoknesės.

- Gerai jau! - nekantriai pertraukė jį brolis Heinrichas. - Jei jau esame tokie atsargūs, tai pasakykite, dėl kelių vyno butelių buvo tartasi?

- Dėl keturių, - klusniai atsakė Semionas Petrovičius.

- Na, gerai!.. - brolis Heinrichas vėl atsiduso. - Kaip matot, aš sužeistas. Per stebuklą tą vyną čia atgabenom. Užpuolė mus vakar prieš pat Pskovą, aš vos gyvas likau. Dievo apvaizda pasiuntė išgelbėtoją... Tad klausykis ir atsimink - tai stiprus vynas! Iš Malągos. Skonis pakankamai aitrus, kad skirtumo nepajustum. Užnuodytas tik vienas iš keturių butelių.

Jis atsikosėjo ir suvaitojo iš skausmo. Nelengva kosėti, kai du šonkauliai įlūžę.

- Vienas. Tai jis pažymėtas?

- Iš lauko - ne, - tęsė brolis Heinrichas. - Visi atrodo lygiai taip pat, net vienodai vytelėmis apipinti. Tik vieno butelio kaklelyje, kai pakeli prieš šviesą, matyti trys stikle sustingę oro burbuliukai. Beveik vienoje eilėje. Šiaip jokio skirtumo nėra.

- Tai gerai, nes kniazius Michailas įtarus. Nuo tos dienos, kai pradėjo valdyti Polocke, niekuo nepasitiki.

- Įtikinkite šviesiausiąjį kniazių, kad vieną taurę to vyno jis gali išgerti be jokio pavojaus. Taigi jis gali drąsiai iš pradžių išgerti vyno kartu su savo brolėnu. Netgi dvi taurės per daug nepakenks. Kad paveiktų, reikia išgerti pusę butelio. Ir nuodai pradės veikti tik po kelių valandų. Taigi iš mūsų pusės padaryta viskas.

Už sienos sugirgždėjo lova. Brolis Heinrichas skausmingai atsikosėjo ir ilgai negalėjo atgauti kvapo.

- *Sie müssen ruhen, Bruder Heinrich...** - pasigirdo susirūpinęs Jurgeno balsas.

Brolis Heinrichas giliai atsiduso.

- Eikit.. Eikit!.. - tarė švogždžiančiu balsu. - Jurgenas jums įteiks butelius.

- Tai mes siunčiam širdingiausius linkėjimus garbingajam komtūrui Haseldorfui... O šviesiausiasis kniazius Glebas bus jums dė-

* Jūs turite pailsėti, broli Heinrichai... (*Vok.*)

kingas iki karsto lentos... - pataikaujamai tarė Semionas Petrovičius. - Tik jūs dar man nepasakėte... Tas vokietis jaunuolis, kuris padėjo mus surasti... Ar juo galima pasitikėti?

- Jis mus išgelbėjo... Jis paties Dievo atsiųstas... - vos girdimai sušnibždėjo brolis Heinrichas.- *Gib ihm die Flaschen...* * - kreipėsi jis į Jurgeną, ir už sienos pasigirdo dviejų žmonių žingsniai.

Daubaras kasėsi smakrą ir neatrodė labai patenkintas. Uvis gerai suprato, kodėl. Mielai būtų jojęs pats vyriausiasis brolis. Daubaras Polocką dažnai minėdavo pasakojimuose apie savo žygius.

- Zervis geriausiai susigraibo rusiškai, - paaiškino Uvis. - O vokiškai moka ne ką blogiau už mane. Jam ir joti!

- Ugi aš tai esu jojęs pro Polocką! Tada susišnekėjau be jokio vargo... - Daubaras suraukė kaktą, stengdamasis prisiminti bent keletą rusiškų žodžių. - *"Chadi siuda, dievačka... Ne bojsia..."*** Va, pats matai!

- Gerai jau, gerai. Bet juk ir pats supranti, Griaumedi, kad tada turėjote kelis šimtus vyrų. Šnekta tokiu atveju - paprasta.

- Todėl ir kalbos būti negali, kad tokį didelį ir pastebimą išleistume, - įsiterpė Junda. - Teks joti Zerviui. Žinoma, geriausia būtų Uvis, bet jo reikia Pskove. O tavęs tai čia labiausiai reikia, Daubarai. - Ji atsisuko į brolį ir net įstengė nusišypsoti. Jei būtinai reikėjo, Junda sugebėjo būti ir švelni. - Darbo čia - marios.

- Darbo, vadinasi... Tūnoti krūmuose, arba dar geriau - vaizduoti numirėlį... Ugi ką padarysi. Gerai bent, kad nebelyja.

- Į Polocką dar turėsi progos. O dabar tu tikrai čia labiau reikalingas, nes šitie du - ne Naugardui skirti pasiuntiniai. - Uvis prikando lūpą ir susimąstė. Įdomu, kad nei Semionas Petrovičius, nei brolis Heinrichas net neužsiminė apie Ordino vadovybę Ry-

---

* Duok jam butelius... (*Vok.*)

** "Ateik čia, mergaite... Nebijok..." (*Rus.*)

goje. Minėjo tik komtūrą Haseldorfą. - Atrodo, kad Kuoknesės komtūras pats bus sumanęs šitą šunybę, ir greičiausiai nuo Rygos slepia, nes, matyt, tam nepritartų nei magistras, nei vyskupas.

- Jei manai, kad šitas naujasis didysis magistras nesutiktų vien todėl, kad šunybė, tai klysti... - papurtė galvą Zervis.

- Ne, ne todėl, kad šunybė... Šunybių jis pats daryti nesivaržo. Iš atsargumo. Šiuo atveju jiems reikia pasitikėti ne savais, o rusais. Jei nepavyktų, tarp rusų kunigaikščių pasklis kalbos, kad Ordinas nesidrovi ir kilminguosius nuodyti. Ordinui tai būtų ne į naudą. Todėl taip ir svarbu, Zervi, kad šita šunybė neišdegtų. Semionas Petrovičius iškeliavo vakar po pietų. Jiems dar reikės rasti progą, kad kniazius Glebas galėtų išgerti vyno kartu su savo brolėnu. Tad, nors laiko tikriausiai šiek tiek dar yra, tuščiai eikvoti jo negalime.

- Jei Zervis dabar išjos ir gerai spaus, rytoj vakare bus Polocke! - pridūrė Daubaras, tuo leisdamas suprasti, jog susitaikė su Uvio sprendimu. - Kelias juk aiškus. Tereikia surasti Dauguvą, o paskui - prieš srovę...

- Betgi reikia per Ordino žemes joti, ir dar vienam. Teks labai atsargiai... - Zervis atsistojo ir nusibraukė šapus nuo odinių kelnių. Jo rudos akys atrodė susirūpinusios. - Vadinasi, butelis su trimis burbuliukais. Ir sakė, kad jei išgertum taurę iš to butelio, tai žmogui dar nieko?

- Sakė, bent tiek ištvertų. Bet tau juk gerti nereikės!

- Dėl to per daug nesijaudinu. Tačiau turėsiu įtikinti tą dabartinį kniazių Michailą, kad jo tikras dėdė jį nunuodyti taikosi.

- Baisi čia kupeta! - įsiterpė Einius. - Tie rusų kniaziai vienas kitą galabija iš kairės ir dešinės. Kai tik kokios žinios iš jų žemių ateina, žiū, vėl vienas nudaigotas. Blogiau net už Mindaugą. Manau, kad ne tik patikės, bet dar tave ir išbučiuos...

- Va! Dėl kniaziaus bučinio tikrai verta joti į Polocką, - šyptelėjo Zervis ir atsistojo. - Užteks kalbų. Kelionė laukia!

13

Zakis gelbsti

Į Livonijos žemes Zervis įjojo be didesnių nuotykių. Tačiau dabar reikėjo keliauti atsargiau, kad nesusidurtum su Ordino sienų sargyba, todėl kelionės sparta neišvengiamai sulėtėjo.

Artėjo vakaras, vėl pradėjo krapnoti lietus. Iš vienos pusės tai buvo neblogai, nes galėjai tikėtis, jog ir sienų sargyba sulindo į šiltas kareivines, tačiau, antra vertus, lietus žadėjo nemalonią naktį. Zervis su liūdesiu prisiminė svetingą Zakio buveinę, tačiau iki jos reikėtų joti gerą pusdienį. Be to, kaip ją ir rastum? Ne, nakvynę teks prasimanyti pačiam. Zervis pristabdė žirgą prie dumblino keliuko. Gilios vėžės vedė už ožkų nuganytos kalvos, kur kyšojo keli šiaudiniai trobelių stogai. Buvo girdėti, kaip mykia iš ganyklų vedamos karvės. Pagunda buvo stipri, ir jei ne kelionės svarbumas, Zervis būtų pabandęs susirasti pastogę. Tačiau dabar tik pastatė apykaklę ir lėta žingine keliavo toliau.

Kaip ir reikėjo tikėtis, naktis praėjo nekaip. Retame beržyne, kuriame apsistojo, didesnio laužo užkurti Zervis nedrįso. Net ir darganotą naktį šviesa tvieskia toli. Negalėjai žinoti, kieno akis ją pastebės. Pritritinęs du sutrešusius beržų rąstus netoli vienas kito, užkūrė tarp jų ugnį, kurios užteko sušildyti rankoms ir truputį apdžiovinti nedidelį žemės lopą. Paskui atstūmė vieną vos pradėjusį smilkti rąstą ir, nužėręs pelenus į šoną, atsigulė ugnies įšildytoje vietoje. Kuriam laikui šilumos užteko ir, nepaisant įkyriai krapnojančio lietaus, pavyko užmigti. Pabudo dar prieš saulėtekį. Dantys kaleno nuo šalčio, o tamsoje sugraibyti sausesnių žabų prakurai ir vėl įžiebti ugnį nebuvo vilties. Iki pat aušros pratūnojo po pasvirusiu beržu. Kartkartėmis jo Širmis, kuris netoliese skabė tamsoje retą beržyno žolę, prieidavo ir nuleidęs galvą tarsi patikrindavo, ką gi čia veikia jo šeimininkas. Jo šiltas alsavimas, kuris maloniai pakutendavo sušalusį Zervio skruostą, buvo vienintelė paguoda.

Kai išaušo tiek, kad buvo galima įžiūrėti kelią, jis sugriebė žirgą už pavadžio ir tekinas pasileido į pietus. Širmis retkarčiais žvilgtelėdavo didele akimi, nesuprasdamas, ką išdarinėja jo šeimininkas. Laimei, lietus liovėsi gana greitai, o jis bėgdamas sušilo pa-

kankamai, kad galėtų sėsti į sudrėkusį nuo ryto rasos balną. Tarsi susigėdusi dėl savo aplaidumo, netrukus iš už debesų išlindo saulė, ir kelionė tapo kur kas malonesnė. Kelias, nors ir ne dažnai naudojamas, buvo gana aiškus, tad tokiam supratingam žirgui kaip jo Širmis, kur risnoti, rodyti neteko. Zervis atleido pavadį ir, kairiąja ranka nusitvėręs už balno rago, lėtai siūbavo, prisitaikydamas prie Širmio žingsnių. Kartais jo galva nusvirdavo, ir jis sumirksėjęs vėl pasistengdavo ją laikyti kuo tiesiau.

Jojo dabar klevais ir beržais papuošto didelio eglyno pakraščiu. Dešinėje plytėjo išmarginta akivarais ir nusėta švendrių ploteliais pelkė. Kelias vingiavo, aplenkdamas gilesnes pelkės klampynes, tačiau po ilgų liūčių jis buvo ganėtinai klampus, ir Širmis neskubėjo. Išklysti iš kelio čia buvo neįmanoma, nes pamiškę gožė tankus neūžaugų eglių ir kadugių brūzgynas. Širmis kinkavo patogia jam žingine. Zervis, per daug jo neskubindamas, lėtai suposi balne.

Nei žirgas, nei Zervis nepastebėjo, kad priekyje iš tankių gluosnių pakilo varnų būrys ir krankdamas nusklendė tolyn virš švendrynų. Varnoms nuskridus, vėl įsivyravo tyla, tik žirgo kanopos žlegsėjo įmirkusia kelio žeme. Tačiau dar neprijojus gluosnių, kairėje, eglių tankmėje, sutraškėjo lūžtančios šakos.

Tai pažadino Zervį. Stipriau sugriebęs pavadį, jis pasistiebė balne ir įsiklausė. Šakos vėl subraškėjo. Kažkas sunkus brovėsi per tankmę. Tai negalėjo būti elnias, nes pabaidytas jis bėgtų tolyn, o pavojingas garsas ne tolo, bet artėjo. Zervis paragino žirgą ir jau buvo besiekiąs į šoną nusisukusio kalavijo rankenos, tačiau tą pačią akimirką netoli gluosnio prasiskyrė eglių šakos, ir į kelią vienas po kito išjojo trys vyrai. Vieno jų krūtinę dengė šarvai. Abejonės neliko - jam kelią užtvėrė ginkluoti ir jau anksčiau jį pastebėję vokiečiai. Dabar siekti kalavijo buvo tolygu savižudybei. Jis apgręžė Širmį ir sukalbėjo trumpą maldą žirgų dievui Kovui. Tik nuo Širmio kojų eiklumo dabar priklausė jo likimas. Tačiau bematant paaiškėjo, kodėl prieš tai miške traškėjo šakos. Į kelią, atkirsdami galimybę pabėgti, išjojo dar du raiteliai. Kairėje liūdnai siūravo švendrės, tyvuliavo bekraštė pelkė.

Zervis giliai atsikvėpė ir taip smarkiai sukando dantis, kad net akyse suraibuliavo.

- Ramiau... - tarė pats sau pro sukąstus dantis. - Dabar tik ramiau...

Piktų veido bruožų šarvuotas vokietis prijojo artyn ir griežtai paklausė, iš kur jis ir kur joja. Zervis, nors puikiai suprato klausimą, bejėgiškai gūžtelėjo pečiais. Norėjo šyptelti, tačiau nepavyko. Geriausia dabar buvo dėtis mažai ką nutuokiančiu, savais reikalais keliaujančiu žiemgaliu.

- Kas toks? Iš kur? - jau latviškai paklausė vokiečio rankos mostu pasišauktas knechtas. Šis buvo prasčiau apsirengęs ir ginkluotas tik ietimi. - Kur keliauji?

- Aš esu iš... Na, iš ne taip toli, - sulemeno Zervis, stengdamasis savo žiemgališkai tarmei suteikti sėlių kalbos gaidą. Iš knechto tarsenos buvo galima spręsti, kad jis ne vietinis, bet greičiausiai atkeltas iš Kuršo. - Keliauju į Lamberto pilį. Ten tarnauja mano brolis...

Lamberto pilaitė stovėjo toliau į Dauguvos pusę, ir, kiek suvokė Zervis, buvo už šios pasienio srities ribų.

- Bet juk tu ginkluotas! Tik Ordino kariams čia galima nešiotis ginklus.

- Tai mano brolio... Jis tarnauja Ordinui.

Knechtas apsisuko ir išvertė, kas pasakyta, vokiškai. Už jo stovintis vokietis nusispjovė į žolę:

- Kertu dešimt prieš vieną, kad tas kiaulė meluoja! Nieko, patikrinsim. Suriškit jį!

Vėl pasisukęs vertėjas jam kreivai šyptelėjo:

- Teks tau joti su mumis, balandėli.

Iš kitos pusės jau buvo priartėję dar du knechtai. Vienas jų užmetė kilpą ir patraukė taip, kad virvė susiveržtų ties Zervio juosmeniu. Antrasis nusegė kalaviją ir atrišo prie balno pritvirtintą lanką su strėline.

- Šitas strėles tai jau tikrai ne medžioklei būsi įsitaisęs! - šūktelėjo jis, nagu bandydamas strėlių smaigalius. - Kur jis ir gavo tokių kietų?..

Kiti du neskubėdami rišo jį kanapine virve. Zervis susikaupė ir, kai jam rišo riešus, kiek galėdamas suspaudė kumščius ir įtempė visus raumenis. Kadaise Uvis jam rodė, ko jį Rygoje buvo išmokęs visokių apgavysčių meistras senis Kroicvaldas, kuris sugebėdavo išsilaisvinti, nors ir kaip jį supančiotų. Zervio padėtis, žinoma, buvo liūdnesnė. Tai nebuvo pasirodymas, po kurio galėjai nusilenkti plojantiems žiūrovams, bet gyvybės ir mirties klausimas. Už neteisėtą ginklo nešiojimą Ordinas baudė žiauriai, pati švelniausia bausmė, kurios jis galėjo tikėtis - nukirsta dešinioji ranka.

- Jei jį pakars, tai tos strėlės - mano! - riktelėjo, eidamas prie savo žirgo, vienas iš knechtų.

- Oho.. Kuo tu geresnis? - klausė kitas.

- Niekuo ne geresnis, bet mano eilė! O kam teko to pakarto sėlio kalavijas, a?

- Kad toks godūnas, tai turėkis! - Zervį baigęs raišioti knechtas metė laisvą virvės galą pirmajam. Tas sodriai nusikeikė, nes tai reiškė, kad jodamas visą laiką turės laikyti kokių keturių sieksnių virvę, veržiančią Zervio riešus. Visi sulipo ant žirgų.

- Nesiterliokit! Kelio dar liko daug! - šūktelėjo skydiniais šarvais apsitaisęs riteris ir paragino savo žirgą. Ordino pasienio sargyba pajudėjo. Pajoję keliu iki praretėjusio miško, pasuko kairėn. Kiek sugebėjo susigaudyti Zervis, jodami šia kryptimi jie turėtų perkirsti Aiviekstės upę. Netoli nuo jos buvo pelkės ir ežeras, kur juos aptiko Zakis.

Gerą pusdienį jie jojo šiaurės vakarų kryptimi, ir medžių šešėliai vėl pradėjo ilgėti. Ordino sienų sargybiniai neskubėjo, nes, matyt, grįžo apjoję didoką ratą, todėl visi atrodė nusikamavę ne mažiau už naktį vos numigusį Zervį. Gal ir juos tas pats lietus buvo pagavęs miškuose, kur negalėjai rasti pastogės. Ypač pavargęs atrodė knechtas, laikęs ilgą virvę, kuria buvo pririštas Zervis. Kartais jo galva nusvirdavo ant krūtinės, jis staigiai kilstelė-

davo ją ir mosteldavo laisva ranka, tarsi nuvydamas įkyrią musę. Zervis vis paragindavo savo Širmį, kad jis žengtų arčiau rambaus knechto arklio, tad prieš tai įtempta virvė dabar atsipalaidavo.

Knapsėjo ir kiti raiteliai. Iš pradžių, jį sugavę, gana ilgai jie dar ginčijosi, iš kur šis ginkluotas pagonis galėtų būti atsibastęs. Daugelis manė, kad greičiausiai jis nevietinis. Tačiau netrukus jį pamiršo, ir kai šarvuotasis Ordino brolis nujodavo į priekį, kalba grįždavo prie įdomesnių klausimų: apie pilies virtuvės mergas ar nedovanotinai praskiestą midų, kurį gėrė kažkokiame kaimelyje. Tuo tarpu Zervis iš jų tingaus nuovargio tarsi sėmėsi stiprybės. Iš pradžių jis, prakeikęs savo nelemtą žioplumą, buvo bepuoląs į neviltį. Suprantama, baisu tai, kas jo laukia, tačiau dar baisiau, kad nors ir lėtai, tačiau nenumaldomai jis tolo nuo kelio į Polocką. Bet kuo žemiau savo balnuose mieguistai knapsėjo jį supantys raiteliai, tuo didesnį jėgų ir žvalumo antplūdį jautė Zervis. Jau kuris laikas jis žinojo, kad dešinę ranką iš kilpos ištraukti sugebės. Keletą kartų, tarsi norėdamas pasikasyti nosį, jis pakėlė surištas rankas prie veido ir dantimis atlaisvino vieną mazgą. Kiti liko užrišti, tačiau senio Kroicvaldo patarimas padėjo. Atsipalaidavusioje kilpoje ranka jau truputį slankiojo. Kai reikės, jis paspjaudys mazgus ir tada, stipriai trūktelėjus, ranka turėtų išslysti iš kilpos...

O kas tada? Virvės pančiojo krūtinę, suveržtos buvo ir alkūnės. Laisvės buvo tik tiek, kad rankomis galėjai laikytis įsikabinęs balno rago. Tačiau čia jam truputį pagelbėjo lietus, kurį jis keikė visą naktį. Kai veržė virves, jo odinė striukė buvo peršlapusi ir išbrinkusi. Dabar vėjo gairinama ji išdžiūvo, ir kietai suveržtos virvės jau slankiojo gana laisvai.

Zervis buvo taip persiėmęs pabėgimu, kad net nepastebėjo, jog nedidelė vilkstinės sparta dar labiau sulėtėjo. Pasirodė, kad jie pasiekė nedidelę upę ir dabar jojo jos kairiuoju krantu - į šiaurės vakarus. Be abejo, tai buvo Aiviekstė, kuri po besitęsiančių liūčių smarkiai pakilo. Todėl ir sulėtėjo sparta. Matyt, brasta, kuria jie ruošėsi persikelti į kitą krantą, dabar atrodė pavojinga. Jojęs priekyje šarvuotasis vadas sustabdė arklį ir keliems savo paval-

diniams rodė ranka aukštupio pusėn. Vyko pokalbis, kuriuo knechtai aiškiai nebuvo patenkinti. Vienas iš kalbėjusiųjų prijojo prie vilkstinės galo.

- *Ja... Drei reiten zurück. Nicht du,* - dūrė pirštu į Zervio virvę laikantįjį. - *Nichts zu machen... Müssen den Weg finden.* *

Trys gale joję knechtai, murmėdami iš nepasitenkinimo, apgręžė savo arklius. Zervio sargas kreivai išsišiepė ir, matyt, norėdamas parodyti savo budrumą, įtempė virvę. Tačiau tai truko neilgai. Didžioji raitelių dalis nujojo tolyn paupiu. Voros gale teliko Uvis su savo sargu, kurį vėl ėmė kamuoti snaudulys.

Pagaliau atėjo Zervio ilgai laukta akimirka. Jis seilėm suvilgė savo dešinės rankos riešą ir iš visos jėgos trūktelėjo. Kietas kanapinės virvės mazgas nubrozdino odą, tačiau dešinioji dabar jau buvo laisva. Timptelėjo ir sargo laikoma virvė, tas mieguistai spoksodamas atsisuko į Zervį. Zervis spėjo susigūžti vaizduodamas, kad vos laikosi balne iš nuovargio. Tai nuramino sargą. Knechtas grįžo prie savo tingių minčių, o Zervis tuo metu jau narpliojo kairiosios rankos mazgus. Kai buvo laisva ir ta, ėmė palengva stumti krūtinę ir alkūnes veržiančią virvę aukštyn. Dabar, jei kas pažvelgtų jo pusėn, sunku būtų nuslėpti, kad virvė beveik atpalaiduota. Zervis panarino galvą, kiek pajėgdamas išskėtė alkūnes ir, sugriebęs abiem rankom už odinės striukės apykaklės, iš visų jėgų patraukė. Išdžiūvęs švarkas buvo pakankamai laisvas, ir Zervis išsinėrė iš jo kartu su visomis krūtinę saisčiusiomis virvėmis...

- *Hei! Du!*** - sušuko staiga atsitokėjęs sargas, tačiau buvo jau per vėlu. Zervio visa viršutinė kūno dalis buvo jau laisva ir jis, sugriebęs abiem rankomis virvę, stipriai trūktelėjo. Knechtas tuo metu siekė prie šono kabančio kalavijo ir prarado pusiausvyrą. Sumostagavęs rankomis, jis nudribo žemėn.

- *Halt! Halt! Verflucht...**** - suriko tolėliau priekyje joję kariai, siekdami ginklų.

---

* Taip... Trys joja atgal. Ne tu. Nieko nepadarysi... Reikia surasti kelią. (*Vok.*)
** Ei! Tu! (*Vok.*)
*** Stok! Stok! Prakeiktas... (*Vok.*)

Zervis prigludo prie Širmio kaklo ir balsu, rankomis bei kojomis ragino jį pasistengti. Širmis apsigręžė, ir purvas tiško iš po jo kanopų. Virš prie arklio prigludusio Zervio prazvimbė kelios paskubomis paleistos ir todėl nelabai taiklios strėlės. Užpakalyje garsiai keikėsi vokiečiai, o Širmis su Zerviu jau pradingo tankiuose krūmuose.

Bent kelias akimirkas jis galėjo atsikvėpti. Tačiau viskas dar buvo prieš akis. Jo persekiotojai buvo patyrę, šį kraštą gerai pažinojo, o šlapioje žemėje įspaustų pėdų nepaslėpsi. Dabar jo likimas priklausė nuo Širmio ištvermės ir jo paties laimės.

Atsiskyrėlis Zakis, baigęs skusti anksti rytą iš bučių ištrauktas žuvis, suguldė jas vieną greta kitos į aprūkusį molinį puodą. Virš jų uždėjo sluoksnį supjaustytų šiaudeliais ropių, po to - vėl eilę žuvų, pabarstė keliais žiupsniais džiovintų čiobrelių ir mėtų. Kaip vienam, žuvies net per daug, rytoj nereikės net bučių įmerkti. Prasibrovęs per švendryną, žuvų vidurius iškratė plotelyje, kur buvo apravėjęs vešliai augančias žoles. Šitaip buvo dviguba nauda. Žuvų liekanų suvilioti, čia vakarais sutraukdavo vėžiai, o jis, pasišviesdamas smalinga skala, juos susirinkdavo. Iš tiesų, keli mažesni jau dabar tūnojo jo įmintose pėdose dugno smėlyje. Pasilenkęs jis žiūrėjo, kaip jie, juokingai kraipydami savo dar nedidukes žnypliukes, skubėjo prie balzganų žuvų žarnų.

- Paaukit dar... Arba močiai pasakykit, kad vakare ateitų! - burbtelėjo Zakis vežiams, bet jie taip juokingai po vandeniu stumdė vienas kitą, kad jis nesusilaikė nenusišypsojęs. Na ką gi, užteks ir jiems, o vakarop išlįs iš po paplauto kranto šaknų ir kur kas atsargesnė vėžiukų močia...

Jis buvo beatsitiesiąs, bet staiga sustingo.

Vandens paviršiumi atsklido įtartinas garsas. Visus miško garsus Zakis pažino kaip savo paties kvėpavimą. Todėl, jei tarp jų įsiterpdavo garsas, kurio čia neturėjo būti, tuoj pat jį atskirdavo. Vandens paviršiumi garsas sklinda toli. Ypač tokią ramią popietę, kaip ši, kada nėra vėjo ir vanduo lygus it stiklas.

Zakis prilaikė kvapą ir įsiklausė. Lėtai pakraipė galvą bandydamas nustatyti, iš kur sklinda garsas. Girdėjo, kaip kala genys, šiurena vandens žiurkės prie savo urvų salos pakriaušėje, kaip cypsi zylės miške...

Ir štai!

Atrodo, iš rytų pusės. Nors ir negalėjai būti tikras, nes ežere daugybė salelių ir pusiasalių. Paviršiumi sklisdamas garsas galėjo ir paklysti, tačiau buvo aišku, kad šį garsą sukėlė ne miško gyventojai. Ten šūkavo žmonės. Ir balsai skambėjo ne taip, kaip šauktų miške pasiklydęs piemuo. Šie balsai skambėjo labai įsakmiai. Nors girdėjosi tik tolimas aidas ir žodžių Zakis negalėjo suprasti, nebuvo abejonės, kad šaukiama vokiškai.

Zakio šypsnys išblėso. Jis lėtai nubrido atgal į savo salą. Pasėmęs kaušu vandens, užpylė puode suguldytas žuvis ir nunešė į švendrėmis dengtą savo būstą. Karštuose pelenuose išrausė įdubimą ir įstatė puodą. Apdengė jį mediniu dangčiu ir apžėrė iš šonų dar raudonomis žarijomis. Šitaip žuvienė virs lėtai. Kai jis grįš pasivaikščiojęs, žuvys bus sušutusios.

Šis pasivaikščiojimas tikriausiai bus netrumpas. Garsas sklido iš miškų, kurie prasideda netoli Aiviekstės ir tęsiasi iki pat jo pelkių. Nusigauti iki tų miškų truks laiko, o ir patys miškai nemaži. Jis nusikabino nuo vagio trobelėje savo didįjį lanką ir, patikrinęs ar dėkle yra strėlių sunkiais antgaliais, kurios pramuša ir plieno grandinių šarvus, užsimetė strėlinę per petį.

Zervio padėtis buvo nepavydėtina. Iš pradžių jis dar turėjo vilties, kad nuvargę per dieną Ordino sargybiniai spjaus į bėglį ir tęs savo kelionę toliau. Knechtai gal taip ir būtų padarę, tačiau jų šarvuotasis vadas buvo kitokio sukirpimo žmogus ir neketino taip lengvai atsisakyti belaisvio. Jis paskirstė karius į kelius būrelius ir, žinodamas kur plyti pelkės, kur teka patvinusi Aiviekstė, pasistengė juos pasiųsti taip, kad užkirstų bėgliui kelią. Pats su keliais knechtais atkakliai, per daug neskubėdamas, sekė jo pėdomis. Netrukus Zervis įsitikino, jog prasmukti į Poloc-

ko pusę neliko vilties. Vos išjojęs į plačius laukus, jis buvo priverstas apgręžti Širmį ir nerti atgal į miško tankmę. Gerai dar, kad krūmuose pasislėpę knechtai pasiskubino užšokti ant savo žirgų. Jei jie būtų laukę pasaloje, kol Zervis įjos į atviras pievas, ko gero, būtų jį jau pagavę. Nors Širmis ir eiklus žirgas, bet prieš pailsėjusius eržilus nebūtų atsilaikęs. Viltis, kad pavyks pabėgti, laikantis bendros Polocko krypties, išblėso - teko ją keisti viltimi, kad jis sugebės išsislapstyti tankmėje, kol pradės temti. Tačiau ir ši viltis vos ruseno. Vakaruose, kaip jis dar kartą įsitikino, plytėjo pelkės, šiaurės vakaruose plaukė patvinusi Aiviekstė, o jam iš paskos nenumaldomai artėjo šarvuotasis kalavijuotis su keliais knechtais. Jis pats ar kuris nors iš karių gerai skaitė pėdas. Nors Zervis ir stengėsi juos suklaidinti, vieną kartą žirgą vesdamas atbulą, kitą - ilgai jodamas patvinusio upeliūkščio dugnu, bet tai negelbėjo. Besibraunančių mišku raitelių balsai nepaliaujamai artėjo, ir dabar jau atrodė, kad tie balsai atsklinda ne tik iš už nugaros, bet ir iš kairės.

Jie jau buvo pakankamai priartėję ir pradėjo jį supti!

Kad jis turėtų bent kalaviją ar kokį kitą ginklą... Būtų galima patykoti juos, gal netgi pavyktų atkirsti nuo būrio nors vieną raitelį...

Tačiau jokio ginklo nebuvo, o Širmio ir jo paties jėgos vis labiau seko.

Zervis sulaikė kvėpavimą ir pasistengė įsiklausyti. Nejaugi jie supo jį jau ir iš dešinės? Atrodė, kad iš tikrųjų taip. Ir dešinėje ką tik trakštelėjo kanopos ar pėdos užminta šaka.

- Dar laikykimės, Širmi, - sušnibždėjo Zervis putotam žirgui. - Laikykimės... - Žirgo krūtinė ir priekinės kojos buvo subraižytos iki kraujo, aptaškytos juodu dumblu iki pat papilvės. Tai nuo to karto, kai jų vos neužspietė pelkėtoje Aiviekstės atšakoje.

Staiga kairėje, kur persekiotojų balsai buvo lyg ir aptilę, pasigirdo aiškus kanopų dunksėjimas. Jojo bent du raiteliai, ir artėjo jie sparčiai. Jie dabar nebesekė pėdomis, atsargiai tyrinėdami miško žemę, bet jojo risčia, tarsi žinodami, kur jis. Ir, kas baisiausia, jie neklydo.

- Pirmyn! - suplakė Zervis žirgą. Nors kanopų dunksėjimas dabar jį ir išduos, pasirinkimo nebebuvo. Širmis sukaupė jėgas ir stengėsi iš paskutiniųjų. Žemė šitame papelkės miške buvo klampi, ir su kiekvienu šuoliu į priekį ji vis labiau težo. Jis, be abejonės, vėl jojo tiesiai į pelkės atšaką. Priekyje medžiai retėjo, už jų kamienų sumirgėjo šviesesnė karklų žaluma. Karklynas ženklino pelkės pakraštį. Iš kairės raitelių keliamas triukšmas vis artėjo, tad nebuvo kitos išeities, kaip sukti į dešinę, nors ir ten buvo girdėti, kaip kažkas brovėsi per krūmus. Zervis stengėsi pasukti sunkiai šuoliuojantį Širmį dešinėn. Krūmai čia prasiskyrė, ir jis išjojo į viksvų kupstais apaugusią pievą. Žemė po žirgo kanopomis sulingavo, ir staiga kairioji Širmio koja giliai įsmigo į dumblą. Širmis suklupo, ir Zervis nepajėgė išsilaikyti slidžiame nuo dumblo ir prakaito balne. Nusirito į šoną, tuo išvengdamas sunkaus krintančio žirgo kūno. Tuoj pat pašoko ant kojų. Toliau nuo tos vietos, kur krito žirgas, augo tankus karklynas, o už jo tikriausiai liūliavo vanduo. Galvoje jau dundėjo artėjančių raitelių žirgų kanopos, tačiau staiga iš karklyno jį pasiekė visai kitas balsas.

- Čia! Eikš čia... - išgirdo jis kimų šūksnį. - Greitai!

Zervis atsigręžė. Karklų paunksmėje stovėjo įsitvėręs lanką aukštas žilas vyras. Prakaitas temdė Zervio akis, tačiau tas vyras buvo panašus į senąjį Zakį.

Miško pusėje dabar prasiskyrė lazdynai, ir maždaug per šimtą žingsnių išniro pirmasis raitelis. Jis pristabdė arklį, norėdamas apsižvalgyti, o tuo metu karklų priedangoje stovintis Zakis stipriai įtempė lanką. Sudūzgė jo templė. Tuoj pat pasigirdo duslus riksmas.

- *Er schiest!** - išjojęs į pievą raitelis susverdėjo balne, pabandė išsilaikyti ir ginti žirgą atgal į mišką, tačiau dar prieš pasiekdamas lazdynus nusviro ir žnegtelėjo žemėn.

Zervis to nebematė. Sukaupęs visas jėgas, jis paknopstomis nuskuodė iki karklyno. Zakis jo laukė, pridėjęs prie templės kitą strėlę.

---

* Jis šauna! (*Vok.*)

- Ten! - krestelėjo senis galva, rodydamas į krūmų gilumą. - Skubėk. Lipk į luotą. Jų atjoja daugiau!

Zervis brovėsi pro tankias karklų šakas. Jos prasiskyrė, ir kojos paniro į juodą pelkės vandenį. Už krūmų karklų šakos mirko vandenyje. Čia pat suposi iš liepos kamieno išskaptuotas luotas. Zervis sutrikęs dar svarstė, ar teisingai suprato, kad jam reikia sėsti į luotą, kai vėl sudūzgė lanko templė ir jis išgirdo vokiškų riksmų aidą. Netrukus pasirodė Zakis ir sviedė lanką į luotą.

- Lipk! Ko lauki! - šūktelėjo ir, turint galvoje jo amžių, neįtikėtinai vikriai įsliuogęs į luoto galą, griebė gulintį ant dugno irklą. Susivokė pagaliau ir Zervis; persisvėrė per luoto kraštą ir riste įsirito vidun. Luotas susverdėjo, bet, Zakiui stipriai atsistūmus irklu, atgavo pusiausvyrą.

- Nesistok!.. Gulėk!.. - kimiai sušnypštė Zakis, o pats susikūprinęs kabinosi irklu už vandenį siekiančių karklų šakų, jų priedangoje stumdamasis į priekį. Luotas slyste slydo juodo vandens paviršiumi, tyliai šnarėjo karklų šakos, tiško luoto skrodžiamas vanduo, ir netrukus jie išnėrė į atviro vandens plotelį, už kurio vėl prasidėjo krūmai. Persekiotojų balsai jau skardėjo šiek tiek toliau ir kairėje.

- Nesikelk dar! - įsakė Zakis, giliau panerdamas irklą į vandenį. Netrukus jie aplenkė viksvomis ir kadugiais apaugusį iškyšulį, ir Zakis pagaliau atsitiesė. - Gali sėstis, tik atsargiai! Ojojoi! Maniau, kad iki manęs nenubėgsi.

Jis suokalbiškai šyptelėjo, bet nė akimirką nesiliovė mojuoti irklu. Luotas jau plaukė greičiau, ir juodas vanduo dabar baltais purslais tiško nuo jo nugludintų šonų.

- Matai, kas gerai: pėdų nepaliekam... - Zakis krestelėjo galvą, rodydamas į suvilnijusį už luoto ir vėl rimstantį vandenį. Tik keli purslai suposi luoto perskrostame vandenyje. - O tie ten ieškos užsimušdami. Manys, kad tu kiaurai į dumblą prasmegai...

- Bet.. Nejaugi tu laukei manęs? - sulemeno Zervis. - O iš kur žinojai?

Zakis nusišypsojo. Atrodė, jog šypsnį pagyvino ir apie jo akis susispietusios raukšlikės.

- Nebūtinai tavęs, - tarė jis tyliai. - Išgirdau, kad kažką tie velnio išperos vaikosi ir vis arčiau prie pelkės spaudžia. O jei jau tie šunys kažką persekioja, vadinasi, verta gelbėti...

Zervis atsiduso ir, pamerkęs ranką į vėsų ežero vandenį, persibraukė prakaitu sukepusį veidą. Atsigręžė. Kadugiais apaugęs iškyšulys, kurį jie aplenkė, sparčiai tolo. Jei ten per kelias akimirkas neišjos raitelis ir nepažvelgs jų pusėn, tai besivejantys iš tiesų nesugebės suvokti, kur ir kaip pradingo jų persekiojamas belaisvis.. Zervis palaukė, kol jie aplenkė dar vieną į pelkę įsiterpusį medžių guotą, kuris visiškai uždengė tą miško pakraštį, kur jo ieškojo Ordino sekliai, ir tik tada atsakė.

- Verta, - pritarė jis. - Ne tik verta, bet ir pasiutusiai laiku, pasakysiu.

Įgudusios Zakio rankos valdomas luotas be garso skrodė tamsų ežero vandenį. Kažkur kurkė varlės, suūbavo naras, pro šalį slinko karklais ir keistų pavidalų kadugiais apaugusios žemos salelės. Plaukė jie taip gana ilgai, luotas suko iš vienos siauros, žole užaugusios protakos į kitą, aplenkė bent tuziną taip panašių viena į kitą salelių, kad, atrodė, jokiu būdu jų neatskirtum. Tačiau Zakiui nekilo jokių abejonių, kur plaukti. Iš kelių visai panašių pelkės atšakų jis nedvejodamas pasirinkdavo vieną, o kartais luotą pasukdavo tiesiai į viksvų bei švendrių tankmę, ir paaiškėdavo, jog ten esama siauro vandens ruoželio, kuriuo galima šiaip taip prasibrauti. Praplaukus vieną platesnę protaką, juos pasitiko vientisa, aukštesnė už žmogų švendrių siena. Zakis plaukė visai greta švendrių tankmės, po to staiga pasuko jį ir luoto priekis įslydo į beveik neįžiūrimą tarpelį. Čežėjo luoto šonus braukiančios švendrės, beveik susiliesdamos virš jų galvų, ir netrukus luoto priekis atsirėmė į tvirtesnę žemę. Dar neišlipęs į krantą, Zervis pamatė, kad švendrių apsuptoje salelėje auga trys stambios pušys.

- Tai vėl į tavo svetingą buveinę! - nusišypsojo jis.

- Tik iš kitos pusės.. - paaiškino Zakis. - Jus aną kartą atve-

džiau sausožemiu, bet tuo taku beveik nesinaudoju, kad nepalikčiau pėdų. Eime. Kai išgirdau tuos šunis belaidant gerklę girioje, kaip tik ruošiau žuvienę. Manau, kad jau bus išvirusi...

Zakio buveinės nuožulnus apsamanojusių švendrių stogas Zerviui atrodė jaukiai pažįstamas. Kaip ir praėjusį sykį, žuvienė pasirodė nuostabi. Išvalgęs didelį dubenį, Zervis neatsisakė ir medum pasaldinto karšto liepžiedžių antpilo. Ugniakuro šiluma sunkėsi į pačius kaulus, iš vidaus šildė kvapnus gėrimas, ir Zervio akys pradėjo merktis. Jis išdėstė Zakiui, kaip atsidūrė netoli šių pelkių, ir pridūrė, kaip svarbu, kad jis kuo greičiau pasiektų Polocką.

- Iš pradžių - iki Dauguvos, o paskui dar neblogą galą prieš tėkmę... - Zakis susimąstęs kaulėta ranka lėtai glostė savo pražilusią barzdą. - Sakai, kad svarbu?..

- Labai svarbu!.. Nuo to gali priklausyti, ar Polockas ir toliau laikysis lietuvių, ar prisidės prie Ordino... Jei vien tik savo galva rūpinčiausi. Reikalas kur kas svarbesnis. Aš turiu žūt būt pasiekti tą prakeiktą Polocką!

- Ir pasieksi... - Zakis atsiduso. - Žinoma, jei nereikėtų skubėti, tada būtų daug lengviau.

- Bet reikia! - pertraukė jį Zervis. - Turėjau būti jau šiandien!

- Mat aš ten du iš jų pašoviau... Vieną, manau, mirtinai. Dar tu pabėgai, tai dabar tie vokiški šunys visai pasius. Į pelkes lįsti nedrįsta, bet aplinkinius miškus koš kaip reikiant. O keliuose visai negalėsi rodytis. - Matydamas, kaip niaukiasi Zervio veidas, jis padrąsinančiai šyptelėjo. - Per daug nesikrimsk! Muižinės kaimą pasieksim lengvai. Gerą galą luotu nuplauksim, o paskui - mišku. Ten turiu patikimų draugų, ir gausim arklį.

- O, dievai, kaip man žirgo reikia! - Zervis atsiduso, pagalvojęs apie savo ištikimąjį Širmį. Net atsisveikinti su juo nespėjo. - Turėjau tokį ristūną jau dvejus metus!..

- Arklys bus! - užtikrino Zakis. - Ir kalaviją tau turiu. Bet no-

rėčiau, kad nenusiviltum - bus ne žirgas, bet arklys. Na... kaimiškas arklys. Ordinas visus žirgus tuojau pat išsivaro... Čia, deja, ne Lietuva... - Jis mostelėjo ranka, stengdamasis nuslėpti, kad susigraudino. - O už Muižinės, prajojus plynus laukus, vėl prasideda girios. Bet jei taip toli keliausi, tau būtina gerai išsimiegoti... Matau gi!

Zervis stengėsi maldyti žiovulį, tačiau išgirdęs šiuos žodžius, pasidavė. Jis krito į Zakio jam paruoštą šiugždantį, išdžiūvusiais paparčiais storai išklotą guolį ir užmigo vos išsitiesęs.

14

Mažasis vienuolis ir komtūras

Prie pilkų Kuoknesės pilies sienų artėjo keista keliautojų pora. Priekyje ant nedidelio, tolygia ristele tipenančio asiliuko sėdėjo cistersų regulos apsiaustu vilkintis smulkaus gymio vienuolis, įbedęs nosį į dešinėje rankoje laikomą atverstą knygą. Ir asiliukas, ir vienuolis vienodai pilkavo nuo ilgo kelio dulkių. Abu buvo užsiėmę. Asiliukas drėgnomis su ilgomis blakstienomis akimis atidžiai tyrinėjo sunkių vežimų ratų išvagotą ir karo žirgų išklampotą kelią, jungiantį dešiniajame Dauguvos krante išdėstytas pilis bei miestelius su Ryga. Vikriai tipenančios jo kanopos sugebėdavo aptikti lygesnes kelio vietas, tad sėdinčiam ant jo nugaros vienuoliui tik retkarčiais tekdavo susvirduliuoti. Tai ne per daug tesutrukdydavo vienuolio ramybę - jis tik trumpam užverdavo knygą ir kaire ranka nusitverdavo už balno rago. Mažumėlę pasiūbavęs ir švelniai patapšnojęs asiliuko keterą, jis atsiversdavo kitą puslapį, išmargintą vingriomis į graikiškas panašiomis raidėmis, ir ramiai skaitydavo toliau.

Raitelis, jojantis iš paskos, atrodė visai kitaip. Ir jis, ir jo žirgas buvo stambių ir tvirtų kaulų. Vyras vilkėjo aptrintais odiniais rūbais, kurie ant pečių ir krūtinės buvo apšarvuoti plieniniais skydeliais. Už vyriškio nugaros prie balno buvo pritvirtinti skydas ir ietis, o pakabintose prie perpetės aptrintose odinėse makštyse suposi plačiaašmenis kalavijas. Jojo stambus vyriškis dešimt žingsnių už vienuolio ir, tarsi perekšlė višta, sauganti savo beginklį viščiuką, nuolat dirsčiojo į šonus. Tik kai jie pasuko keliu, vedančiu tiesiai į didžiuosius Kuoknesės pilies vartus ir net asiliukas ėmė smagiau minti kanopomis, vyriškis pajojėjo į priekį ir susigretino su mažuoju vienuoliu.

- Broli Steponai, - negarsiai tarė jis, - štai ir Kuoknesė priekyje, Kuoknesės pilis. Ar pranešti apie jūsų atvykimą broliui komtūrui?

- Kuoknesė? - Vienuolis pagaliau užvertė savo knygą ir pakėlė galvą. Abu apvalūs, didžiuosius vartus aprėminantys bokštai kilo į dangų visai greta, per dvi dešimtis asiliuko žingsnių. Jis atidžiai juos apžiūrėjo, tarsi matydamas pirmą kartą. - Tikrai

Kuoknesė! - patvirtino. - Tai ji, pasirodo, arčiau, negu tikėjausi. Žinai, broli Rudolfai, dar diena kelionės, ir būčiau tą rusų kalbą beveik įveikęs. Na, dar bus laiko, jei Haseldorfas manęs per daug nekamuos.

- Manau, kad komtūras Haseldorfas bus pakankamai užsiėmęs, - tarė pavadintas Rudolfu. - Kiek suprantu, mes su juo netrukus keliausime toliau.

- Iki Pskovo, broli Rudolfai. Tiesiai pas schizmatikus. Užtat ir stengiuosi šiek tiek pramokti tos jų kalbos. Nėra labai sunki, tik laiko maža. O rašo jie panašiai kaip graikai. Ar nesate buvęs pas schizmatikus?

- Esu keliems perskėlęs galvą, bet būti nebuvau. - Rudolfo dešinioji ranka nejučiomis nuslydo prie nugludintos plačiaašmenio kalavijo rankenos. - Bet kur jūs pasakysite, ten jus ir lydėsiu. Suprantu, kad reikalas labai svarbus, jei vyskupas jus siunčia net į Pskovą.

- Taip... Galima sakyti, kad svarbus. Pakankamai svarbus, nes privalėsime mandagiai elgtis ne tik su tais schizmatikais, bet ir su komtūru Haseldorfu.

Rudolfo antakiai kilstelėjo, ir jis tiriamai pažvelgė į brolio Stepono veidą. Atrodė, tarsi dabar jis būtų turėjęs šyptelėti ir tuo paženklinti, kad vis dėlto juokauja. Tačiau kaulėtas vienuolio veidas liko be išraiškos. Tiesą Rudolfui sakė jo draugai, kai Rygos vyskupas ir Ordino didysis magistras paskyrė jį šio smulkaus vienuolio palydovu, - niekad nesuprasi, kada jis kalba rimtai, o kada juokauja. Tik viena jam patarė draugai: visada ir visur verta jo klausyti. Tai Rudolfas ir darė visus tuos kelerius metus, kai pėsčias ir raitas lydėdavo vienuolį po vis platėjančias vyskupo ir Ordino valdas.

- Gerai, būsime mandagūs, - sutiko Rudolfas. - Ne tik su juo, bet ir su sargybos viršininku. Su visais, ką tik sutiksime Kuoknesėje, būsime mandagūs.

Didžiojoje Kuoknesės pilies menėje tvyrojo tyla. Komtūras Haseldorfas stengėsi susikaupti ir rasti žodžius, kuriais galėtų atremti akibrokštą, kurį ką tik pateikė jam popiežiaus ir vyskupo patikėtinis cistersų regulos vienuolis brolis Steponas. Ne pirmą kartą vieši vienuolis jo pilyje. Prieš kelerius metus tik dėl jo užgaidų ir užsispyrimo komtūrui teko paleisti iš nelaisvės stebuklingu būdu patekusias į jo rankas vieno žymiausių Žemaitijos rikių Žybarto žmoną ir dukrą. Jos viešėjo Švėtės pilyje, kai brolis Ulrichas ją užėmė ir sudegino, o likusius gyvus vaikus ir moteris išsivedė į Kuoknesę. Tada brolis Steponas ant savo kvailo asiliuko kaip tik lankėsi Ordino pilyse, Šventojo tėvo pavedimu tikrindamas, kas gi trukdo visuotinai apkrikštyti pagonis. Ir net padarė išvadą, kad trukdo ir duoklės, kurias Ordinas uždeda naujakrikštams, ir, kaip jis sakė, nežmoniškas elgesys su žiemgaliais, sėliais bei lybiais, ir Ordino brolių godumas. Ir visus tuos priekaištus jam teko ne tik išklausyti, bet ir įvykdyti jo nurodymą: paleisti žemaičių įkaitus - iš pradžių moteris ir vaikus, paskui ir pačias kilmingąsias moteris. Per brolį Steponą buvo prarastas Žybarto tėvo Žvelgotės lobis, kuris, galima sakyti, jau buvo Haseldorfo rankose. Ko gi dabar atvyko pas jį brolis Steponas? Ko dar pareikalaus? Nejaugi tai susiję su magistro Folkvino ir jo sumanyta Ordino sutartimi su Didžiuoju Naugardu?

Brolis Steponas sėdėjo prie stalo ir neskubėdamas valgė. Per kelis pažinties metus Haseldorfas puikiai susipažino su šio lieso vienuolio įpročiais ir net nebandė siūlyti jam jautienos kepsnio ar Reino vyno. Prieš vienuolį ant stalo buvo pastatytas ąsotis vandens ir padėtas kepalas ruginės duonos. Viena riekė jau buvo atriekta. Atsilauždamas nuo jos po gabalėlį ir kruopščiai kramtydamas, brolis Steponas tuo pat metu žvelgė į komtūrą, tartum siūlydamas jam pačiam pradėti kalbą. Šis svečio tylėjimas darėsi nebepakeliamas.

- Ar toli šįkart keliauja brolis Steponas? - pagaliau paklausė komtūras.

- Negi jūs dar negavote Folkvino laiško, broli komtūrai? - Vienuolis atsilaužė nuo riekės dar gabalėlį.

- Kokio laiško? - nesuprato Haseldorfas.

- Štai šio laiško. - Vienuolis atvėrė storą knygą, užsegtą sidabrine sagtimi, ir įteikė komtūrui rusvą pergamento lapą su tabaluojančiu ant virvelės raudonu lako antspaudu. - Tam atvejui, jei nebūtumėt gavęs, didysis magistras davė man nuorašą.

Komtūras paėmė lapą, patikrino antspaudą, nustebęs pažvelgė į vienuolį.

- Vadinasi, dar negavote, broli komtūre, - palingavo galvą vienuolis. - Keista! Galiu jums iš atminties pasakyti, ką jis rašo. Ordino magistras prašo jūsų, broli komtūre, priimti brolį Steponą su jį lydinčiu broliu Rudolfu į jūsų būrį, kai vyksite į Pskovą. Tai ne tik Rygos vyskupo, bet ir Šventojo tėvo pavedimas, idant šios svarbios derybos vyktų nepažeidžiant motinos Bažnyčios kanonų.

- Vyskupas nepasitiki manimi? - tiesiai paklausė Haseldorfas.

- Vyskupas pasitiki jumis, broli komtūre, tačiau vyskupui tapo žinoma, kad brolis Folkvinas yra pažadėjęs atiduoti schizmatikams kai kurias tikratikių krauju iškovotas bažnyčias, - ramiai atsakė liesasis vienuolis. - Bus geriau, jei derybose dalyvaus ir vyskupo, ir Šventojo sosto atstovas.

- Tai tebuvo tik kalba, tik pažadai! - susierzinęs šūktelėjo komtūras. - Didysis magistras, kaip jūs žinote, yra geras diplomatas.

- Ištartas žodis tampa kūnu... - Brolis Steponas įsipylė į molinį puodelį vandens ir neskubėdamas išgėrė. - Geras vanduo! Skaidrus ir permatomas, kaip tikro krikščionio siela. Taigi sakau jums, broli komtūre: bet kurie pažadai turi polinkį įsikūnyti. Netgi derybose su priešu patartina vengti melo. Sutartis, pastatyta ant netiesos smėlio, sugriūva per greit. O mes savo santykius su aplinkinėmis gentimis turime numatyti dešimtmečiams į priekį. Ordino kartą tartas žodis turi būti kaip uola tvirtas!

- Taip, jūs teisus, - atsiduso komtūras. - Gal ir geriau, kad vyskupo atstovas dalyvaus tose derybose su schizmatikais...

Vienuolis patylėjo ir paklausė:

- Ar tiesa, kad jūs vedate derybas su nušalintu Polocko kunigaikščiu?

Haseldorfas truputį sutriko. Apie savo sumanymą jis nebuvo prasitaręs net didžiajam magistrui. Iš kur apie tai galėjo sužinoti šis liesas, atrodytų, vėjo perpučiamas vienuolis rudu, dar dulkėtu po kelių dienų kelionės abitu?

- Na, tai sunku pavadinti derybomis, - pasverdamas kiekvieną žodį, pradėjo jis. - Tai labiau galima būtų pavadinti draugiškais patarimais rusų kunigaikščiui, kaip ištaisyti neteisybę. Juk į įvykius šiose žemėse anksčiau ar vėliau įsikiš ir stipri Polocko ranka. Norėčiau, kad ta Polocko ranka būtų mūsų, o ne Lietuvos pusėje.

- Jums geriau žinoti, - minkštai tarė vienuolis ir vėl paėmė riekę, pauostė. - Ir duoną kepate skanią, gerai išraugintą ir ilgai minkytą. Ar čia iš jūsų komtūrijos rugių?

- Taip, - paskubėjo atsakyti komtūras, - čia mūsų gerųjų latgalių dovana.

- Na, ne tiek dovana, kiek duoklė, - nusišypsojo brolis Steponas. - Vadinkime daiktus jų tikraisiais vardais. O kiek tarp jūsų gerųjų latgalių dar yra likę schizmatikų?

- Nedaug, - paskubėjo atsakyti komtūras, džiaugdamasis, kad pokalbis nukrypo nuo pavojingos vietos. - Mes, brolio didžiojo magistro paprašyti, jau suskaičiavome. Bus keli šimtai, tačiau niekur jų nėra vienoje vietoje tiek daug, kad jiems reiktų cerkvės. Ko gero, pagonių tarp latgalių net daugiau, negu schizmatikų... Bet mes juos apkrikštysime!

Vienuolis tylėjo.

- Ar jūs nepavargote po kelionės? - paklausė komtūras, dar toliau nuritindamas pavojingą klausimą.

- Nepavargau, - vėl nusišypsojo brolis Steponas, leisdamas suprasti, kad perprato komtūro žaidimą. - Nepavargau, bet mano rusiška knyga liko nebaigta. Az, buki, vedi - ar žinote, ką tai reiškia, broli komtūre?

- Ne, nežinau, - sutriko Haseldorfas.

- Pagalvokite, - dar kartą nusišypsojo brolis Steponas.

- Gal kokie nors rusiški užkeikimai? - pabandė atspėti komtūras.

- Tai pirmosios jų abėcėlės raidės...

Brolis Steponas atsistojo, pasiėmė savo knygą puošniais sidabro apkaustais.

- Ačiū už puikią vakarienę, broli komtūre, - atsiduso jis. - Jūs teisus, aš iš tikrųjų truputį pavargau. Einu numigsiu, o tik tada vėl imsiuos knygos.

15

Paieškos

Nepaisant visų Zervio pastangų, Polocko per kitą dieną pasiekti nepavyko. Priežastis buvo paprasta - iki jo buvo daugiau kaip trys dešimtys mylių, tad netgi geru keliu bei geru žirgu jojant, tektų kelionėje praleisti visą dieną. Tačiau neišjojęs iš Livonijos, Zervis atviresniame kelyje rodytis nedrįso. Reikėjo laikytis Zakio jam išsamiai nupasakotų pamiškių, aplenkti du kaimus, kuriuose gyveno Ordino šnipai, ir surasti retai naudojamas brastas, perkertant vis dar patvinusius upelius. Kalta buvo ir Zakio jam parūpinta kumelė. Tai buvo stiprių kojų, sveikas keturmetis arklys, kuriam tokia kelionė nebuvo pernelyg sunki, tačiau, skirtingai nuo Širmio, kuris tarsi jausdavo Zervio nuotaiką, o esant būtinybei pats stengdavosi iš paskutiniųjų, ši iš Muižinės kaimo kilusi kumelė tvirtai laikėsi nuomonės, jog stengtis verta tik tiek, kiek neišvengiama. Kol Zervis ragino, tol ji kinkavo į priekį, jei smagiai sušerdavo beržo rykšte per strėnas, sugebėdavo kurį laiką net pašuoliuoti, tačiau pati nejautė būtinybės judėti sparčiau. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, reikėjo netgi stebėtis, kad jis nusigavo taip toli ir kad tamsa užklupo jau giliai Polocko žemėje, visai netoli Dauguvos. Kadangi Zervis keliavo tol, kol įstengė bent šį tą įžvelgti, tai nakvoti teko miške, kur juos tamsa ir pasiekė.

Miegojo jis dažnai prabusdamas ir pakirdo vos pradėjus aušti. Dangus vos šviesėjo, ir tik virš medžių viršūnių bolavo saulės spindulių paliesta išsidraikiusių debesų plunksna. Zervis pašoko iš vakar patamsyje apgraibom susirasto samanų guolio ir pasipurtė. Pasirodė, jog per naktį nuspaustos samanos augo šlapioje lomoje, tad miško drėgmė bei nakties vėsa buvo prasiskverbusi iki pat kaulų. Jis pašokinėjo vietoje ir stipriai sumosavo rankomis, bandydamas sušilti. Aplink dar tvyrojo tamsa, tik kai kur galėjai įžvelgti apytankio miško medžių kamienus. Skyrėsi tik šešėlių atspalviai. Vienas šešėlis buvo panašus į nuleidusį galvą arklį. Kumelė pajuto, kad jos naujasis šeimininkas jau pabudo: šešėlis atgijo ir, mostelėjęs galva, garsiai sušnirpštė.

Reikėjo skubėti toliau, tačiau kur dabar joti?

Pagrindinę kryptį Zervis žinojo, nes dar už akiračio slypinti

saulė jau nutvieskė debesis danguje. Tad pietūs buvo kairėje, ten kažkur tekėjo ir Dauguva, kurios pakrantėje turėjo būti ir pats Polockas. Bet tai - tik bendra kryptis, o klaidžiojimui trūko laiko.

Zervis priėjo prie kumelės ir patapšnojo jai per kaklą. Plaukas buvo šiurkštus. Taip būna, kai arklys suprakaituoja ir jo karčiai tik pusiau apdžiūva.

- Tik neapsimetinėk, kad pavargai. Bėgti gali kur kas greičiau, negu vakar, - sumurmėjo jis gyvuliui. - Sveikatos turi kaip arklys...

Kumelė tarsi prieštaraudama papurtė galvą, ir Zervio ranka pajuto šiurpulį, kuris perbėgo jos raumeningu kaklu. Zervis graibė tamsoje, ieškodamas virvės, kuria buvo pririšęs arklį, galo, ir, pažvelgęs aukštyn į šviesėjantį dangų, suprato, kad pataikė pririšti gyvulį prie šimtamečio plačiašakio ąžuolo, kurio viršūnė kilo virš kitų medžių. Užlipus ant arklio nugaros ir atsistojus, buvo galima pasiekti apatinę šaką, o po to kabarotis į viršų.

- Ramiai! Ramiai... Jei rasim tiesesnį kelią, tau mažiau teks vargti, - tarė jis. Užlipo ant balno ir, prisilaikydamas ąžuolo kamieno, atsistojo visu ūgiu. Stipriai įsikabinęs į šaką, pasisupo ir užsivertė ant jos. Kopė į viršų nuo šakos ant šakos, kol lapų danga ėmė retėti. Pasirodė, kad ąžuolas augo pietinėje kalvos pašlaitėje, tad iš čia galėjai žvelgti toli kaip tik į pietus. Pirmieji saulės spinduliai jau grybštelėjo medžių lapiją ant aplinkinių kalvų keterų. Zervis apžvelgė dar tamsoje dunksančių miškų viršūnes. Pasistiebė, ir tada tolumoje, už antros kalvų eilės, tarsi blykstelėjo gelsva šviesa. Viršutinė šaka, į kurią jis buvo atsispyręs, suposi lengvame ryto vėjelyje, Zervis perkėlė koją aukščiau ir užgniaužęs kvapą dar palypėjo. Galva ir pečiai iškilo virš medžio lapijos, ir tada prieš tai tik blykstelėjęs gelsvas spindulys dūrė jam tiesiai į akis. Zervis tuoj suvokė, kas tai galėtų būti. Daubaras jam aiškino, kaip atrodė Pskovas, pro kurį jis buvo jojęs prieš keletą metų, kai dalyvavo Vykinto surengtame antpuolyje į Smolensko žemes. “Iš tolo tai pirmiausia pamatysi virš miesto sienų kyšančius Sofijos bažnyčios bokštus, - aiškino jis. - Ugi tokie, kaip geltonos špygutės. Ir spindi nelygu veidrodis. Sako, kad auksu ap-

kloti!" - Šitoje miškų jūroje tik tie bokšteliai galėjo šitaip atmušti rytmetinės saulės spindulius. Zervis pasitikrino kryptį ir skubiai nusileido žemėn.

- Kelią dabar jau žinom, - burbtelėjo jis abejingai žolę skabančiai kumelei. - Dar valanda, kita... Dievai, apsaugokit mus, kad tik nebūtume pavėlavę...

Polocko pilies vartų sargybinis ypatinga kantrybe nepasižymėjo.

- *Skazana nelzia!** - pakartojo trečią kartą, piktai nusikeikė ir, pasisukęs į vartų gilumą, šūktelėjo: - Čia kažkoks priekvaiša braunasi, o aš jam kartoju, kad jokio kniaziaus nėra. Tu gi sakei, kad šį rytą išjojo...

- Išjojo, - pasigirdo kimus, apgirtęs balsas. - Ir greit negrįš!

- Va! - patenkintas pakartojo sargybinis. - Greit negrįš. O tu dink iš čia, prie sargybos nelindęs!

Zervis suprato ne viską, tačiau pakankamai, kad suvoktų, jog kunigaikštis Michailas yra kažkur išvykęs. O kur - neaišku. Išbaigęs savo rusiškų žodžių atsargą, jis pabandė pakišti sargybiniui keletą blizgančių pinigėlių, bet šis tik skėstelėjo rankomis. Šį kartą lyg ir apgailestaudamas. Jis iš tikrųjų nežinojo, kur išjojo kunigaikštis. Ir dabar patenkintą veido išraišką pakeitė susirūpinusi. Sargybinis net pašaukė savo bendrą, ir kai tas išsverdėjo iš sargybinių kambarėlio, tapo aišku, jog jis ne įkaušęs, bet girtas kaip pėdas. Mostaguodamas abiem rankomis, jis pabrėžė, kad "nei velnio" nežino, nes kniazius liepęs tarnams niekam nesakyti. To nežinojo net jo paklausti keli kiti tarnai. Aišku tik viena - šviesusis kniazius su ne itin didele palyda ankstų rytą išvyko. O kur ir ko, niekam nepasakė.

Zervis sukando dantis, tramdydamas augančią neviltį. Kažką reikėjo daryti - ir kuo skubiau. Vien šitas paslaptingumas galėjo reikšti, jog kunigaikštis Michailas išjojo kaip tik į susitikimą su savo dėde Glebu. O jei taip...

* Pasakyta, kad negalima! (*Rus.*)

Jis apsidairė, ieškodamas, į ką čia dar būtų galima kreiptis. Prie vartų slampinėjo keli vaikigaliai, atsliūkino perkaręs šuo. Nuobiras nuo ką tik pravažiavusių vežimų tikrino sutūpęs ant kelio triukšmingų žvirblių pulkelis ir keli pasipūtę balandžiai. Staiga balandžiai, o po to ir žvirbliai pilku pulkeliu pakilo ir nerte nėrė po Polocko miesto vartų bokšto pastoge. Zervis, pakėlęs akis, pamatė jų išgąsčio priežastį. Aukštai virš medinio bokšto sklandė tamsus vanago šešėlis.

- Murliukas! Sakalininkas Murliukas juk iš Polocko! - ūmai toptelėjo Zerviui.

Vaikinas pats nesuvokė, kodėl neatsiminė to išsyk. Prieš keletą metų, plaukdamas Dauguva, jis susipažino ir daug padėjo Polocko kunigaikščio vyriausiam sakalininkui Murliukui. Tik Zervio ir Uvio pastangų dėka Murliukas galėjo grįžti į gimtąjį miestą, sėkmingai atlikęs kunigaikščio užduotį.* Murliukas jam už daug ką dėkingas, o valdovų dvare sakalininkas - įtakingas asmuo!

- Kur sakalininkas Murliukas? - drąsiai paklausė jis sargybinio. - Jis mano draugas! Sakalininkas Murliukas...

Tai sargybiniui padarė įspūdį. Abejingą jo veidą dabar užliejo draugiška šypsena.

- Šit kaip... Sakalininkas! Klausyk, - šūktelėjo jis savo bendrui. - Ar žinai, kur sakalininkas? Čia, pasirodo, jo draugelis!

Iš sargybinių kambarėlio vėl išėjo vyras įraudusiu veidu. Zerviui pasivaideno, kad jis staiga prablaivėjo.

- Draugas? Ar tikrai draugas? - paklausė jis ir, Zerviui patikinus, kad iš tikrųjų taip, palingavo galvą. - Na kur jis bus? Su kniazium!.. Šviesiausiasis kniazius Michailas be savo sakalininko nė žingsnio... O kur kniazius yra, deja, pasakyti negaliu, nes nežinau. Kaip Dievą myliu, nežinau. Žinau tik, kad išjojo...

Zervio nusivylimas taip ryškiai atsispindėjo jo veide, kad raudonveidis sargybinis, tarsi būtų staiga atsiminęs, kilstelėjo pirštą:

- Bet gal jums pasakys jo brolis. Jis prižiūri jaunuosius sakalus, kai Murliukas iškeliauja su kniazium.

---

* Apie Uvio ir Zervio nuotykius prie Dauguvos rašoma Skomanto knygoje “Dievų valia”.

Panašumą įžvelgti buvo nesunku. Jaunesnysis Murliuko brolis Ivanas buvo toks pat kresnas, turėjo panašią platoką nosį, o kai susirūpindavo, lygiai taip pat suraukdavo kaktą. Zervio reikalavimas pasakyti, kur yra jo brolis, Ivaną suneramino.

- Kad Murliukas užgynė sakyti, - teisinosi jis, mostelėjęs ranka į tą pusę, kur iš keturių narvų į juos žvelgė aštriai gelsvos jaunų sakalų akys.

- Vadinasi, susiruošė į medžioklę?

- Tai jau ne kitaip. Šviesiausiojo kniaziaus, jaunojo Michailo, galva tiesiog pramušta dėl sakalų, kurių jam vis dar negana. O manot, kad sakalą išmokyti medžioti lengva?

- Žinau, kad ne. Vadinasi, išjojo medžioti. Bet kur?

Ivanas skėstelėjo rankomis. Jis jau suprato, kad tai tas pats žiemgalis, kuris jo broliui padėjo atgauti pavogtus sakalus ir tuo išgelbėjo jo gyvybę, nes senasis kniazius Fiodoras to tikrai nebūtų dovanojęs. Būtų liepęs jo broliui pasikarti. Todėl Ivanas jautėsi nepatogiai, ką liudijo ir stipriai suraukta kakta.

- Kad... Kad nesakė, kur... Šit kas...

Iš to, kaip žemai Ivanas nudelbė akis tai tvirtindamas, Zerviui tapo aišku, kad jis meluoja.

- Su kuo išjojo medžioti?

- Nesakė... Nežinau...

- Ar kartais ne su Michailo dėde, kniazium Glebu?

Pamatęs nustebusį Ivano žvilgsnį, Zervis suprato, jog pataikė, tačiau Ivanas tik truktelėjo pečiais ir prikando putlią lūpą. Neištarė nė žodžio.

- Klausyk ir įsidėmėk! - griežtai tarė Zervis. - Tavo broliui mes išgelbėjom gyvybę vieną kartą, o dabar tu ją vėl statai į pavojų. Nejaugi nori savo brolį pražudyti?

Ivanas išsigandęs išpūtė akis.

- Pavojus? Murliukui? - sulemeno jis. - Tai pasakyk man, koks reikalas. Aš pranešiu!

- Matai... Vadinasi, žinai, kur jie nujojo.

- Iš tiesų, jie išjojo pasitikti kniaziaus Glebo... - vebleno Ivanas. - Negi man žinot, kodėl tai paslaptis? Negi aš čia kuo dėtas? Užgynė sakyti, ir viskas. - Atrodė, kad Ivanas tuoj pravirks.

- Tu juk ir nepasakei. Aš pats žinojau, kad su Glebu! Ir žinau, kad yra pavojus, bet kur jie išjojo?

Pagaliau Ivanas atvėrė burną. Polocko kunigaikščiai apylinkėje turėjo keletą medžioklei skirtų stovyklų. Šį kartą išjota į Vitebsko pusę. Tikriausiai prie Kačkos upelio, mat ten patogi vieta medžioklei su sakalais, be to, papelkėse knibždėte knibžda jerubių... Murliukas dar gyrėsi, kad nušluostys nosį kniaziui Glebui. Kniaziaus Michailo sakalai kur kas geresni...

- Gerai jau, gerai, - pertraukė jį Zervis, nes vieną kartą prašnekęs Ivanas, atrodo, ėmė įsismaginti. - Geriau nurodyk kelią... Ir kuo tiksliau, nes klaidžioti nebeliko laiko!

Sargybinį Zervis pamatė išsukęs iš kelio, kuris vingiavo per užpelkėjusį mišką į Vitebsko pusę. Vos pajojėjo siauru miško takeliu kokį šimtą žingsnių, priekyje iš krūmų išėjo ietimi nešinas karys. Jis taip drąsiai stovėjo išsižergęs vidury kelio, kad galėjai būti tikras, jog tankiame karklyne tūno dar bent vienas. Greičiausiai tas karklyne jau laikė uždėjęs strėlę ant lanko templės.

- *Čevo tebė?** - rusiškai paklausė sargybinis. Tai buvo jaunas vyras, matyt, neseniai perkopęs dvidešimt, tačiau jau gerokai pliktelėjęs.

Zervis skubiai nušoko nuo arklio ir draugiškai skėstelėjo rankomis, tuo parodydamas, kad ginklo rankoje neturi. Ginklai liko pritvirtinti prie balno. Tačiau tai sargybinį tik padrąsino.

- *Pašol von!* - tarė jis gana šiurkščiai. - *Tūt prachoda niet... Pašol von!***

Zervis kiek galėdamas lipšniau nusišypsojo.

- *Ja do kniaziu... Očen važno...* *** - ištarė jis prasta rusų kalba.

---

* Ko nori? (*Rus.*)

** Eik šalin! Čia eiti negalima... Eik šalin! (*Rus.*)

*** Aš pas kniazių... Labai svarbu... (*Laužyta rus.*)

- Matai, koks! Pas kniazių nori, o net žmoniškai kalbėt nemoka. Nėra čia jokio kniaziaus, supratai? Mauk atgal...

Sargybinis nuleido ietį, nusitaikydamas Zerviui tiesiai į pilvą.

- *Očenj važna!* - stengėsi šnekėti rusiškai Zervis. - *Dlia sokol... Sokol... Vot tak!* - Jis sumosavo rankomis, tarsi plasnotų sparnais. - *Sokol... Gospodin Murliuk!**

Karklynas sučežėjo, ir į kelią išėjo apie keturiasdešimties metų vyras. Kaip Zervis ir manė, jis rankoje laikė lanką su jau pridėta strėle.

- *Atkuda ty znaješ, čto Murliuk zdesj?*** - paklausė prieidamas. Zervis suprato ne iš karto, tad klausimą teko pakartoti.

- *Brat skazal... Očenj važno...**** - linksėjo galvą Zervis.

Vyresnysis suraukė kaktą. Jis aiškiai dvejojo, nežinodamas, kaip pasielgti.

- *Sokal!.. Važna!* - pakartojo Zervis ir vėl suplasnojo rankomis.

- Na gerai, einam, - nusprendė vyresnysis ir šiek tiek pasitraukė į šalį, kad Zervis galėtų pravesti žirgą.

Jaunesnysis ėjo priekyje, o vyresnis sargybinis, vis dar nešinas nuleistu, bet parengtu šauti lanku, - iš paskos. Buvo aišku, kad jiems prisakyta budriai saugoti kunigaikščio medžioklės stovyklą. Eiti teko ilgai. Takas rangėsi per užpelkėjusį tankų mišką, po to pasuko į dešinę ir pradėjo kilti į aukštumėlę. Miškas retėjo, ir prieš išeinant į krūmais užaugusį kirtimą, jiems teko praeiti dar pro du sargybinius. Kai šie pasiteiravo, iš kur ir pas ką šitas nelauktas svečias, jaunasis sargybinis paaiškino, kad pas sakalininką. Tie nepritariamai papurtė galvas.

- Bet kniaziai tai nebus patenkinti... - tarė vienas. - Juk aiškiai gi sakė - nieko neleisti...

Sargybinis paminėjo "kniazius". Tai reiškė, kad Michailo dėdė Glebas jau turėjo būti atvykęs. O kas, jei jie jau spėjo atsikimšti butelį?

---

* Labai svarbu! Dėl sakalas... Sakalas... Va taip! Sakalas... Ponas Murliukas! (*Laužyta rus.*)

** Iš kur tu žinai, kad Murliukas čia? (*Rus.*)

*** Brolis pasakė... Labai svarbu... (*Rus.*)

- Ei! Bet žirgo ir ginklų tai tikrai praleisti negalime! - sušuko antrasis. - Žirgą paliksi čia!

Zervis, netardamas nė žodžio, perdavė jam pavadį ir vėl kuo draugiškiausiai nusišypsojo. Deja, tai įspūdžio sargybiniui nepadarė.

Už krūmų atsivėrė gana plati laukymė su medžioklės stovykla. Ją sudarė trys netašytų rąstų nameliai su švendrių stogais. Vidurinysis buvo didesnis, su keliais langeliais ir plačiomis durimis. Dešinėje nuo durų kyšojo į žemę įsmeigta ietis su mėlyna Polocko kunigaikščio vėliavėle. Prie durų, atsirėmę į ilgas ietis, stūksojo dar du sargybiniai. Už namelių rūko laužai, ganėsi žirgai. Jų buvo per du tuzinus. Matyt, maždaug tiek čia buvo ir žmonių.

- Tu toliau neik! - užtvėrė Zerviui kelią ieties kotu vyresnysis sargybinis, kai jie pasiekė arklių ištryptą plotą prie namelių. - Mes tuoj pakviesim Murliuką... Pažiūrėsim, ar teisybę kalbi!

Pamatęs Zervį, Murliukas net sumirksėjo iš nuostabos ir puolė jam į glėbį.

- Bet kad tu visai nepasikeitęs! Nepasikeitęs! O kiek praėjo metų, kai mes plaukėm Dauguva, kiek?

- Bus treji...

Pats Murliukas buvo pasikeitęs. Ir aiškiai į gerąją pusę. Kai Zervis jį matė paskutinį kartą, sakalininkas atrodė varganai. Buvo mirtinai išsigandęs, nes plaukiant Dauguva pavogė jam patikėtus sakalus, o jų neatgavęs, būtų, ko gero, galvą praradęs ir jis pats. Dabar Murliukas buvo papilnėjęs, apsirengęs tvirtais odiniais, medžioklei pritaikytais drabužiais, prie šono nešiojo durklą su puošnia blizgančia rankena. Naujoji padėtis atsispindėjo ir savimi pasitikinčioje laikysenoje.

- Taip, treji metai... - pakartojo Zervis ir žvilgtelėjo į šalia stovintį sargybinį. - Bet, klausyk, aš turiu svarbų reikalą. Labai svarbų!

- Nejaugi tik treji? Atrodo, tiek daug laiko prabėgo... Pas mus ir kniazius kitas, ir... Sakai, reikalas?

Zervis parodė galva į smalsiai jų pokalbį stebinčius sargybinius, ir Murliukas mostelėjo jų pusėn, tarsi baidytų muses:

- Na, praleiskit žmogų! Ar kito darbo neturit, kad čia spoksot?

Sargybiniai neprieštaraudami pasitraukė. Tai rodė, kad Murliukas turi tvirtą užnugarį kniaziaus dvare. Jis draugiškai apkabino Zervį per pečius ir nusivedė į dešinįjį, mažesnį, namelį.

- Kniaziai va tame... Bet matai, ir mano ne ką prastesnis! - išdidžiai paaiškino jis. - Tai klok, koks tas svarbus reikalas?

Zervis ėmė pasakoti iš eilės. Jie pakankamai daug jau buvo bendravę anksčiau, tad net ir šlubuojančia kalba sugebėjo susikalbėti. Kur trūko rusiškų, Zervis įterpė ir vokiškų, net lietuviškų žodžių. Murliukas šiek tiek mokėjo ir tas kalbas. Besiklausant jo giedri nuotaika blėso.

- Velnias, aš juk patariau šviesiausiam kniaziui tuo dėde nepasitikėti! - sušvokštė jis, kai pasakojimas pasiekė paslaptingąjį pasiuntinį iš Polocko. - Tai Semionas Petrovičius, gyvatė... kniaziaus Glebo pasturlakas. Jis vokiškai švebeldžiuoja. Su teutonais susiuostė, žaltys...

- Jie jau seniai ryšį palaiko, nes atvyko iš anksto susitarę. Laimei, tuo pat metu mes sugavom jų sėbrus iš kitos pusės...

Įėjus į žemą patalpą, juos pasitiko kelios poros skvarbių, gelsvai žvilgančių prieblandoje akių. Pasienyje kabėjo pinti narvai su sakalais. Zervis gerai žinojo, kiek daug šie paukščiai reiškia Murliukui, tačiau dabar sakalininkas tik žvilgtelėjo jų pusėn ir vėl atsigręžė į Zervį. Tas kaip tik pasakojo apie tai, kaip jie su Daubaru sustabdė apsimetėlius pirklius, kurie iš tikrųjų buvo Ordino kariai. Pridūrė, ką po to išgirdo Uvis apie Semionui Petrovičiui įteiktą užnuodytą vyną.

- O, pasiuto! - Murliukas užsikosėjo taip, kad vos nepaspringo. Didysis sakalas išsigandęs sumosavo sparnais ir sukrykštė. - Kaip tik taip! Kaip tik... Šviesiausiasis kniazius Michailas atsivežė į medžioklę statinaitę midaus. O tas Glebas atvežė vyno! Sakė, kad senas ir geras...

- Ir kunigaikštis gėrė?

- Tai kad taip! Per pietus... Pats Glebas pasiūlė ir įpylė. Bet pylė ir sau... Labai jau draugiškai. Išgėrė už medžioklę ir vienas į kito sveikatą. Ir man šlakelį įpylė. - Murliukas griebėsi už gerklės

ir pabandė atsikrenkšti. - Bet skanus, bjaurybė, tas vynas! O, gyvate, nejaugi ir man galas?

- Jei nedaug, tai dar nieko... Čia ir yra visa paslaptis... Tik po kelių kartų vynas kerta. Ir reikia kelių taurių... Todėl iš pradžių jis gali išgerti kartu iš vieno butelio.

- Va tokį šlakelį išgėriau... Nes kniaziai norėjo tik gerkles suvilgyti ir joti į mišką... Michailas labai sakalauti mėgsta!

- Nežinai, kiek tavo Michailas išgėrė?

- Taurę gerą, o gal dvi. Bet... Bet... Jie greitai sės prie stalo. Virėjas ruošia jerubes, kurias sumedžiojom. Tikėsi ar ne, Žaibė štai nutrenkė net penkias! - Jis parodė į didįjį sakalą, kuris pasiblaškęs dabar vėl taikiai tupėjo narve, ir Murliuko veidą trumpam nušvietė šypsena. - Penkias, vieną po kitos... Tai slibinas, ne sakalas. Žaibė - iš stepių. Tas gyvatė Glebas net akis išvertė kaip kukulius, kai pamatė. Tai ne jo kreivakojai! Bet kniaziai greitai sėsis vakarienės... Tada tai jau gers iki žemės graibymo. Ką mums daryti? Ką daryti?

- Na, pasakyti kniaziui, savaime suprantama...

Murliukas prikando lūpą ir susimąstė.

- Taip, bet... - pagaliau tarė jis. - Tai ne taip paprasta, kaip manai. Aš tave gerai pažįstu, pažįstu Uvį, pažįstu visus ten prie Dauguvos. Man viskas aišku. O šviesiausiam kniaziui... Jam Glebas ir tas Semionas Petrovičius pripūtė miglos į akis, kad čia visi jam meluoja... Kad visi Mindaugo papirkti ir kad tik Mindaugui tarnauja. Jei jis pamanytų, kad ir tu iš tų pūtikų...

- Taigi Mindaugas jį į sostą ir pasodino!

- Taip ir buvo, - palingavo galvą Murliukas. - Tai šviesiausiąjį ir graužia... Todėl jis ir nori prisigerinti Glebui. O tas dabar toks, kad nors prie žaizdos dėk. Dovanų atvežė, ir net vyno...

- Ir vyno. Tu buvai per pietus? Kiek butelių atvežė?

- Keturis. Ir du čia pat atkimšo. Pylė iš abiejų. Sakė, reikia patikrinti, kuris geresnis...

- Vadinasi, vienas iš tų atkimštųjų užnuodytas. Gal ir kiti du. Bet vienas iš atkimštų - tikrai! Iš jo Glebas daugiau nebegers, nebent tik gurkšnelį... Tu būsi ten?

Murliukas papurtė galvą.

- Nebent tik trumpam, jei išgert už sakalus pakviestų. Nes šviesiausiasis kniazius labai Žaibe patenkintas. Ir yra už ką. O taip - jokiu būdu ne... Kur jau man, vyžotam, prie kniazių...

- Bet tu turėsi pasakyti. Būtinai!

- Tas tiesa... Bet jie tiek pripūtė jam miglos... Suokė, kad ne kas kitas, bet Mindaugas jį nužudyti nori. Ir... Ir... - Murliukas atsiduso, pasitrynė smakrą. - Blogiausia, kad tai gali būti ne per toliausiai nuo teisybės. Mindaugas jį parėmė, Michailas laimėjo, tačiau Mindaugas juo iki galo nepasitiki. Laiko čia savo papirktų bojarinų, ir tai ne vieną. Todėl jiedu ir išvyko į miškus, toliau nuo dvaro akių. Mindaugas Michailui juk ne brolis...

- Ir ne dėdė...

- Tas tiesa, gyvatė! Giminės kartais būna aršiausi, o šitą Glebą tai aš pažįstu kaip nuluptą. Man tik buvo neaišku, ko jis čia taip prieš mano kniazių lankstosi... Anksčiau visada prieš brolėną nosį rietė, o dabar - nors prie žaizdos dėk. Ech, dabar tai suprantu! Svarbiausia, kad šviesiausiasis patikėtų. Jei tik jis pagalvos, kad tu esi čia atsiųstas gandų ir nesantaikos skleisti...

- Bet juk mes įrodysim! Vynas tai yra...

- Bet kad jie iš abiejų butelių gėrė. Ir Michailas, ir Glebas. Kaip dabar žinosi, kuris užnuodytas? Negi paklausi Glebo? Žinai, gal pabandykim taip... Jie prisijodinėjo ir išalko, tad pirmiausia valgys. Po to Glebas pasiūlys išgerti ir sustatys butelius taip, kad užnuodytas butelis stovėtų prie Michailo... Ir tada aš pakviesiu šviesiausiąjį čia. O tu papasakosi, koks reikalas.

- Jis ateis? Pertrauks vakarienę?

- Aš pasakysiu, kad Žaibei kažkas nutiko. Tada jis ateis.

Šį kartą giliai atsiduso Zervis. Murliuko atsargumas ir akivaizdi baimė paveikė ir jį. Dabar tapo aiškiau, kodėl ir dvare jam negalėjo pasakyti, kur išvyko kunigaikštis. Zervis pakėlė galvą ir susimąstęs pažvelgė į narvus. Jo žvilgsnį sutiko gelsva, ryškiai tarsi spingsulė žibanti akis. Žaibė tupėjo pasisukusi šonu ir viena akim žvelgė tiesiai į jį, tarsi jis būtų pasmerkta mirčiai jerubė.

- Gerai... - sutiko Zervis. - Pabandysime taip!

16

Butelis su trimis burbuliukais

Šviesiausiasis kunigaikštis Michailas buvo netgi labai patenkintas. Jis atsilošė į platų krėslą, pasikasė vešlią, juodą barzdą ir apžvelgė stalą. Tiesiog nuostabu, ką paprasčiausioje lauko virtuvėje sugebėjo paruošti jo virėjai! Ir briedžio nugarinė, ir virtos šernienos dešros, o pačiame didelio stalo viduryje išsirikiavo virtinė keptų jerubių. Gražiai gelsvai pakepintos, o kas svarbiausia, beveik visos jo sakalų sumedžiotos. Beveik visos! Ką čia kalbėti, vien tik Žaibė jų gerą tuziną nutrenkė. Dėdės Glebo sakalai net nesuspėdavo pakilti, o žiū jau sklaidosi plunksnos danguje, ir krinta jerubės tiesiai po kojom! Gal ir paika jausti tokį pasitenkinimą, bet tai akivaizdus jo pranašumo įrodymas! Ir dėdė Glebas tai supranta... Nedaug teliko to jo anksčiau taip įkyriai rodomo išdidumo. Juk jis buvo įsitikinęs, kad po senelio mirties jam teks valdyti Polocką, todėl į brolio vaikus visad žiūrėjo iš aukšto. Bet, matai, kaip išeina... Vieni įsivaizduoja, kad jiems lemtis skiria didybę, tad nieko neveikia, o kiti patys stengiasi tai lemčiai padėti...

- Klausyk, Michailai! Atleisk, šviesiausiasis Michailai, turėčiau kreiptis... Ne tik tavo sakalai paukštukus gerai muša, bet ir virėjai iškepti moka! - Dėdė rankove nusišluostė savo pradedančią žilti barzdą ir siekė dar vienos jerubės. Dviejų kauliukai jau buvo krūvele sudėti prieš jį.

- Dėde, mes juk čia tarp savų. Vadink Miša, kaip būdavo... Dvare - ten, žinoma, kitaip...

- Taip, taip... Dvare - būtinai! Oi, žinau, tau ten nelengva... Nežinai, katras dvariškis Mindaugo, katras - Ternigovo... Užtat bent šeima pasitikėti gali.

- Žmonės mane myli... Taip blogai nėra, - truputį nepatenkintas tarė kunigaikštis.

Glebas kilstelėjo savo vešlius ir dar visiškai juodus antakius. Keistai atrodė: barzda jau buvo gerokai žilstelėjusi, bet plaukai ir antakiai išliko juodi.

- Suprantama, kad myli! - užtikrino jis. - Ir tam turi daug priežasčių... Bet vis tiek šeima - tikresnis dalykas, mielasis Miša. Esi mano amžiną atilsį brolio sūnus, Dieve duok jam dangaus

karalystę, ir tas man daug reiškia. Atleisk, kitaip negaliu... Žinai ką, išgerkim! Tu - už tėvą, o aš - už savo mylimiausiąjį brolį. Visad susigraudinu jį prisiminęs...

Kunigaikštis Michailas puikiai atsiminė, kad tėvas, dar gyvas būdamas, smarkiai nesutarė su Glebu. Kai tėvas žuvo žygio į Ternigovą metu, sklido gandai, kad tos žūties buvo galima išvengti. Jei Glebas su savo šimtine nebūtų delsęs miškuose ir skubiau jojęs į pagalbą, tėvas gal būtų likęs gyvas. Bet ne tokių prisiminimų dabar reikėjo. Glebas šniurkštelėjo nosimi. Atrodė, kad jis išties pasiruošęs nubraukti ašarą. Michailas mostelėjo stovintiems už nugaros tarnams, kad įpiltų.

- Už tai reikia išgerti... - sutiko jis. Kiek pakreipęs galvą žiūrėjo, kaip tarnas pakėlė prieš jį pastatytą apipintą vytelėmis žalsvo stiklo butelį. Tamsiai raudonas vynas lygia srovele kliuksėjo iš kaklelio į sidabrinę taurę. Tuo pačiu metu Glebas pylėsi pats iš prieš jį stovinčio butelio. - Pasakysiu tau atvirai, dėde, - tavo vynas geras! Atsiųsk tą savo pirklį.

- Būtinai! - sutiko Glebas. Jis jau išsižiojo, ruošdamasis pasiūlyti dar už ką nors išgerti - tai Glebas mokėjo, - tačiau užsičiaupė ir pakėlė akis į duris.

- Šviesiausiasis, atleiskite, kad pertraukiu, atleiskite... - išgirdo jis keistai įtemptą sakalininko Murliuko balsą. Jau prieš tai jis buvo pastebėjęs, kad tarnams nešant valgius, tarpduryje kažkodėl trainiojosi ir Murliukas. - Maldauju, atleiskite, bet svarbu.

- Na, tikiuosi, kad svarbu, - nepatenkintas tarė kunigaikštis. Jis buvo besiekiąs savo taurės, bet atitraukė ranką. - Kas nutiko? Gal žinia iš kunigaikštienės?..

- O ne. Aš dėl Žaibės... Ji kažko negaluoja... Būtinai ateikite pažiūrėti.

- Žaibė? - Jau pats kunigaikščio balsas rodė, jog jam tai svarbu. - Kas jai?

- Tai kad nežinau... Gal susižeidė per medžioklę... Man būtinai reikia šviesiausiojo kniaziaus patarimo, nes jei...

Jis nutilo, ir kunigaikštis, nors ir nepatenkintas dėl sutrukdymo, vis dėlto suprato priežastį. Murliukui reikėjo ne patarimo, nes

niekas geriau už jį nenusimanė apie sakalus, o kad kunigaikštis pats pamatytų ir į tą reikalą įsiveltų. Nes jei geriausias sakalas nugaištų, Murliukui svarbu pasidalyti kaltę. Michailas atsiduso ir atstūmė krėslą. Norėjo keltis iš savo vietos ir Glebas.

- Atleiskit, šviesiausiasis... - skubiai tarė Murliukas. - Labai vertintume ir jūsų įžvalgumą, bet dabar geriau, kad būtų mažiau žmonių...

Glebas susiraukęs sudribo atgal į krėslą. Blausiu žvilgsniu palydėjo išeinantį Michailą ir siekė dar vienos jerubės.

- Tu meluoji, šunie! Tu esi Mindaugo pasiųstas! Sakysi, ne?

Kunigaikštis buvo rimtai įširdęs. Pradėjo pykti jau iš pat pradžių, kai tik įėjo į sakalidę ir pamatė, jog Žaibei nieko nenutiko. Tada pyktį atsvėrė geroji žinia, kad sakalas sveikas, ir Murliuko maldaujamas jis sutiko pasiklausyti, ką papasakos šitas nežinia iš kur atklydęs ir taip prastai rusiškai grabaliojantis pagonis. Bet kuo daugiau jis klausėsi, tuo labiau širdo.

- Jis kalba teisybę, šviesiausiasis kniaziau. Aš jį gerai pažįstu, - bandė įsiterpti Murliukas.

- Pažįsti?! Tai ką? Ir tu su jais išvien? Ir tu? Kur tik pažvelgsi, visi pagonių papirkti! - Kunigaikščio balsas buvo kimus, o pyktis toks aršus, kad persidavė ir narvuose tupintiems paukščiams. Žaibė sukrykštė ir plastelėjo sparnais. Subruzdo ir kiti narvuose tupintys sakalai.

- Iškarsiu aš jus visus! - šaukte šaukė kunigaikštis Michailas, ir paukščiai sukrykštė dar garsiau. Kunigaikštis atsikvėpė ir nusikeikė. - Nuramink tuos paukščius, velniai griebtų! Pakarsiu jus abudu ant sausiausios šakos!

- Taip, šviesiausiasis, klausau, šviesiausiasis... - lemeno persigandęs Murliukas.

- Kunigaikšti, jei aš meluoju, tai galite ir pakarti. Bet pirma patikrinkite. Prašau jūsų, tik patikrinkite! - Zervis irgi įvertino padėties keblumą, tačiau suprato, jog vienintelis jo išsigelbėjimas dabar yra šaltas kraujas.

- Patikrinti! Manot, aš eisiu pas savo dėdę ir leptelsiu: štai du melagiai sako, kad tu mane nori nunuodyti. Manot, tokių, kaip jūs, žodis nusvers kniaziaus žodį?

- Juk yra vynas, - ramiai tarė Zervis.

- Taip, šviesiausiasis... - sukaupė visą drąsą ir Murliukas. - Yra vynas. Stovi ant stalo!

- Vynas... - Michailas sumirksėjo. Tik dabar apčiuopiama pavojaus galimybė prasiskverbė pro jo pykčio šydą. - Ir judu tvirtinate, kad jis užnuodytas?

- Vienas butelis - tikrai... Tas, iš kurio žadėjote gerti.

- Bet gėrėm iš abiejų per pietus. Ir tu gėrei!

Murliukas nusišluostė aprasojusią iš baimės kaktą.

- Zervis jau jums papasakojo... - tarė jis. - Ten tokie ypatingi nuodai. Reikia daugiau, ir trenkia ne iš karto. Todėl teutonai tokius nuodus ir parinko, kad šviesiausiasis neįtartų pavojaus.

- Meluojat... - pakartojo kunigaikštis, tačiau dabar jo balsas liudijo, kad jis įtemptai mąsto. Jis pasirausė dešinės rankos pirštais savo vešlioje barzdoje ir stipriai papurtė galvą. - Ne! Ne! Jokiu būdu! Juk negaliu prieiti prie dėdės ir pasakyti - tu dabar gerk iš šito butelio, nes anie du melagiai sako, kad jis užnuodytas... Negaliu jūsų kvailą žodį statyti prieš kniaziaus žodį....

- Negalite, šviesiausiasis, - sutiko Murliukas. - To ir nereikia, šviesiausiasis... Galima kur kas paprasčiau...

- Šitaip? Tiesiog apkaltinsiu ir prarasiu draugystę!

- Nieko jūs neprarasit, šviesiausiasis. Ničnieko... Tik leiskit mums sukeisti vyną... - Murliukas skubėjo kalbėti, nes matė, kad kunigaikščio abejonės gali netrukus išblėsti. - Kniaziui Glebui nieko nereikia sakyti! Sukeisti vyną ir, jei ne mūsų teisybė, tai galėsit ir pakarti!

- Abudu! - tvirtai pridūrė kunigaikštis.

Murliukas ne iš karto pratęsė savo kalbą. Jis atsikosėjo, vos atgavo kvapą ir tik tada tarė:

- Abudu... Bet tik tuomet, jei kniazius Glebas išgers daug to vyno iš jūsiškio butelio ir jam iki rytojaus nieko neatsitiks. Tik tada, jei jis daug išgers.

- Palauk! Bet jei tai tiesa, jei viskas, ką jūs čia vapaliojate, yra tiesa, tai jis pažins butelius!

- Be abejo, taip, šviesiausiasis. Būtina sukeisti ne butelius, o patį vyną... Buteliai turi likti tie patys. Tik vyną reikia perpilti...

Murliukas užsikosėjęs stabtelėjo, ir kunigaikštis suraukė juodus antakius.

- Tai nesunku padaryti, šviesiausiasis, - skubiai paaiškino Murliukas. - Pakviesim jį dabar pažiūrėti Žaibės, paklausim jo patarimo. O tuo tarpu Zervis praneš tarnams, ką reikia padaryti...

- Bet juk mes negalime jo kviesti čia tik šiaip sau! Jis pamatys, kad Žaibė sveika!

Pagaliau Murliukas nusišypsojo. Jis kilstelėjo ranką, parodydamas, kad tuoj viskas bus išspręsta. Nusikabino nuo diržo savo sunkią, iš arklio odos pasiūtą sakalininko pirštinę ir mikliai apsimovė. Atidaręs narvą, švilptelėjo. Žaibė klusniai nulenkė galvą, kad neužkliūtų už narvo durelių ir šoktelėjo ant atkištos pirštinės. Murliukas atsisėdo ant suolo, atsilošė į sieną ir pradėjo švilpauti plona gaida kažkokią besikartojančią dainelę. Kaire ranka paglostė sakalo nugarą ir kaklą, paskui nuleido ranką prie pagurklio. Glostė ir švilpavo, pamažu pritraukdamas sakalą vis arčiau, kol jis nugara atsirėmė į Murliuko krūtinę. Zervis matė, kad sakalo akys jau nebespindėjo taip aštriai, kaip anksčiau, o po truputį blėso. Žaibė ruošėsi užsnūsti. Kaire ranka Murliukas glostė paukščio pagurklį, sparnus, lėtai tebespausdamas jį prie krūtinės. Sakalo kojos suglebo, kietai pirštinės kraštą spaudę nagai atsileido. Žaibė užsimerkė.

- Ššš... - sušnibždėjo Murliukas, nes kunigaikštis, atrodo, rimtai susirūpino sakalo sveikata. - Žaibei nieko neatsitiks. Ji nemiega, ji tik suglebusi. Šitaip bus kurį laiką.

Jis lėtai atsistojo ir atsargiai paguldė sakalą ant narvo dugno. Viena Žaibės akis buvo visai užmerkta, kita pusiau atvira. Kaklas ištiestas, sparnai nuleisti.

- O dabar eikime paprašyti kniaziaus Glebo patarimo. Ar man tai padaryti, šviesiausiasis?

- Aš jau pats jo paprašysiu, - numykė kunigaikštis Michailas.

- Bet žinokit! Jei judu meluojat, tai jums abiems galas! To niekad neatleisiu.

- Bet jei meluojam, jūs gi nieko neprarandat, šviesiausiasis.

- Kaip tai - nieko? - eidamas pro duris, metė Michailas. - Kur aš gausiu tokį kitą sakalininką? Negi man ne nuostolis?..

Murliukas vėl atsikrenkštė, staiga pajutęs, kad springsta. Perbraukė šiurkščia pirštine sau per kaklą, bet nieko nepasakė.

Vakaras pasibaigė net geriau, negu buvo galima tikėtis. Bent taip atrodė kunigaikščiui Glebui. Tiesa, iš pradžių jam teko truputį sunerimti. Kai jį nutempė į tą pasmirdusią sakalidę, atrodė, jog pilkajam sakalui jau galas. Tysojo ant narvo grindų, ir jei jis būtų nusibaigęs, tai kažin, ar tas kvailys Michailas būtų toliau gėręs, nes labai jau jam sakalai rūpi. Tačiau pasirodė, jog jis tiesiog nuostabiai pataikė, sakydamas, kad tam nugeibusiam sakalui reikia įpilti į snapą vandens! Vos tik ėmė pilti vandenį, sakalas pasipurtė, jo akys atsivėrė, ir netrukus jau pats atsistojo ir užšoko ant laktos. Visi net išsižiojo!

- Tiesiog stebuklas! Atrodo, visai pasveiko! - aikčiojo Michailo sakalininkas. - Kaip gerai, kad paklausėme šviesiausiojo kniaziaus patarimo...

- Na, šiek tiek nusimanau ir apie sakalus... - sutiko Glebas. - Tiesa, dabar mano sakalai ne visai tokie, kokių norėtųsi, bet kadaise esu turėjęs ir gerų. Šita jūsų Žaibė jiems neprilygtų. Na, gal vėl kada turėsiu...

- Už tokį pagydymą tai jau tikrai reikia išgerti, ir ne vieną taurę! - tuoj pat pasiūlė Michailas. Jie grįžo prie stalo, ir tada to geltonsnapio Michailo jau beveik nereikėjo raginti. Pats maukė taurę po taurės ir stropiai prižiūrėjo, kad ir jo garbusis dėdė gertų. Ir, kas svarbiausia, gėrė jis tik iš to butelio, kurio kaklelio stikle, pažiūrėjus prieš šviesą, matėsi trys beveik vienoje eilėje sustingę oro burbuliukai. Pats Michailas siūlė, už ką reikia išgerti. Po trečios taurės išvarė lauk tarną ir, arčiau savęs prisitraukęs užnuodytąjį butelį, pats ir pylėsi. Glebas vos spėjo jį vytis. Tiesa, Michailo ūpas

buvo kažkoks savotiškas. Tarsi jis ant ko pyktų, tarsi kažką bandytų užmiršti... Visas kažkoks įsitempęs...

Et, nesupaisysi!

Svarbiausia, kad gėrė atsakančiai. Kai iš trimis burbuliukais paženklinto žalsvo stiklo butelio buvo nugerta daugiau kaip pusė, Glebas jau žinojo, kad reikalas išspręstas, ir net mažumėlę susigraudino. Vis dėlto toks jaunas... Ir tik prieš metus vedęs. Na taip, priminė sau, jaunas tai jaunas, bet suktumo turi tiek, kad ir seniui per akis. Garbės troškimo pritvinkęs kaip retai kas, bet kam pasiruošęs gerklę perkąsti, o tuo labiau - giminei. O kad jaunas, tai dorai laukdamas ir nesulauksi, kol kojas pakratys. Taigi kitos išeities ir nebuvo. Glebas garsiai nusijuokė, o kai Michailas paklausė, kas čia dėdę taip pralinksmino, jis vėl prisipylė taurę ir pasiūlė išgerti už Polocko miesto garbę. Michailas išgėrė ir kimiai nusijuokė. Netrukus po to žymėtas butelis buvo ištuštintas, ir tapo aišku, kad vilties sūnėnui nebeliko. Tada, žinoma, Michailas ir apgirto. Tai suprantama, nes girtas jautėsi ir Glebas, nors savojo butelio jis ir nebaigė. Jautėsi ne tik girtas, bet ir kažkaip apsunkęs, net pradėjo truputį trūkti oro. Geras tas teutonų vynas, berods atbogintas iš tolimosios Ispanijos. Ir geras, ir stiprus, gal net per daug svaigus. Ir galva jau pradėjo suktis, ir kažkur papilvėje tvinkčioti.

- Laikas bus į migį, dėde... - išgirdo Glebas tarsi per miglą. - Rytoj svarbią dieną turim!

"Vieni turėsim rytojaus dieną, o kiti ir ne", - mielai būtų atsakęs Glebas, bet, žinoma, nutylėjo. Nusvirduliavo į savo lovą tolimame namo gale. Ačiū Dievui, Semionas padėjo jam nusirengti, nes pats kažin, ar būtų įstengęs.

Užmigti užmigo, tačiau neilgam. Pabudo gal apie pusiaunaktį, ir dar prieš pabusdamas suvokė, kad kažkas bjauriai ne taip. Guolis suposi, atrodė, kad su lova ir visas namelis pakildavo, pasisukdavo ir staiga smegdavo žemyn. Paskui vėl kildavo ir smegdavo. Smilkiniuose tvinkčiojo, gerklė, atrodė, tarsi sausų pakulų prigrūsta. Bet bjauriausi pojūčiai buvo papilvėje, tarsi ją kažkas draskytų aštriais kaip sakalo nagais.

- Pagirios... - sulemeno kunigaikštis Glebas sausomis lūpomis. - Pagirios... - pakartojo, drąsindamas save, bet tuojau pat suvokė, kad tai netiesa, ir jį sukaustė siaubas. Ne pagirios, o pati mirtis draskė jo vidurius, pati mirtis tvinksėjo smilkiniuose ir stengėsi susprogdinti iš vidaus galvą.

- Semionai... - sulemeno, lipdamas iš guolio. Kojos sulinko per kelius, ir jis neįstengė atsistoti. Susmuko prie pat lovos, ir dabar jau pasirodė, kad ne lova, o asla sukasi ir smenga į žemės gelmes. - Semionai... Semionai, vandens... - pakartojo.

Jis dar matė, kaip kažkur toli užsiplieskė žibintai. Dar suvokė, jog tai žmonės uždegė žvakes, o gal ir deglus, tačiau vidurius draskantis skausmas viską nustelbė, ir jį supanti aplinka darėsi vis mažiau svarbi. Girdėjo kažkur toli aidinčius balsus, tarsi ūžiantį krioklį, tarsi šniokščiantį vėją. Žibintai tolo, artėjo, sukosi aplinkui, ir baisiai degė aštriais mirties nagais draskoma papilvė.

- Vandens... Atneškit jam vandens... - išsigandęs lemeno Semionas Petrovičius, stengdamasis padėti savo šeimininko galvą ant pagalvės, tačiau Glebas blaškėsi, ir nulaikyti jo galvą nesisekė. Žilstanti išsidraikiusi barzda buvo šlapia. - Vandens, greitai... Jis nunuodytas!

Žodžiai išsprūdo patys, ir Semionas Petrovičius tuojau pat susizgribo, tačiau buvo per vėlu.

- Nunuodytas... Che... Che... - kimiai sukikeno šalia stovintis, aukštai pakėlęs deglą, kunigaikštis Michailas. Jis buvo apsivilkęs vien tik ilgais iki pat žemės marškiniais. Laikėsi nelabai tvirtai, siūbavo pats, ir pavojingai siūbavo dešinėje iškeltas deglas. Aišku, jis buvo girtas, tačiau akys žvelgė blaiviai ir blizgėjo įtūžiu. - Tu pasakei: “nunuodytas”, tu maita... O kieno nuodai? Che! Che! Kieno? Ką?

Semioną Petrovičių išmušė šaltas prakaitas. Jis papurtė galvą, mėgindamas paneigti dar neišsakytą, tačiau neišvengiamą kaltinimą, tačiau žodžių nerado.

- Pats nusprogęs, bestija, o ne nunuodytas... Che.. Che.. - piktdžiugiškai krizeno kunigaikštis Michailas. - Pats nusprogęs... O su kieno pagalba, Semionai? Pasakyk, tu maita, su kieno pagalba

tavo kniazius nusinuodijo? Tai aš čia turėjau taip raitytis... Ar ne taip, tu dvėseliena?

- Su kieno? - burbtelėjo virpančiomis lūpomis Semionas Petrovičius, ir jį apėmė klaiki baimė. Jis atstūmė vis silpniau betrūkčiojantį kunigaikštį Glebą ir pabandė atsistoti. Atrodė, kad jis mėgins bėgti, tačiau tai buvo beviltiška - du sargybiniai jau atkišo į jo pusę ietis. Jų nugludinti smaigaliai atmušė deglų šviesą, ir Semionui Petrovičiui pasivaideno, kad iečių smaigaliai - raudoni. Stambusis, rudabarzdis sargybinis pažvelgė į kunigaikštį Michailą, laukdamas įsakymo.

- Tik nenudurkit jo dabar, - iškošė pro dantis valdovas. - Būtų per lengva. Jam teks stipti ilgai... Bjauriau už šitą šunį...

- Šviesiausiasis... Pasigailėjimo! Tai jis... Jis mane privertė! - Semionas Petrovičius suklupo ir šliaužte prišliaužė prie Michailo kojų. Siekė bučiuoti naktinių marškinių kraštelį. Michailas pasibjaurėdamas spyrė jo pusėn basa koja, susvyravo, ir deglas vos neiškrito iš jo rankos. Vienas sargybinių parėmė savo valdovą.

- Dvėselienos... Maitos... Stipenos! Bjauriau už gyvates! Žiūrėk, tas jau baigiasi... Che! Che! - Asloje tysantis Glebas dabar buvo pavirtęs ant šono, ir betrūkčiojo tik viena jo koja. Atrodė, kad jis tuoj paspringš. Glebo akys balo. Jos jau nieko nebematė.

- Šviesiausiasis.. Tai jis mane pasiuntė. Aš tik tarnas, pasigailėkit... - pamiršęs savo mirštantį šeimininką, vebleno Semionas Petrovičius. - Pasigailėkit...

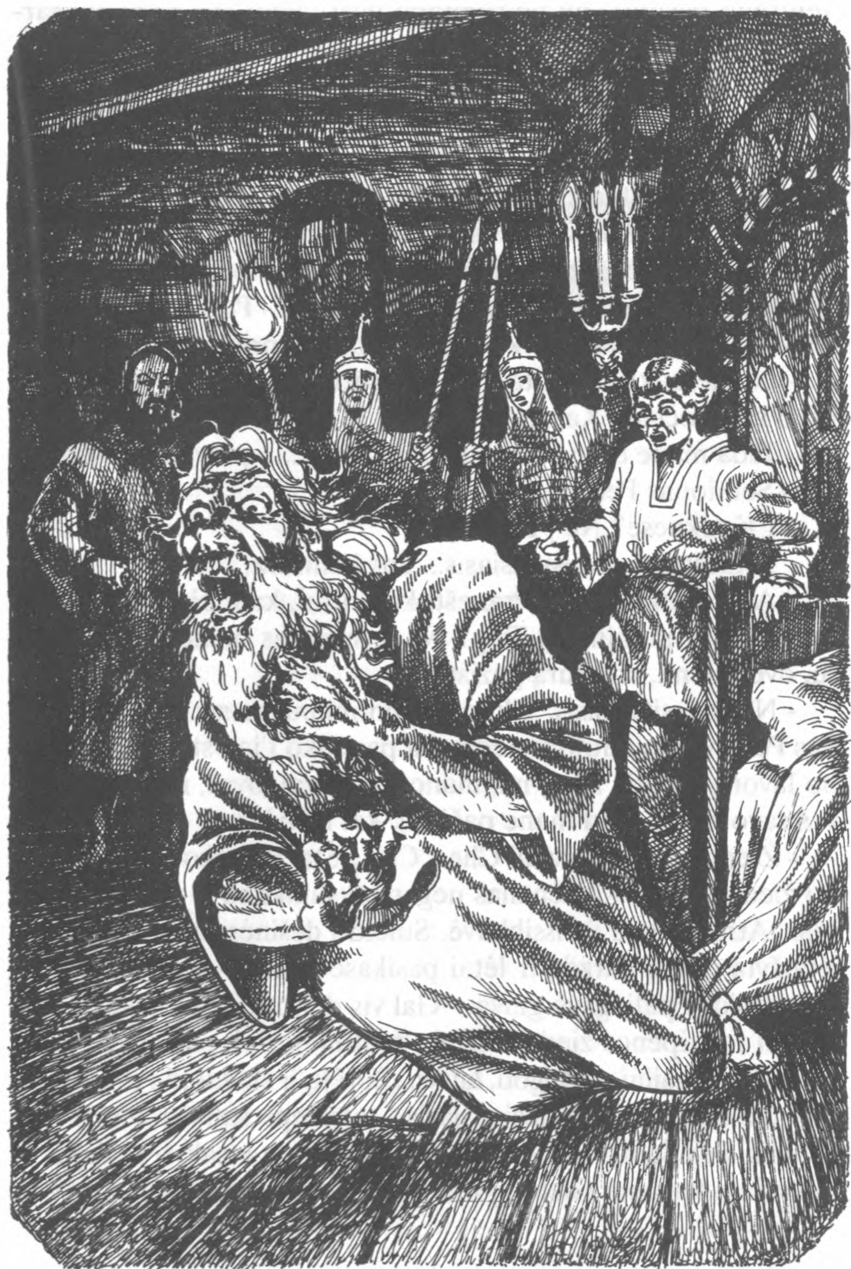
- Tavęs pasigailėti? Tiek, kiek jūs manęs pasigailėjot...

Semionas Petrovičius pakėlė tarsi maldai sudėtas rankas prie veido, užsidengė delnais akis. Nuleido galvą ir dabar bandė kakta paliesti Michailo kojas.

- Pasigailėkit, šviesiausiasis!.. Ką aš galėjau padaryti? Tai jis pasiuntė mane į Pskovą...

- Pasiuntė!.. - Michailas spjovė dėdės pusėn. Persibraukė ranka kaktą, stengdamasis sutramdyti skausmą, tvinkčiojantį smilkiniuose. Prie galvos ūžesio, be abejo, prisidėjo ir ta išgerta taurė užnuodyto vyno. - Jūs abu tai sumanėt! Prisipažink, tu maita...

- Ne! Ne! - atkakliai purtė galvą Semionas Petrovičius. -

Teutonai pasiūlė. Tai jie sugundė jūsų dėdę! Jie. O aš tik tarnas...

- Ne dėdė jis man! O tu tai šunsnukis, o ne tarnas. Ir kvaiša. Teutonai, sakai? Jie pradėjo? - Kunigaikštis Michailas suraukė kaktą. Jis žingtelėjo atgal, kad Semionas Petrovičius nepasiektų jo kojų, kurias stengėsi pabučiuoti.

- Taip! Taip, šviesiausiasis, - skubėjo patvirtinti Semionas Petrovičius. Jis suvokė, jog išsimeluoti nepavyks, todėl vienintelė vilties kibirkštėlė glūdėjo visiškame atvirume. - Pasiuntinį atsiuntė į Minską. Jie prikalbėjo kniazių! Aš buvau prieš. Bet...

- Nemeluok, tu maita... O kas būtų buvę toliau? Jei čia ne jis, o aš tysočiau? Kas tada?

- Tada mane būtų pasiuntę į Kuoknesę... - patylomis sušnibždėjo Semionas Petrovičius.

- Į Kuoknesę? Ne į Pskovą?

- Į Kuoknesę, šviesiausiasis... Pas komtūrą...

- Aa.. Matai, kaip... Pranešti komtūrui, kad teisėtas Polocko kunigaikštis pašalintas. Taip? Na ir šuva tas mano dėdė. Tai ir tu, dvėseliena, komtūrą pažįsti?

- Ne, šviesiausiasis. Tik jo pasiuntinį buvau sutikęs. - Semionas Petrovičius nutilo ir nedrąsiai pasisuko į jau stingstantį Glebo lavoną. - Tada šitas, na, mano buvęs valdovas, man būtų davęs savo žiedą. Kad mane pažintų, kai nuvyksiu.

- Žiedą, a? Kaip gražu! Che... Che... Štai Polocko valdovo Glebo žiedas... Aa? - Michailas negarsiai sukikeno ir staiga surimtėjo. Atrodė, kad jis išsiblaivė. Suleido dešinės rankos pirštus į ištaršytą juodą barzdą ir lėtai pasikasė žandą. - Žiedą... - lėtai pakartojo ir palingavo galvą. - Gal vis dėlto reikėtų nuvežti magistrui to stipenos žiedą... Lauks teutonas, tiek pastangų įdėjęs vargšui Michailui nudaigoti, lauks... Turėtų ir sulaukti! Ar ne taip?

- Be abejo, taip, šviesiausiasis, - atsiliepė šalia stovintis sargybinis, nes Semionas Petrovičius į klausimą atsakyti nedrįso, o buvusiam kniaziui Glebui jokie atsakymai jau nerūpėjo.

17

Polocko ranka

Brolis Steponas nemėgo šachmatų. Jo galva, tai buvo paikas užsiėmimas, tik veltui gaišinantis laiką, kurį galima panaudoti daug prasmingiau. Tačiau jei tekdavo sėsti prie lentos, žaidė meistriškai. To komtūras Haseldorfas net neįtarė, nes tikrai nebūtų taip primygtinai siūlęs sulošti partiją.

- Broli komtūre, ar nemanytumėt, kad geriau jums būtų pasimokius rusų kalbos, užuot stumdžius šias kvailas statulėles po lentą? - atsikalbinėjo brolis Steponas. - Turim tiek svarbių pasitarimų prieš akis...

- Aš jau žinau, kaip su tais schizmatikais elgtis! - numojo ranka Haseldorfas. Jo vėjo nugairintas veidas švytėjo iš pasitenkinimo. - Be to, išmokote rusiškai jūs. Bus ir vertėjas. O kas gali būti naudingiau proto mankštai už šachmatus? Kiek žinau, ir Jo šventenybė popiežius Grigalius neblogai jais žaidžia. Ar ne tiesa?

- Tenka pripažinti, kad taip. - Siaurame brolio Stepono veide blykstelėjo trumpa šypsenėlė. Visas žemiškas silpnybes iš savo gyvenimo jis buvo guite išgujęs, tačiau sunkiai atsispirdavo pagundai pasigirti, jog jam teko garbė nemažai laiko praleisti popiežiaus dvare. - Kai paskutinį sykį buvau Jo šventenybės dvare Romoje, jis žaisdavo beveik kas antrą popietę. Dažniausiai su Florencijos kardinolu.

- Tai štai kaip! Žaidžia Šventasis tėvas, žaidžia kardinolai, kaip žinote, mėgsta šachmatus ir mūsų magistras. Matyt, ne be reikalo... O gal jūs nemokat? Aš paaiškinčiau!

- Truputį teko... Esu stebėjęs, kaip Grigalius Devintasis žaidžia... Kiek pamenu, jis visada žaisdavo baltaisiais... - Brolis Steponas padėjo rusišką knygą ant palangės ir prisėdo, pasirinkdamas baltąją pusę. Tiesą sakant, tą knygą jis spėjo perskaityti antrą kartą, ir didelės naudos iš trečiojo skaitymo nesitikėjo. Atsisėdęs ir suklostęs savo plataus apdaro rankoves taip, kad jos dengtų krūtinę, jis nebeatrodė toks smulkus. Trumpai dirstelėjęs į lentą, perkėlė karaliaus pėstininką per du langelius į priekį. Haseldorfas kilstelėjo antakius ir nusišypsojo. Šitokiai pradžiai jis buvo parengęs neįveikiamą atkirtį. Pirmiausia išvedė į priekį vieną savo

rikį, o po kito brolio Stepono ėjimo - ir antrąjį. Pagal komtūro sumanymą, abu į priekį išvesti priešininko pėstininkai netrukus turėjo atitekti jam.

- Įdomu tai, kad ir visą šių įvykių eigą mes numatėme prie šachmatų lentos... - samprotavo komtūras, dar labiau sustiprinęs savo padėtį lentos viduryje. - Brolis didysis magistras tada ir išdėstė savo, kaip jis vadino, "Naugardo bokšto" sumanymą. Žinoma, pabandyti verta, su tuo aš sutinku. Tačiau su Naugardu sunku... Taip ir pasakiau broliui magistrui. Su Naugardu beveik neįmanoma, nes nežinai, su kuo tartis. Ten juk devynios valdžios! O kai tariesi su viena, tai kita piktnaudžiauja savo padėtimi. Va su Polocku - kitas reikalas.

Brolis Steponas atidžiai klausėsi, žiūrėdamas į Haseldorfą ir tarsi nekreipdamas dėmesio į šachmatų lentą. Nenuleisdamas akių nuo priešininko veido, pastūmė baltąjį rikį vienu langeliu į priekį.

- Bet kad su Polocku maža vilties, man aiškino brolis magistras, - tarė jis. - Polocko kariuomenė pagonių jau palaužta. O Naugardas, kad ir ką sakytume, yra didelė jėga. Net Jo šventenybė Grigalius Devintasis jiems laišką yra rašęs. Savaime suprantama, tada rašėme lotyniškai, nors Jo šventenybės dvare yra sekretorių, mokančių ir schizmatikų raštą. Manęs tada klausė patarimo. Padėjau surašyti... - Brolis Steponas ištarė šiuos žodžius tyliai ir su pasitenkinimu pastebėjo, kad komtūras prikando lūpą. - Taigi, manyčiau, kad Jo šventenybė puikiai žino, į ką verta kreiptis. Bet jūs vis su tuo Polocku... Štai dabar jau kelios dienos, kai laukiame žinių iš ten, gaištame, kai būtų geriau pradėti kelionę į Pskovą.

- Polockas čia pat, prie Dauguvos, - neiškentęs pratrūko komtūras. - Jis privalo mums priklausyti! Privalo! Ir mano dėka priklausys. Įdėjau į tai nemažai darbo ir vargo. Tarp kitko, ir lėšų, kurių man brolis magistras dar neatlygino. Žinių susilauksim netrukus, ir pamatysit, kad mano sumanymas geresnis... O Naugardas tai... Atleiskite, bet Naugardas įsitikinęs, kad Ordiną gali už nosies vedžioti. Vieni neva tariasi dėl paramos, svetimas žemes

su mumis dalijasi, o kiti tuo tarpu siaubia mūsų šiaurines valdas...

- Naugardas - tikroji šiaurės jėga... - kantriai pakartojo brolis Steponas. - Ir dabar mums jie žūt būt reikalingi, nes pagonys baigia vienytis. Jei nepaklupdysime lietuvių dabar...

- *Sancta simplicitas!** Aš jau penkeri metai tai aiškinu. Penkeri metai stengiuosi daryti, kas tik įmanoma mano kuklioms jėgoms. Ir nenorėčiau jums dabar priminti, bet kas, jei ne ankstesnysis didysis magistras, amžiną jam atilsį, ir jūs pats man trukdėte?

Brolis Steponas išvedė baltąjį rikį į priekį ir nekaltom akim pažvelgė į susijaudinusį Haseldorfą.

- Nejaugi, broli komtūre?

- Broli Steponai! O kam tarpininkaujant buvau priverstas paleisti pagonių raganą, to baisaus žemaičių rikio Žybarto žmoną, kurią buvau sugavęs? Ir visas lobis tada nugarmėjo į Dauguvą... - Jis priekaištingai pažvelgė į sėdintį prieš jį vienuolį, tačiau tas nė trupučio nesutriko.

- Drįstu prieštarauti, broli komtūre. Tada buvo mano pareiga jums priminti, kad reikia laikytis vieningų veiksmų... Kaip ir dabar...

Haseldorfas giliai ątsikvėpė. Jis taip sukando dantis, kad jie grikštelėjo.

- Vieningų veiksmų... - tarė dusliu balsu. - Taip... Kai teriojamos mano komtūrijos žemės. O Naugardo kunigaikštis vertas tiek, kiek, atsiprašant, mano šuniukas. Vieną večė pasikviečia, kitą išmeta pro užpakalines duris. O mes turime jam lankstytis. Štai Polocke visai kita padėtis. Ten nėra jokio posadniko ir jokios bojarinų tarybos. Ten valdo vienas kunigaikštis, ir kai aš paimsiu jį į nagą...

- Bet tą jūsų kunigaikštį valdo Mindaugas...

- Jūs taip manot? Ką gi, netrukus mes galėsime tuo įsitikinti! - Haseldorfas atsilošė ir pripratusiais kalavijo rankeną laikyti pirštais pabarbeno į sprindžio storumo stalo lentą. - Ir su Naugardu

---

* Šventasis naivume! (*Lot.*)

tada bus visai kita kalba. Kai jiems galėsime pasakyti, kad Polockas jau mūsų pusėje, jie kitaip uždainuos...

- Vadinasi, laukiam... - tyliai tarė brolis Steponas ir, tik trumpai žvilgtelėjęs į šachmatų lentą, vikriai sukeitė karalių ir bokštą vietomis. - Todėl man ir tenka su jumis stumdyti šias statulėles, o ne pradėti svarbią kelionę į Pskovą. Tačiau neprarandu vilties, kad bent jau rytoj galėsime iškeliauti. Kaip manote?

Komtūras Haseldorfas pažvelgė į lentą ir net sumirksėjo. Brolio Stepono ėjimas visiškai pakeitė jėgų santykį. Jis jau buvo numatęs per kitus du ėjimus numušti du priešininko pėstininkus, užpulti karalienę ir šachuoti patį karalių, o dabar suvokė, kad kaip tik jo pėstininkai yra užpulti ir kad išsaugoti juos kažin ar pavyks. Jis skaudžiai prikando apatinę lūpą. Jei loštų su pavaldiniu, būtų netgi nusikeikęs. Tačiau dabar keiktis nebuvo galima, reikėjo skubiai ieškoti išeities. Jos nesimatė, todėl komtūras su palengvėjimu pažvelgė į duris, kurias tuo metu pravėrė jo sekretorius Kalatozis. Sekretorius nusilenkė, laikydamasis jam įprasto itališko mandagumo.

- Garbusis broli komtūre, pasiuntinys iš Polocko.

- *Deo gratias...** - tarė Haseldorfas ir giliai atsiduso. - Ar jis turi kunigaikščio Glebo žiedą?

- Sakė, kad turi...

- Tai vesk jį į vidų. Vesk! Ko lauki?

Sekretorius, mažas, susimetęs į kuprą žmogelis, nedrąsiai žvilgtelėjo į brolio Stepono pusę.

- Kaip žinai, nuo brolio Stepono mes nieko neslepiame. Didysis magistras suteikė jam visus įgaliojimus. Dabar jis galės betarpiškai įsitikinti, kokia padėtis Polocke. Tad kviesk pasiuntinį!

- Kad jis atsisakė įeiti, broli komtūre, - dar žemiau nusilenkė sekretorius Kalatozis. - Atvirai kalbant, pasiuntinys elgėsi gana keistai. Pats man pareiškė, kad turi kunigaikščio Glebo žiedą, nors aš net nesuspėjau paklausti. Taip ir pasakė: "Turiu kniaziaus Glebo žiedą. Įteikit jį savo komtūrui". Ir davė štai šitą...

---

* Garbė Dievui... (Lot.)

Jis pakėlė suvyniotą į drobę ryšuliuką ir padėjo ant stalo. Visai greta šachmatų lentos.

- Kaip tai suprasti? - suraukė kaktą komtūras.

- Pats nesuprantu, broli komtūre. Primygtinai pabrėžė, kad įteikčiau jums tiesiai į rankas.

- Matyt, raštas koks. Ar dovana. Atrišk, atrišk, ko lauki?..

Sekretorius Kalatozis narpliojo drobę veržiančius mazgus. Brolis Steponas, paslėpęs sudėtas ant krūtinės rankas giliose rankovėse, stebėjo nevikrius italo judesius. Pagaliau pirmieji mazgai buvo atpainioti. Po to viskas vyko greitai, nes tereikėjo atvynioti keletą drobės klosčių. Sekretorius atidengė paskutinę klostę ir aiktelėjo.

Brolis Steponas pažvelgė ir lėtai persižegnojo. Jo veido išraiška per daug nepasikeitė.

Tik Haseldorfas nusikeikė. Visai ne taip, kaip vienuoliui, o ypač komtūrui, priderėtų.

Prieš juos ant stalo gulėjo nukirsta dešinioji vyro ranka. Ant trečiojo piršto blizgėjo žiedas.

Po Haseldorfo keiksmo stojo tyla, ir ji tęsėsi gana ilgai.

- Drįstu spėti, kad čia kunigaikščio Glebo žiedas, - pagaliau ištarė brolis Steponas.

- Tas... - sušvokštė Haseldorfas. - Taip, Glebo...

Vėl įsivyravo tyla. Girdėjosi tik, kaip garsiai kvėpuoja per sloguojančią nosį šalia stovintis sekretorius Kalatozis.

- Ką gi, dabar teks ruoštis kelionei į Pskovą... - lygiu balsu tarė brolis Steponas. - Ir melsti Dievo, kad ten mums pasisektų geriau. Atsakymas iš Polocko - gana įtikinantis...

- Kaip galėjo? Kaip galėjo?.. - kartojo sau Haseldorfas. Visad pasitikintis savimi, dabar jis atrodė pasimetęs. - Taip viskas buvo sumanyta... Taip sumanyta...

- Sumanymai - sumanymais. *"Fides Punica"**, broli komtūre. Apgauti pagonis sunku, nes pats šėtonas jų pusėje. Štai jums akivaizdus įrodymas, kad būtina siekti vieno ir bendro tikslo. - Brolis

---

* "Kartaginiečių ištikimybė", kitais žodžiais tariant, klasta. (*Lot.*)

Steponas patrynė savo kaulėtas rankas, nors pikto džiaugsmo tame judesyje nebuvo. Jis jau spėjo susitaikyti su šiuo komtūro pralaimėjimu ir nuosekliai svarstė, ką reikėtų daryti toliau. - Beje, turėsime palaidoti tą ranką.

- Palaidoti... - Komtūras vis dar apstulbęs spoksojo į keistai susiraukšlėjusią ranką. - Išmest šunims!

- Negalima, - papurtė galvą brolis Steponas. - Nors ir schizmatikas, bet vis dėlto krikščionis... Palaidoti. O rytoj išvykstame į Pskovą.

Jis buvo besistojąs, bet vėl prisėdo ir plonais pirštais palietė savo toli į priekį pasistūmėjusį pėstininką.

- Mes nebaigėme žaidimo, broli komtūre. Štai, kaip matote, du jūsų pėstininkai pavojuje. Maniau, kad numušiu tik vieną, bet atrodo, kad jūs prarandate du.

Turinys

SKOMANTAS

ŠARVAI NAUGARDO KUNIGAIKŠČIUI

Kitoje Skomanto knygoje skaitykite apie tai, kaip Žybartaičiams pavyksta sutrukdyti Kalavijuočių ordino ir Didžiojo Naugardo sąmokslą, nukreiptą prieš Lietuvą.

SKOMANTO KNYGOS

Lietuviai, nepaisant savo ilgos, permainingos ir turtingos istorijos, negali pasigirti istorinių veikalų gausa. Taip pat nėra ir nuotykinės literatūros jaunimui. Šias dvi spragas bando užpildyti *SKOMANTO* knygų serija.

Prieš kelerius metus Kazys Almenas subūrė grupę literatų, kurie pabandė kurti apysakas jaunimui apie XIII a. pradžios Lietuvą. Vėliau prie šios grupės prisijungė ir daugiau rašytojų, o pirmosios knygos jau išvydo dienos šviesą. Tai leidžiamos bendru *Skomanto* slapyvardžiu apysakos "Teutonų belaisvis", "Pelkių vilkė", "Atpildo strėlė", "Plėšikų pilis", "Užkeiktas lobis", "Dievų valia", "Mėlynojo varno paslaptis" ir "Polocko ranka", kurią dabar skaitote.
Apysakose veikia tie patys pagrindiniai personažai: žemaičių rikis Žybartas, jo žmona Medeina ir penki vaikai: Daubaras, Junda, Uvis, Einius ir Gailė. Apysakų veiksmas aprėpia ne tik Lietuvą, bet ir latvių, rusų žemes, kitas šalis, su kuriomis lietuvių ir žemaičių gentys XIII šimtmetyje kariavo, bičiuliavosi ir prekiavo.

Pirmoji knyga "TEUTONŲ BELAISVIS" pasakoja, kaip rikio Žybarto sūnus, dešimtmetis Uvis, patenka į kalavijuočių nelaisvę, kelis metus vargsta žvakių meistro namuose Rygoje, paskui parduodamas klajojantiems cirkininkams.

Antrojoje knygoje "PELKIŲ VILKĖ" Uvis po ilgų klajonių Žiemgalos miškais ir pelkėmis, prisijaukinęs vilkę, pagaliau pasiekia gimtąją Žemaitiją.

Trečiosios knygos "ATPILDO STRĖLĖ" veiksmas vyksta Deltuvos žemėje, kur turi ištekėti Uvio sesuo Junda, išdidi, puikiai šaudanti iš lanko ir kryžlankio mergina. Tačiau vestuvės išyra, nes, pasinaudoję jomis, kalavijuočiai kartu su pskoviečiais norėjo išžudyti žemaičių ir lietuvių didžiūnus.

Ketvirtoji knyga "PLĖŠIKŲ PILIS" pasakoja apie tai, kaip Uvis su savo draugu žiemgaliu Zerviu randa nukautus prie Nemuno svetimšalius pirklius ir bando rasti žudikus.

Penktojoje knygoje "UŽKEIKTAS LOBIS" Uvis su jaunesniuoju broliu Einium ieško senelio Žvelgotės lobio, kuris jiems reikalingas išpirkai už kalavijuočių pagrobtą motiną ir seserį.

Šeštojoje knygoje "DIEVŲ VALIA" Uviui ir jo bičiuliui Zerviui po ilgų nuotykių pavyksta nugabenti Dauguvos upe lobį į Kuoknesę, kur pilyje įkalintos Uvio motina ir jaunesnioji sesuo.

Septintoji knyga "MĖLYNOJO VARNO PASLAPTIS" pasakoja apie tai, kaip Uviui pavyksta išnarplioti siaubingą nusikaltimą, įvykdytą jo vaikystės draugo Sirpučio tėvo pilyje.

"POLOCKO RANKA" - aštuntoji *Skomanto* **knyga**. **Devintosios knygos "ŠARVAI NAUGARDO KUNIGAIKŠČIUI"** veiksmas taip pat vyksta rusų žemėse, kai Kalavijuočių ordinas ir Didysis Naugardas nutaria sudaryti sąjungą, nukreiptą prieš Lietuvą.

Skomantas

Sk46 Polocko ranka: Apysaka: Jaunimui. - K.: Skomantas, 1996.
- 176 p.
Iliustr.

ISBN 9986 -4 76 -12 - 7

Jaunimui skirta apysaka iš XIII a. pradžios apie žemaičių rikio Žybarto sūnus ir dukrą, kurie bando sutrukdyti Kalavijuočių ordino ir Didžiojo Naugardo sąmokslą, nukreiptą prieš Lietuvą.

UDK 888.2

SKOMANTAS
Polocko ranka
Apysaka

Redaktorius Eugenijus Valotka
Dailininkas Gintaras Jocius

SL 1615. 1996 11 15. 9 leidyb. aps. l., 11 sp. l.
Išleido K. Almeno IĮ
Prancūzų 47-1, 3035 Kaunas
Tiražas 6000 egz. Užsakymas 1091

Spaudė A. Jakšto spaustuvė,
Girelės g. 22, 4230 Kaišiadorys

ISBN 9986-476 -12 - 7

Skomanto knygos:

Teutonų belaisvis

Pelkių vilkė

Atpildo strėlė

Plėšikų pilis

Užkeiktas lobis

Dievų valia

Mėlynojo varno paslaptis

POLOCKO RANKA

Šarvai Naugardo kunigaikščiui

